

EUROOPA KOHTU OTSUS

17. detsember 1991¹

Konkurents – Kokkuleppe ja kooskõlastatud tegevuse mõisted – Kollektiivne vastutus

[...]

Kohtuasjas 7/89,

S.A. Hercules Chemicals NV, Belgia seaduse kohaselt asutatud äriühing, mille registrijärgne asukoht on Beringen (Belgia) ning mida esindab Mario Siragusa, Rooma, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: advokaadibüroo Elvinger & Hoss, 15 Côte d’Eich,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: vanemõigusnõunik Anthony McClellan ja selle õigustalituse liige Karen Banks, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o õigustalituse esindaja R. Hayder, Wagner Centre, Kirchberg,

kostja,

mille esemeks on hagi komisjoni 23. aprilli 1986. aasta otsuse, mis käsitleb EMÜ asutamislepingu artikli 85 kohast menetlust (IV/31.149 – polüpropüleen, EÜT 1986, L 230, lk 1), kehtetuks tunnistamiseks,

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (esimene koda)

koosseisus: koja esimees J. L. Cruz Vilaça, kohtunikud R. Schintgen, D.A.O. Edward, H. Kirschner ja K. Lenaerts,

kohtujurist: B. Vesterdorf,

kohtusekretär: H. Jung,

võttes arvesse kirjalikku menetlust ja 10.– 15. detsembril 1990 toimunud istungil esitatut,

¹ Kohtumenetluse keel: inglise.

kuulanud 10. juuli 1991. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Hagi faktid ja taust

1. Kohtuasi käsitleb komisjoni otsust, millega trahviti viitteist polüpropüleenitootjat EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rikkumise eest. Vaidlusaluse otsuse (edaspidi „otsus”) esemeks olev toode polüpropüleen on üks põhilisi puistekaubana müüdavaid termoplastpolümeere. Tootjad müüvad seda töötlejatele pool- või valmistoodete valmistamiseks. Suurimate polüpropüleenitootjate tootevalikus on rohkem kui sada erinevat marki väga erinevateks lõppotstarveteks. Polüpropüleeni tähtsamad põhimargid on raffia, survevalu homopolümeer, survevalu kopolümeer, kõrglöögikindel kopolümeer ja kile. Ettevõtted, kellele otsus on adresseeritud, on kõik suured naftakeemiaettevõtted.

2. Lääne-Euroopa polüpropüleeniturgu varustavad peaaegu ainult Euroopas asuvad tootmisettevõtted. Enne 1977. aastat varustasid seda turgu kümme tootjat, nimelt, Montedison (praegu Montepolimeri SpA), Hoechst AG, Imperial Chemical Industries PLC ja Shell International Chemical Company Limited (ehk suur nelik), kelle käes oli kokku 64% turust; Enichem Anic SpA Itaalias, Rhône-Poulenc SA Prantsusmaal, Alcludia Hispaanias, Chemische Werke Hüls ja BASF AG Saksamaal ja natsionaliseeritud Chemie Linz AG Austrias. Pärast Montedison'ile eelisõiguse andnud patentide lõppemist lisandusid Lääne-Euroopas 1977. aastal seitse uut tootjat: Belgias Amoco ja Hercules Chemicals NV, Prantsusmaal ATO Chimie SA ja Solvay et Cie SA, Itaalias SIR, Madalmaades DSM NV ja Hispaanias Taqsa. Norra tootmisettevõtte Saga Petrokjemi AS & Co lisandus 1978. aasta keskel ja Petrofina SA 1980. aastal. Uute tootjate saabumine nimivõimsusega ligikaudu 480 000 tonni suurendas oluliselt Lääne-Euroopas eksisteerinud võimsust, mis mitu aastat selle turu nõudluse kasvule polnud vastanud. Seetõttu oli tootmisvõimsuste kasutamismäär madal, tõustes järjest aastail 1977–1983 60%-lt 90%-le. Otsuse kohaselt on 1982. aastast alates nõudlus ja pakkumine ligikaudu tasakaalus. Kuid enamikul vaatlusalusest perioodist (1977–1983) iseloomustasid polüpropüleeni turgu aruannete kohaselt kas vähene tasuvus või suured kahjumid, mis tulenesid eelkõige suurtest püsikuludest ja tooraine – propüleeni – hinnatõusust. Otsuse (8. punkt) kohaselt oli 1983. aastal Montepolimeri SpA osakaal Euroopa polüpropüleeniturust 18%; Imperial Chemical Industries PLC, Shell International Chemical Company Limited ja Hoechst AG osakaalud igäühel 11%; Hercules Chemicals NV osakaal veidi alla 6%; ATO Chimie SA, BASF AG, DSM NV, Chemische Werke Hüls'i, Chemie Linz AG, Solvay et Cie SA ja Saga Petrokjemi AS & Co osakaalud 3–5% ja Petrofina SA

osakaal ligikaudu 2%. Otsuses märgitakse, et liikmesriikide vahel toimus märkimisväärne kauplemine polüpropüleeniga, kuna iga tolelaegne EMÜ tootja varustas oma toodanguga enamikku, kui mitte kõiki liikmesriike.

3. Hercules Chemicals N.V. oli üks tootjaid, kes ilmus turule 1977. aastal. Tema turuosa Lääne Euroopa turul vastas keskmise suurusega tootjale, kelle turuosa oli vahemikus umbes 5–8%. Kuid Hercules on suurim tootja Ameerika turul.

4. 13. ja 14. oktoobril 1983 viisid komisjoni ametnikud nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimese määruse asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamise kohta, artikli 14 lõike 3 kohaselt (EÜT 1962, 13, lk 204, edaspidi „määrus nr 17”) läbi üheaegsed uurimised järgmistes tootmisettevõtetes, kes varustavad ühenduse turgu polüpropüleeniga:

- ATO Chimie SA, praeguse nimega Atochem (edaspidi "ATO"),
- BASF AG (edaspidi "BASF"),
- DSM NV (edaspidi "DSM"),
- Hercules Chemicals NV (edaspidi "Hercules"),
- Hoechst AG (edaspidi "Hoechst"),
- Chemische Werke Hüls (edaspidi "Hüls"),
- Imperial Chemical Industries PLC (edaspidi "ICI"),
- Montepolimeri SpA, nüüd Montedipe (edaspidi "Monte"),
- Shell International Chemical Company Limited (edaspidi "Shell"),
- Solvay et Cie SA (edaspidi "Solvay"),
- BP Chimie (edaspidi "BP").

Rhône-Poulenc SA (edaspidi „Rhône-Poulenc”) ega Anic'i ruumides uurimist läbi ei viidud.

5. Pärast uuringuid esitas komisjon määruse nr 17 artikli 11 kohased teabenõudeid (edaspidi „teabenõuded”) mitte ainult eespool nimetatud ettevõtjatele, vaid ka järgmistele ettevõtjatele:

- Amoco,

- Chemie Linz AG (edaspidi "Linz"),
- Saga Petrokjemi AS & Co, mis kuulub Statoili koosseisu (edaspidi "Statoil"),
- Petrofina SA (edaspidi "Petrofina"),
- Enichem Anic SpA (edaspidi "Anic").

Austria ettevõtte Linz vaidlustas komisjoni õiguspädevuse ja keeldus teabenõudele vastamast. Määruse nr 17 artikli 14 lõike 2 kohaselt viisid komisjoni ametnikud seejärel läbi uurimised ettevõtete Anic ja Saga Petrochemicals UK Ltd, Saga Ühendkuningriigis asuva tütarettevõtte ruumides ning Linz'i Ühendkuningriigis ja Saksamaa Liitvabariigis asuvates müügiesindustes. Rhône-Poulenc'ile teabenõuet ei saadetud.

6. Nende uurimiste käigus ja teabenõuete tulemusena saadud tõendite põhjal leidis komisjon, et tootjad olid aastail 1977–1983 hinnaalaste algatuste abil, rikkudes EMÜ asutamislepingu artiklit 85, kehtestanud regulaarselt sihthindu ja töötanud välja süsteemi iga-aastaste mahtude piiramiseks, et olemasolev turg kokkulepitud protsentide või tonnide arvu alusel omavahel ära jagada. Seega otsustas komisjon 30. aprillil 1984 alustada määruse nr 17 artikli 3 lõikes 1 ette nähtud menetlust ja saatis 1984. aasta mais eelnimetatud ettevõtetele, välja arvatud Anic'ile ja Rhône-Poulenc'ile, kirjalikud vastuväiteteatised. Kõik adressaadid edastasid kirjalikud vastused.

7. 24. oktoobril 1984 kohtus komisjoni poolt määratud kohtuametnik vastuväiteteatiste adressaatide õigusnõustajatega, et leppida kokku kord haldusmenetluse raames toimuvaks kohtuistungiks, mis pidi algama 12. novembril 1984. Komisjon teatas sellel kohtumisel ettevõtetele vastuväiteteatistele saadud vastuste alusel, et ta saadab neile peagi täiendavaid materjale lisaks neile juba esitatud tõenditele hinnaalaste algatuste rakendamise kohta. 31. oktoobril 1984 saatis komisjon ettevõtete õigusnõustajatele hulga dokumente, mis olid koopiad tootjate hinnaalastest juhistest oma müügiesindustele, koos kokkuvõtivate tabelitega nende dokumentide kohta. Ärisaladuste kaitse tagamiseks kehtestati nende materjalide saatmisele teatavad tingimused; dokumente ei olnud nimelt lubatud teatavaks teha nende ettevõtete kaubandusosakondadele. Mitme ettevõtte juristid keeldusid neid tingimusi aktsepteerimast ja tagastasid dokumendid enne suulist ärakuulamist.

8. Vastuväiteteatiste kirjalikes vastustes esitatud teavet silmas pidades otsustas komisjon kaasata menetlusse ka Anic'i ja Rhône-Poulenc'i. Selleks saadeti 25. oktoobril 1984 ka neile kahele ettevõttele samasugused vastuväiteteatised kui ülejäänud viieteistkümnele ettevõttele.

9. Suulise ärakuulamise esimene istung toimus 12.–20. novembril 1984. Sel istungil kuulati ära kõik ettevõtted peale Shell'i (kes keeldus mis tahes arutelul osalemast),

Anic'i, ICI ja Rhône-Poulenc'i (kes leidsid, et neil ei olnud piisavalt võimalusi kaitsekõne ettevalmistamiseks).

10. Sel istungil keeldus mitu ettevõtet tegelemast küsimustega, mis olid tõstatatud neile 31. oktoobril 1984 saadetud dokumentides, väites, et komisjon oli kohtuasja suunda täielikult muutnud ning neil peaks vähemalt olema võimalus esitada kirjalikke märkusi. Teised ettevõtted väitsid, et neil ei olnud enne ärakuulamist piisavalt aega kõnealuste dokumentidega tutvuda. Ettevõtete BASF, DSM, Hercules, Hoechst, ICI, Linz, Monte, Petrofina ja Solvay' juristid saatsid komisjonile 28. novembril 1984 sellekohase ühise kirja. Hüls ühines oma 4. detsembri 1984 saadetud kirjas ühises kirjas väljendatud seisukohaga.

11. Seejärel saatis komisjon 29. märtsil 1985 ettevõtetele uued dokumendid, tuues välja hinnaalased juhised, mida ettevõtted oma müügiesindustele olid saatnud, samuti hindade tabelid ja kokkuvõtte tõenditest iga hinnaalase algatuse kohta, mille kohta olid olemas dokumendid. Ta palus ettevõtetel vastata nii kirjalikult kui ka järgmistel suulise ärakuulamise järgnevatel istungitel ning märkis, et tühistab esialgsed piirangud kaubandusosakondadele avaldamise suhtes.

12. Teises sama kuupäevaga kirjas vastas komisjon juristide väitele, et komisjon ei olnud väidetava kartelli õiguslikku olemust artikli 85 lõike 1 kohaselt selgelt määratlenud, ning kutsus ettevõtteid üles esitama kirjalikke ja suulisi märkusi.

13. Suulise ärakuulamise teine istung toimus 8.–11. juulil 1985 ja 25. juulil 1985. Anic, ICI ja Rhône-Poulenc esitasid oma märkused ja ülejäänud ettevõtted (välja arvatud Shell) esitasid märkusi küsimuste kohta, mis olid tõstatatud komisjoni kahes kirjas 29. märtsist 1985.

14. 19. novembril 1985 anti piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomitee (edaspidi „nõuandekomitee”) liikmetele ning saadeti 25. novembril 1985. aastal hagejatele suulise ärakuulamise esialgne protokoll koos kõikide muude asjakohaste dokumentidega. Nõuandekomitee esitas oma arvamuse oma 170. koosolekul, mis toimus 5. ja 6. detsembril 1985.

15. Selle menetluse lõpus võttis komisjon 23. aprillil 1986 vastu vaidlusaluse otsuse, mille resolutiivosa on järgmine:

„Artikkel 1

ANIC SpA, ATO Chemie SA (praegu Atochem), BASF AG, DSM NV, Hercules Chemicals NV, Hoechst AG, Chemische Werke Hüls (praegu Hüls AG), ICI PLC, Chemische Werke LINZ, Montepolimeri SpA (praegu Montedipe), Petrofina SA, Rhône-Poulenc SA, Shell International Chemical Co. Ltd, Solvay & Cie ja SAGA Petrokjemi AG & Co. (praegu osa Statoilist) on rikkunud EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 osalemisega:

- ANIC-i puhul alates ligikaudu 1977. aasta novembrist kuni 1982. aasta lõpu või 1983. aasta alguseni,
- Rhône-Poulenc'i puhul alates ligikaudu 1977. aasta novembrist kuni 1980. aasta lõpuni,
- Petrofina puhul alates 1980. aastast kuni vähemalt 1983. aasta novembrini,
- Hoechst'i, ICI, Montepolimeri ja Shell'i puhul alates ligikaudu 1977. aasta keskpaigast kuni vähemalt 1983. aasta novembrini,
- Hercules'i, Linz'i ja SAGA ja Solvay' puhul alates ligikaudu 1977. aasta novembrist kuni vähemalt 1983. aasta novembrini,
- ATO puhul alates vähemalt 1978. aastast kuni vähemalt 1983. aasta novembrini,
- BASF-i, DSM-i ja Hüls'i puhul alates mingist ajast ajavahemikul 1977–1979 kuni vähemalt 1983. aasta novembrini,

1977. aasta keskel alguse saanud kokkuleppes ja kooskõlastatud tegevuses, mille käigus EMÜ territooriumil polüpropüleenitarnivad tootjad:

- a) olid omavahel kontaktis ja kohtusid regulaarselt (alates 1981. aasta algusest kaks korda kuus) salaja oma kaubanduspõhimõtete arutamiseks ja kindlaksmääramiseks;
- b) kehtestasid aeg-ajalt toote müümiseks EMÜ igas liikmesriigis sihthindu (ehk miinimumhindu);
- c) leppisid kokku mitmesuguste meetmete osas, mis hõlbustasid selliste sihthindade kehtestamist, sealhulgas (põhiliselt) ajutised piirangud toodangule, üksikasjalike andmete vahetamine oma tarnete kohta, kohalike koosolekute pidamine ja alates 1982. aasta lõpust kontohaldussüsteem hindade tõstmiseks üksik klientidele;
- d) tõstsid nimetatud sihthindade kehtestamiseks samaaegselt hindu;
- e) jagasid turgu, määrates igale tootjale aastakäibe piirmäära ehk kvoodi (1979. ja 1980. aastaks ja vähemalt osale 1983. aastast) või kui kogu aasta kohta puudus kindel kokkulepe, nõudsid tootjatelt kuukäibe piiramist võrreldes mõne eelmise ajavahemikuga (1981, 1982).

Artikkel 2

Artiklis 1 nimetatud ettevõtted peavad nimetatud rikkumise kohe lõpetama (kui nad ei ole seda veel teinud) ja hoiduma edaspidi oma polüpropüleenitootmisega seotud

samasuguse või sarnase eesmärgi või mõjuga kokkulepetest ja kooskõlastatud tegevustest, sealhulgas sellist liiki teabe vahetamisest, mis tavaliselt kuulub ärisaladuse alla ja millega osavõtjaid otseselt või kaudselt teavitatakse teiste üksiktootjate toodangust, tarnetest, varude tasemest, müügihindadest, kuludest või investeerimiskavadest või millega neil oleks võimalik jälgida selgesõnaliste või vaikivate kokkulepete järgimist või hindu või EMÜ sisese turu jagamist puudutavate kooskõlastatud tegevuste järgimist. Igasugune süsteem üldise teabe vahetamiseks, milles tootjad osalevad (näiteks Fides), peab toimima nii, et sellest oleks välja jäetud teave, mis võimaldaks määrata kindlaks üksiktootjate käitumist, ning ettevõtted peavad eelkõige hoiduma omavahel täiendava, konkurentsi seisukohast olulise teabe vahetamisest, mida selline süsteem ei hõlma.

Artikkel 3

Käesolevaga kehtestatakse allpool nimetatud ettevõtetele artiklis 1 mainitud rikkumise eest järgmised trahvid:

- i) ANIC SpA – trahv 750 000 eküüd ehk 1 103 692 500 Itaalia liiri;
- ii) Atochem – trahv 1 750 000 eküüd ehk 11 973 325 Prantsuse franki;
- iii) BASF AG – trahv 2 500 000 eküüd ehk 5 362 225 Saksa marka;
- iv) DSM NV – trahv 2 750 000 eküüd ehk 6 657 640 Hollandi floriini;
- v) Hercules Chemicals NV – trahv 2 750 000 eküüd ehk 120 569 620 Belgia franki;
- vi) Hoechst AG – trahv 9 000 000 eküüd ehk 19 304 010 Saksa marka;
- vii) Hüls AG – trahv 2 750 000 eküüd ehk 5 898 447, 50 Saksa marka;
- viii) ICI PLC – trahv 10 000 000 eküüd ehk 6 447 970 Suurbritannia naela;
- ix) Chemische Werke LINZ – trahv 1 000 000 eküüd ehk 1 471 590 000 Itaalia liiri;
- x) Montedipe – trahv 11 000 000 eküüd ehk 16 187 490 000 Itaalia liiri;
- xi) Petrofina SA – trahv 600 000 eküüd ehk 26 306 100 Belgia franki;
- xii) Rhône-Poulenc SA – trahv 500 000 eküüd ehk 3 420 950 Prantsuse franki;
- xiii) Shell International Chemical Co. Ltd – trahv 9 000 000 eküüd ehk 5 803 173 Suurbritannia naela;
- xiv) Solvay & Cie – trahv 2 500 000 eküüd ehk 109 608 750 Belgia franki;

xv) Statoil Den Norske Stats Oljeselskap AS (hõlmab nüüd ka ettevõtet SAGA Petrokjemi) – trahv 1 000 000 eküüd ehk 644 797 Suurbritannia naela.

Artikkel 4

[...]

Artikkel 5

[...]”

16. 8. juulil 1986 saadeti neile ärakuulamiste lõplik protokoll, mis sisaldas ka hagejate soovil tekstis tehtud parandusi, täiendusi ja väljajätmisi.

Menetlus

17. Nende asjaolude alusel Euroopa Kohtu registrile 31. augustil 1986. aastal laekunud avaldusega algatas hageja kohtuasja, taotledes otsuse tühistamist. Otsuse neljateistkümnest ülejäänud adressaadist kolmteist on samuti algatanud hagid selle tühistamiseks (kohtuasjad T-1/89 – T-4/89, T-6/89 ja T-8/89 – T-15/89).

18. Kirjalik menetlus toimus täielikult Euroopa Kohtus.

19. 15. novembri 1989. aasta korraldusega andis Euroopa Ühenduste Kohus antud kohtuasja ja kolmteist ülejäänud kohtuasja Esimese Astme Kohtule vastavalt nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsusele Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu asutamise kohta (edaspidi „nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsus”).

20. Vastavalt nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsuse artikli 2 lõikele 3 määrati kohtujurist Esimese Astme Kohtu esimeheks.

21. Esimese Astme Kohtu kohtusekretär kutsus pooled 3. mai 1990. aasta kirjaga mitteametlikule kohtumisele, et määrata kindlaks suulise menetluse kord. See kohtumine toimus 28. juunil 1990.

22. Esimese Astme Kohtu kohtusekretär palus 9. juuli 1990. aasta kirjaga pooltel esitada oma märkused kohtuasjade T-1/89 kuni T-4/89 ja T-6/89 kuni T-15/89 võimaliku liitmise kohta suuliseks menetluseks. Mitte ühelgi poolel ei olnud selle kohta vastuväiteid.

23. Kuna eelnimetatud kohtuasjad olid omavahel seotud, liitis kohus need oma 25. septembri 1990. aasta määrusega suuliseks menetluseks kodukorra artikli 43 alusel, mis oli tol ajal Esimese Astme Kohtu menetlusele vajalike muudatustega kohaldatav muu hulgas nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta artikli 11 kolmanda lõigu tõttu.

24. Kohus tegi oma 15. novembri 1990. aasta määrusega otsuse hagejate konfidentsiaalsusetootluse kohta kohtuasjades T-2/89, T-3/89, T-9/89, T-11/89, T-12/89 ja T-13/89 ning rahuldab need osaliselt.

25. Pooled vastasid kohtu kantseleisse 9. oktoobrist kuni 29. novembrini 1990 saadetud kirjades küsimustele, mis kohus oli esitanud 19. juulil 1990 kohtusekretäri poolt saadetud kirjas.

26. Võttes arvesse kohtu küsimustele antud vastuseid ja olles ära kuulunud kohtunik-ettekandja ettekande ja kohtujuristi seisukohad, otsustas kohus alustada suulist menetlust ilma ettevalmistava uurimiseta.

27. Pooled esitasid oma kohtukõned ja vastasid kohtu küsimustele kohtuistungil, mis toimus 10.–15. detsembril 1990.

28. Kohtujurist esitas oma ettepaneku 10. juuli 1991. aasta istungil.

Poolte nõuded

29. Hercules Chemicals NV palus kohtul:

1) tühistada 23. aprilli 1986. aasta komisjoni otsuse (IV/31.149 – polüpropüleen) artiklid 1 ja 3 sel määral, kui see puudutab hagejat;

2) lisaks muuta otsuse artiklit 3 sel määral, kui see puudutab Hercules'i, et tühistada või vähendada oluliselt selles Hercules'ile kehtestatud trahvi; ja

3) mõista kõik hageja kohtukulud ja kulutused välja komisjonilt.

Komisjon palub kohtul:

– jätta hagi rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejalt.

Põhiküsimus

30. Kohus leiab, et esiteks tuleb uurida hageja vastuväiteid seoses kaitseõiguste väidetava rikkumisega, mida komisjon on väidetavalt toime pannud sel määral, mil (1) ta rajas otsuse dokumentidele, millel puudus tõendusväärus, (2) ei teavitanud hagejat tema vastu otsuses kasutatud dokumentidest ja keeldus avaldamast talle teatud dokumente, mida hageja oli temalt nõudnud;

teiseks tuleb uurida vastuväiteid, mis on seotud rikkumise tõendamise ja käsitlevad (1) komisjoni poolt tuvastatud fakte ja (2) EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1

kohaldamist nende faktide suhtes, kusjuures väidetakse, et komisjon A) ei määratlenud rikkumist õigesti, B) ei hinnanud õigesti konkurentsi piiravat eesmärki või mõju ja C) ei hinnanud õigesti mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele, ja D) pani kollektiivse vastutuse hagejale; kolmandaks, vastuväiteid võrdse kohtlemise põhimõtte väidetava rikkumise kohta; neljandaks, vastuväidet otsuse põhjendamise kohta, mille kohaselt väidetakse (1) põhjenduse ebapiisavust ja (2) ärakuulamise eest vastutava ametniku aruandele viitamise puudumist; ja viiendaks, tuleb uurida vastuväiteid seoses trahvi määramisega, mis väidetakse olevat 1) määratud osaliselt ebaõige aja suhtes, 2) eaproportsionaalne väidetava rikkumise kestusega ja 3) eaproportsionaalne väidetava rikkumise raskusega.

Kaitseõigused

1. Otsuses kasutatud teatud dokumentide tõendusväärtaus

31. Hageja väidab, et lisaks Hercules'i hinnaalastele juhiste (komisjoni 29. märtsi 1985. aasta kirja lisad, millele on edaspidi viidatud kui „29. märtsi kiri, lisad”) ja väga piiratud tõendusväärtausga muude sisedokumentide väiksele arvule, rajas komisjon oma järeldused dokumentidele, mida hageja ei olnud koostanud ja mida ei leitud hageja valdusest. Mõned neist dokumentidest on osaliselt loetamatud, nende tähendus ähmane või kahemõtteline, nende koostaja teadmata; sellistes dokumentides tehtud avaldused tulenevad teisest või kolmandast allikast. Nende dokumentide teadmata päritolu tõttu väidab Hercules, et ta ei saanud uurida nende kehtivust või konteksti, milles tema nime mainiti.

32. Hercules väidab, et komisjon, mis vastavalt Euroopa Kohtu pretsedendiõigusele (kohtuotsus liidetud kohtuasjades 40–48. 50, 54–56, 111, 113 ja 114/73 *Suiker Unie v. komisjon* (1975) EKL 1663, punkt 164 jj) on kohustatud rajama oma otsused mõistlikele alustele, mis on saadud usaldusväärsetest tõenditest, ei teostanud isegi nõuetekohast järelepärimist ja et ta ei hinnanud kriitiliselt enda poolt kasutatud dokumente, nagu oleks pidanud tegema (kohtuotsus eespool nimetatud kohtuasjas *Suiker Unie v. komisjon*, punkt 396 jj). Selline kriitiline lähenemine oli seda enam vajalik, kuna arvestades asjaolusid, oli kõnealuste algatuste tegijatel ja dokumentide autoritel huvi jätta vale mulje kõnealuselt koosolekult puudunud tootjate positsiooni kohta, et julgustada kohalolnuid oma suhtumise kujundamiseks. Viidates eeskujudele tahab Hercules väita, et kuigi tervikuna vaadeldes võiksid dokumendid tõestada tootjate vahel toimunud arutelude üldist meeleolu, ei ole nende alusel võimalik teha täpseid järeldusi ühegi konkreetse tootja käitumise kohta, eriti kui tootja ei viibinud neil koosolekutel.

33. Oma vastuses märgib Hercules, et komisjon ei saa otsida tuge faktist, et komisjoni ees vastavalt määruse nr 17 artiklile 19 peetud istungitel esindasid ettevõtteid isikud, kes ei saanud anda vahetut tunnistust komisjoni poolt väidetud faktide kohta. Hercules'i seisukohale vastavalt oleks komisjon pidanud kasutama oma õigusi, et

nõuda selliste isikute tõendeid, kui ta soovis neid kasutada. Omalt poolt lubas Hercules komisjoni inspektoritel intervjuuerida oma töötajat, kes oli koosolekul kohal.

34. Lõpuks märgib Hercules, et komisjon tõlgendas oma valduses olnud dokumenti süstemaatiliselt Hercules'ile ebasoodsal viisil ja ei hinnanud neis dokumentides esitatud väiteid, mis oleksid võinud olla hagejale kasulikud.

35. Komisjon omalt poolt väidab, et Hercules libiseb vaikides üle hukkamõistvatest dokumentidest, millest mõned leiti tema ruumidest või olid ettevõtte poolt saadetud komisjonile, näiteks põhilise vastuväiteteatise liited 2, 23, 45 ja 88 (edaspidi „põhiline vastuväiteteatis, liited”). Ta märgib, et tal oli põhjust käsitleda tõendeid, eelkõige ICI dokumente, selgete ja usaldusväärsetena, arvestades nende sisu ja asjaolu, et nad toetasid üksteist. Näiteks oma vastuses teabenõudele (põhiline vastuväiteteatis, liide 8) selgitas ICI oma sisemisi märkusi, eriti nende autorlust ja tekkelugu.

36. Komisjon juhib tähelepanu ka sellele, et Hercules märkis oma vastuses vastuväiteteatisele, et ta pidas mõistlikuks nõustuda ICI poolt oma vastuses teabenõudele esitatud koosolekute nimekirja täpsusega. Samuti väidab Hercules vääralt, et dokumentides toodud väited tulenevad ainult teisest või kolmandast allikast. Komisjoni arvates on need dokumendid, mis kujutavad selget ja järjepidevat tõendit kartelli olemasolu kohta pika aja jooksul.

37. Komisjon leiab, et kui dokumente aktsepteeritakse üldiselt usaldusväärsete ja täpsetena, siis nende usaldusväärset ei saa vaidlustada aspektide suhtes, mis võivad mõjutada teatud tootjaid. Kuid ta väidab siiski, et Hercules on tuvastanud tõendeid, mida ta ei oleks tohtinud pidada „usaldusväärseteks” ja ta märgib, et Hercules osutab vaid ühele konkreetsele dokumendile selles suhtes, nimelt 1. juunil 1983. aastal toimunud koosoleku protokollile (põhiline vastuväiteteatis, liide 40), kuid annab vale tõlgenduse, eraldades selle oma kontekstist, millest nähtub, et selles dokumendis mainitud väitele järgnesid hinnaalased juhised.

38. Peale selle leiab komisjon, et *Suiker Unie* kohtuasjas tehtud kohtuotsuse alusel (eespool, punkt 164) ei saa väita, et komisjon on kohustatud pidama istungeid kuulduste usaldusväärsete alusel. Igal juhul teostas komisjon vajalikke järelepärimisi – näiteks intervjueris ta koosolekul osalenud Hercules'i töötajat (vastuväiteteatise liide 7, mis on konkreetselt esitatud Hercules'i vastu, edaspidi „erivastuväited, Hercules”) ja haldusmenetluse käigus veendus ta enda poolt aluseks võetud tõendite usaldusväärsetes.

39. Peale selle märgib ta, et istungitel delegeris Hercules oma tegevdirektorit, eelistades ehk mitte saata isikut, kes oleks võinud anda vahetut tunnistust ettevõtete vastu alustatud kohtuasjas, vastupidiselt selles suhtes ärakuulamise eest vastutava ametniku poolt tehtud taotlusele.

40. Lõpuks väidab komisjon, et temapoolne tõendite käsitus ei olnud ühekülgne ja ebaõiglane. Kui ta eelistas üht seisukohta teisele, siis tulenes see sellest, et tõendite kaal osutas pigem üht kui teist viisi. Ta viitab otsuse punkti 78 viimasele lõigule näitamaks, et ta muutis oma lähenemisviisi, kui tema esialgne seisukoht ei olnud tõenditega piisavalt toetatud.

41. Kohus märgib eelkõige, et ICI-st pärit enamiku koosolekute protokollide autorite isikusamasus on teada, kuna ICI määratles nad oma vastuses teabenõudele (põhiline vastuväiteteatis, liide 8).

42. Teiseks, nende protokollide sisu kinnitavad erinevad dokumendid, nagu hageja juhataja poolt koostatud koosoleku protokollid – nt 13. mail 1982. aasta toimunud koosoleku protokoll (erivastuväited, Hercules, liide 3), mis kinnitab ICI poolt koostatud sama koosoleku protokoll (põhiline vastuväiteteatis, liide 24), nagu mitmed tabelid, mis käsitlevad erinevate tootjate müügimahte, hinnaalaseid juhiseid, mis oma summalt ja jõustumiskuupäevalt vastavad neis koosolekute protokollides mainitud sihthindadele, ning erinevate tootjate vastused komisjoni poolt neile esitatud teabenõuetele. ICI-lt pärinevate koosoleku protokollide sisu tervikuna kinnitavad dokumendid leiti tegelikult hageja ruumidest või need olid esitatud hageja poolt (põhiline vastuväiteteatis, liited 2, 23, 45 ja 88).

43. Seega võis komisjon põhjendatult asuda seisukohale, et ICI ruumidest leitud koosolekuprotokollid kajastasid objektiivselt koosolekutel arutatud küsimusi. Neid koosolekuid juhatasid ICI erinevad töötajad, mistõttu oli neil veelgi vajalikum koostada kirjalikud protokollid koosolekute kohta, et anda koosolekutel mitteosalenud ICI töötajatele täpset teavet koosolekutel arutatud küsimuste kohta.

44. Nende asjaolude korral lasub hagejal kohustus anda erinevaid selgitusi selle kohta, mis toimus neil koosolekutel, milles ta osales, esitades täpset teavet, nt koosolekutel osalenud töötaja poolt tehtud märkused või tema tunnistus. Hageja ei ole esitanud ega ka pakkunud esitama kohtule mis tahes selliseid tõendeid.

45. Küsimused selle kohta, kas komisjoni poolt hageja vastu kasutatud dokumendid olid sellised, mis tõendasid mitte ainult tootjate vaheliste aruelude üldsisu, vaid ka hageja täpset käitumist ning kas komisjon tõlgendas neid dokumente viisil, mis oli süstemaatiliselt ebasoodne hageja suhtes, on lahutamatud küsimusest, kas komisjoni poolt otsuses tehtud järeldusi toetavad tema poolt esitatud tõendid. Kuna see on põhiküsimus rikkumise tõendi kohta, siis tuleb seda uurida hiljem koos teiste küsimustega rikkumise tõendi kohta.

2. Teatud dokumentide mitteavaldamine või keeldumine nende avaldamisest

46. Hercules märgib, et pärast vastuväiteteatise esitamist lubas komisjon kostjatel uurida oma toimikut. Kuid vastavalt Hercules'i seisukohale ei sisaldanud see toimik teatud talle soodsaid dokumente. 30. augusti 1984. aasta kirjaga palus ta edutult

komisjoni avaldada need dokumendid, mis Hercules'i arvates oleksid võimaldanud tal teha kindlaks oma töötaja hr B. eristaatuse koosolekul. Samuti keeldus komisjon 13. septembri 1984. aasta kirjaga võimaldamast Hercules'ile, pärast tema poolt taotluse esitamist 30. juuli 1984. aasta kirjaga, juurdepääsu teiste tootjate vastustele vastuväiteteatistele, mis oleksid võinud sisaldada Hercules'ile soodsaid tõendeid ja oleksid tal võimaldanud valmistuda istungiteks ja võimalikeks edasikaebusteks.

47. Hercules vaidlustab komisjoni poolt esitatud nende keeldumiste põhjused, nimelt selle, et ta on avalikustanud vastuväiteteatistes kõik andmed, mis olid vajalikud ja piisavad, võimaldamaks Hercules'i valmistuda oma kaitseks, et neil oli kohustus võtta arvesse kõiki tõendeid, sh Hercules'i suhtes soodsaid tõendeid ja seega ei olnud Hercules'il vajadust omada juurdepääsu tema poolt taotletud dokumentidele. Hageja arvates on Euroopa Kohus oma otsustes (otsus liidetud kohtuasjades 56 ja 58/64 *Établissements Consten –Grundig v. komisjon* (1966) EKL 299; otsus kohtuasjas 48/69 *ICI v. komisjon* (1972) EKL 619; otsus kohtuasjas 17/74 *Transocean Marine Paint Association v. komisjon* (1974) EKL 1063; otsus kohtuasjas 85/76 *Hoffmann-La Roche v. komisjon* (1979) EKL 461) leidnud, et kaitseõiguste järgimine tähendab seda, et asjaomaseid ettevõtteid tuleb teavitada olulistest faktilistest elementidest, millel komisjoni vastuväited põhinevad ja arvestades võimalust teha teatavaks nende seisukohad. Kuid vastuväited põhinevad mitte ainult vastuväiteteatisele lisatud dokumentidel, vaid ka dokumentidel, mida selle avalduse koostamise eest vastutav isik jättis arvestamata. Seega ei olnud Hercules'il võimalik tõestada, et tema töötaja hr B kohalolek teatud koosolekul ei tõendanud, et ta oli osalenud rikkumises. Kaitse peab suutma juhtida tähelepanu komisjoni valduses olevale mis tahes teabele, mis on soodne tema kohtuasjale, kuid mida komisjon ei ole arvestanud või on andnud sellele liiga vähe kaalu.

48. Hercules väidab veel, et seda komisjoni poolt haldusmenetluse käigus sooritatud kaitseõiguste rikkumist ei saa heastada vastavate dokumentide esitamisega kohtus poolelioleva menetluse käigus.

49. Oma vastuses märgib Hercules veel, et komisjonil ei ole õigust väita, et ei suutnud tuvastada ühtki dokumenti Hercules'i väidete toetuseks, sest loomulikult ei saanud Hercules teha kindlaks ühtki dokumenti Hercules'i väidete toetuseks, mille olemasolu ei olnud avalikustatud. Peale selle ei saa komisjon heita Hercules'ile ette, et see on teinud järelduse, et dokumendid, mis oleksid võinud olla kasulikud Hercules'ile, on toimikust välja jäetud, kuna tal oleks olnud lihtne hajutada kahtlusi antud teemal, võimaldades Hercules'ile juurdepääsu dokumentidele, mis on tulnud ilmsiks juurdluse käigus, kuid ei sisaldu toimikus.

50. Komisjon märgib, et vastavalt Euroopa Kohtu pretsedendiõigusele (otsus liidetud kohtuasjas 43 ja 63/82 *VBVB ja VBBB v. komisjon* (1984) EKL 19, 25. punkt), ei ole komisjon kohustatud avaldama toimikute sisu pooltele. Igal juhul olid ainukesteks dokumentideks, mis ei olnud hagejale kättesaadavad toimikule juurdepääsu käigus, antud kohtuasjas tegelikke ärisaladusi sisaldavad dokumendid, tema enda sisemised

dokumendid ja teiste tootjate vastused oma vastuväiteteatistele. Hercules ei suuda igal juhul tuua ainsatki dokumenti oma väite toetuseks, et komisjon on valinud need dokumendid, mis vastasid tema kohtuasjale paremini ning ei kasutanud ega avaldanud teisi. Ta leiab samuti, et ei ole kohustatud andma juurdepääsu teiste tootjate vastustele vastuväiteteatistele.

51. Kohus märgib, et kaitseõiguste arvestamine nõuab, et hageja oleks tulnud panna positsiooni, kus ta oleks saanud väljendada enda poolt sobivaks peetud viisil oma seisukohti komisjoni poolt tema vastu esitatud kõikide vastuväidete suhtes temale adresseeritud vastuväiteteatistes ja tõendite suhtes, mida kasutatakse nende väidete tõenduseks ja mida komisjon on maininud vastuväiteteatistes või selle liidetes (Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas 322/81 *Nederlandsche Banden-Industrie Michelin v. komisjon* (1983) EKL 3461, 7. punkt)

52. Kuid kaitseõiguste arvestamine ei eelda, et EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaselt menetluses osalev ettevõtte peaks suutma kommenteerida kõiki dokumente, mis on komisjoni toimikus, sest puuduvad sätted, millega nõutakse komisjonilt tema toimikute sisu avaldamist asjaomastele pooltele (eespool nimetatud Euroopa Kohtu otsus liidetud kohtuasjades 43 ja 63/82 *VBVB ja VBBB v. komisjon*, 25. punkt).

53. Kuid tuleb märkida, et kehtestades konkurentsiasjade toimikutele juurdepääsu andmise korra, kehtestas komisjon endale eeskirjad, millega ületatakse Euroopa Kohtu poolt kehtestatud nõudeid. Nende eeskirjade kohaselt, mis on selgitatud konkurentsipoliitika kaheteistkümnendas aruandes (lk 40 ja 41), komisjon:

“... lubab menetlusega seotud ettevõtetel uurida kohtuasja toimikut. Ettevõtjaid teavitatakse komisjoni toimiku sisust vastuväiteteatise või kaebust tagasilükkava kirja lisaga, kus loetletakse kõik toimikus olevad dokumendid ning viidatakse dokumentidele või nende osadele, millele neil võib olla juurdepääs. Neil on voli uurida nimetatud dokumente komisjoni ruumes. Kui ettevõtte soovib uurida vaid mõnda neist, võib komisjon saata koopiad. Kuid komisjon loeb konfidentsiaalseteks ja seega asjaomasele ettevõttele juurdepääsmatuks allpool nimetatud dokumente: dokumendid või nende osad, mis sisaldavad teiste ettevõtete ärisaladusi; komisjoni sisedokumendid, nagu märkused, projektid või muud töödokumendid; mis tahes muu konfidentsiaalne teave, nagu dokumendid, mis võimaldavad kaebuste esitajate kindlakstegemist, kui nad soovivad jääda anonüümseteks ja komisjonile avalikustatud teave, mille puhul kehtib konfidentsiaalsusekohustus.”

Komisjon ei või kalduda kõrvale eeskirjadest, mida ta on sel viisil iseendale kehtestanud (Euroopa Kohtu otsused kohtuasjas 81/82 *komisjon v. nõukogu* (1973) EKL 575, 9. punkt, lk 584, ja kohtuasjas 148/73 *Louwage v. komisjon* (1974) EKL 81).

54. Järelikult on komisjonil kohustus teha artikli 85 lõike 1 kohases menetluses kaasatud ettevõtetele kättesaadavaks kõik dokumendid, kas neile soodsad või mitte,

mida ta on saanud uurimise käigus, välja arvatud kui need puudutavad teiste ettevõtete ärisaladusi, komisjoni sisedokumente või muud konfidentsiaalset teavet.

55. Kohus leiab, et antud juhul ei näita mitte miski, et komisjon oleks valinud dokumendid, mida teha hagejale kättesaadavaks, et takistada teda tõestamast, et ta ei olnud osalenud rikkumisel oma töötaja staatuse tõttu polüpropüleenitootjate koosolekutel. Seistes vastastikku komisjoni poolse eitamisega, ei ole hageja esitanud mitte mingeid tõendeid komisjoni halva usu tõendamiseks, nagu ta oleks võinud teha, kui ta oleks kohtule tõendanud, mida ta väitis oma 30. augusti 1984. aasta kirjas, kahtlustades, et komisjoni poolt tema ruumides leitud dokumendid ei olnud lisatud toimikusse, millele ta omas juurdepääsu.

56. Mis puutub komisjoni keeldumisse anda hagejale juurdepääs teiste tootjate vastustele vastuväiteteatistele, siis leiab kohus, et ei ole vaja uurida, kas see keeldumine kujutab kaitseõiguste rikkumist. Selline uurimine oleks vajalik ainult siis, kui sellise keeldumise puudumisel oleks haldusmenetlus viinud erineva tulemuseni (Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas 30/78 *Distillers Company v. komisjon* (1980) EKL 2229, 26. punkt, lk 2264, ja Esimese Astme Kohtu otsus kohtuasjas T-7/90 *Kobor v. komisjon* (1990) EKL II-721, 30. punkt). Antud juhul ei ole see nii. Pärast kohtuasjade liitmist kohtus poolelioleva suulise menetluse eesmärgil oli hagejal juurdepääs teiste ettevõtete vastustele vastuväiteteatistele ja ta ei ole leidnud neist vastustest mitte mingeid süüst vabastavaid tõendeid, millele ta oleks võinud toetuda suulise menetluse käigus. Kindel on, et need vastused ei sisaldanud süüst vabastavaid tõendeid ja seega ei oleks asjaolu, et hageja ei omanud juurdepääsu neile haldusmenetluse käigus, võinud mõjutada otsuse tulemusi.

57. Järelikult tuleb see vastuväide tagasi lükata.

Tõend rikkumise kohta

58. Vastavalt otsusele (80. punkt, esimene lõik) on alates 1977. aastast EMÜ-d varustanud polüpropüleenitootjad osalenud regulaarsete koosolekute süsteemi ja pideva kontakti raames otsustatud skeemide, korralduste ja meetmete kompleksis. Otsuses (80. punkt, teine lõik) väidetakse veel, et tootjate üldplaani oli tulla kokku ja jõuda kokkuleppeni konkreetsetes küsimustes.

59. Seetõttu on vaja esiteks kontrollida, kas komisjon on piisavalt õiguslikult tõendanud oma järeldused, mis käsitlevad (a) tootjate vahelisi kontakte ja EATP koosolekut 22. novembril 1977, (b) polüpropüleenitootjate regulaarsete koosolekute süsteemi, (c) hinnaalaseid algatusi, (d) meetmeid hinnaalaste algatuste rakendamiseks ja (e) plaaniliste tonnide ja kvootide kehtestamist, võttes arvesse (a) vaidlusalust otsust, (b) poolte argumente enne nende (c) hindamist; seejärel on vaja vaadata üle EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamine neile faktidele.

1. Tuvastatud faktid

A – Tootjate vahelised kontaktid ja EATP koosolek 22. novembril 1977

a) Vaidlusalune otsus

60. Otsuses (17. punkt, neljas lõik; 78. punkt, kolmas lõik; 104. punkt, teine lõik) väidab komisjon, et hageja, nagu ka Hoechst, ICI, Linz, Saga ja Solvay, märkis, et ta toetaks kaubanduspressis (European Chemical News, edaspidi „ECN”) 18. novembril 1977. aastal ilmunud artiklis Monte tehtud avaldust tema kavatsusest tõsta raffia hinda 1,30 Saksa marka/kg alates 1. detsembrist. Selles suhtes 22. novembril 1977. aastal toimunud EATP koosolekul, mis on kantud protokollis, tehtud erinevatest avaldustest nähtub, et Monte poolt kehtestatud hinnatasemega 1,30 Saksa marka/kg on teised tootjad nõustunud kui üldise tööstuse „sihtarvuga”.

61. Vastavalt otsusele (16. punkt, esimene ja teine lõik) tehti see toetusavaldus tootjate vahel algatatud arutelude kontekstis eesmärgiga vältida olulist hinnatasemete langust ja kaasnevaid kahjusid, kusjuures nende arutelude käigus algatasid suuremad tootjad, Monte, Hoechst, ICI ja Shell, „miinimumhinna lepingu”, mis pidi kehtima 1. augustiks 1977 ja mille üksikasjadest teavitati teisi tootjaid, sh Hercules'i, mille tootmisdirektor märkis, et „miinimumhinnad” polüpropüleenide peamistele liikidele põhinesid raffia turuhinnal 1,25 Saksa marka/kg.

62. Vastavalt otsusele (16. punkt, viies ja kuues lõik) möönavad ICI ja Shell, et toimusid kontaktid teiste tootjatega selles osas, kuidas hinnamuutust saaks kontrollida. Kuid komisjon tunnistab, et välja arvatud suur nelik (Hoechst, ICI, Monte ja Shell) ning Hercules ja Solvay, ei olnud võimalik tuvastada sel ajal aruteludes kaasatud tootjate isikuid ja saada andmeid miinimumhinna lepingu toimimise kohta.

63. Otsuses (17. punkt, esimene lõik) sätestatakse veelkord, et umbes sel ajal, mil Monte teatas oma kavatsusest tõsta hindu, sai alguse polüpropüleenitootjate regulaarsete koosolekute süsteem. Ta siiski viitab, et ICI enda kinnitusel toimus tootjatevaheline kontakt enne seda kuupäeva, tõenäoliselt telefonitsi ja vastavalt konkreetsele juhtumile.

b) Poolte väited

64. Hageja väidab, et puuduvad tõendid selle kohta, et tal oli regulaarne suhtlemine oma konkurentidega lisaks sellele, mis tal oli nendega tootjate koosolekute ajal. Seega märkus telefonikõne kohta (põhiline vastuväiteteatis, liide 2), mille Hercules'i turundusdirektor sai 1977. aasta alguses, millele komisjon toetub oma väites, et „suuremad tootjad” olid sõlminud omavahelise lepingu ning mille Hercules oli vabatahtlikult esitanud komisjonile, tõendab kõige enam – ja seda ei ole Hercules mitte kunagi eitanud –, et Hercules sai juhuslikku teavet telefoni teel teistelt tootjatelt nende vahel toimunud koosolekute kohta. Kuid see ega ka muu dokument ei tõenda, et Hercules võttis algatuse selliste kontaktide tegemisel, mida ta kunagi ei teinud.

65. Peale selle väidab Hercules, et komisjon usub, et ta saab järeldada Hercules'iga mitteseotud dokumentidest, et teatud tootjad tegid otsuse hindade määramise algatuse suhtes detsembris 1977, ja Hercules'i juhtide poolt 1977. aasta mai ja novembri EATP koosolekul tehtud avalduste protokollidele (põhiline vastuväiteteatis) toetudes saab ta väita, et Hercules oli selle lepingu poolt. Kuid Hercules viitab, et mais tehtud avaldused eelnesid esimesele tõendile nelja peamise tootja vahel tehtud mis tahes kokkuleppes ja nende sisu ei olnud mingil viisil vaidlustatav. Novembris tehtud avaldused, mis toetasid polüpropüleeni hinnatõusu ideed pärast tootmiskulude suurenemist, ei tõenda ebaseadusliku kooskõlastamise olemasolu. Peale selle on ebatõenäoline, et selline kooskõlastamine kerkiks esile EATP koosolekul klientide juuresolekul. Novembris tehtud avaldused ei oleks saanud olla midagi enam kui tootja avalik reageering tema konkurentide avalikele toimingutele, nagu näiteks Monte poolt ECN-is tehtud avaldus hinnatõusu kohta (põhiline vastuväiteteatis, liide 3). Samal põhjusel, kui Hercules EATP koosolekul 1978. aasta mais (põhiline vastuväiteteatis, liide 7) märkis, et hinnad ei olnud veel rahuldaval tasemel, ei saa selline avaldus tuvastada hageja osalemist hinnaalastes kokkulepetes, eriti arvestades seda, et komisjon märgib, et need lepingud sõlmiti tootjate koosolekul, mis ei tõenda Hercules'i osalemist. Seega kõik olemasolevad tõendid annavad märku, et 1977. aasta jooksul kuni teatud ajani 1979. aastal oli Hercules juhuslik passiivne teabesaaja teiste tootjate vahel toimuda võinud arutelude kohta.

66. Hageja on ka seisukohal, et komisjon ei ole saanud Hercules'ilt sobivaid hinnaalaseid juhiseid selle perioodi kohta ja seega on see olukord samaväärne BP olukorraga, kellel samuti oli kontakte teiste tootjatega ja Amoco olukorraga, kes lisaks neile kontaktidele rääkis ka EATP koosolekul 1978. aasta mais. Ta märgib, et komisjon on tunnistanud, et ei suuda kindlalt väita, et Hercules sai sel ajal põhilepingu osapooleks.

67. Komisjon rajab oma väited esiteks Hercules'i teadlikkusele suure neliku poolt miinimumhinna lepingu sõlmimise kohta, nagu nähtub Hercules'i telefonikõne märkusest 1977. aasta keskpaigas (põhiline vastuväiteteatis, liide 2), milles kirjeldatakse selle kokkuleppe üksikasju ja teiseks Hercules'i poolt tehtud avalduste kohta kolmel EATP koosolekul 1977. aasta mais (põhiline vastuväiteteatis, liide 5), novembris 1977 (põhiline vastuväiteteatis, liide 6) ja mais 1978 (põhiline vastuväiteteatis, liide 7). Esimeses märkis ta:

„Hercules ei ole rahul praeguse hinnatasemetega, kuid leiab, et traditsiooniliste tööstusharude juhtide ülesanne on luua teatud korda praegusest kaosest.

Teisel kohtumisel märkis ta:

„Kuna esimene alternatiiv ei ole ilmselt tõenäoline, siis oli mul hea meel saada reedel pr T-lt (European Chemical News) teada, et Montedison oli talle teada andnud, et nad

olid teinud esimese käigu, teatades uued Euroopa hinnad oma polüpropüleenide liikide kohta,”

väljendades sellega oma toetust Monte algatusele, millest teatati kaubanduspressis (põhiline vastuväiteteatis, liide 3, mis viitab eelmisele artiklile). On tõenäoline, et Hercules teadis, et see algatus tulenes ebaseaduslikust lepingust (põhiline vastuväiteteatis, liide 2). Kolmanda koosoleku käigus märkis ta:

„Kuigi polüpropüleenide hinnad on tõusnud oluliselt alates möödunud aasta neljandast kvartalist, ei ole nad veel rahuldaval tasemel. Ilmselt ei olnud realistlik arvata, et hinnatõus tasemeni 1,30 Saksa marka/kg oleks saavutatav ühe sammuga, kuid vajadus jõuda selle miinimumtasemeni ei ole kadunud ega kao ka tulevikus.”

68. Mis puutub telefonikontaktidesse teiste tootjatega, siis väidab komisjon, et Hercules väitis ise oma vastuses vastuväiteteatistele, et hr B sai vahetevahel telefonikõnesid, mis teavitasi teda sellest, mis toimus neil koosolekutel, millel ta ei osalenud.

69. Komisjon väidab, et ta ei teinud ühtki järeldust Hercules'i osalemise kohta tootjate koosolekul peale nende järelduste, mida EATP oli teinud enne 1979. aastat. Ta märgib huviga Hercules'i poolt oma vastuses tehtud avaldust, et ta sai teada nende koosolekute tulemustest, mis toimusid „varasemal perioodil, mil hr B ei osalenud esialgu üldse sellistel koosolekutel ja hiljem ainult väga harva”. Seega viitab ta selgelt 1978. aastale ja annab märku, et toetus kõrgematele hindadele EATP koosolekutel põhines vähemalt kooskõlastamisest teadmistel ja sellega ühinemise kavatsusel.

70. Mis puutub diskrimineerimisse, mida hageja väidetavalt kannatas seoses Amoco ja BP-ga, siis viitab komisjon, et otsuse punktis 78 märgitakse selgelt, et tingituna sellest, et „tõendite kogusumma alusel ei ole nendevastased tõendid artikli 85 lõiget 1 rikkumisega osalemise kohta lõplikud”, ei ole Amoco ja BP otsuse adressaadid.

c) Kohtu seisukoht

71. Kohus leiab, et hageja on möönnud nii oma vastuses kui ka teabenõudes (erivastuväited, liide 1) ja oma avalduses, et ta on saanud juhuslikult teistelt tootjatelt telefoni teel teada nendevaheliste arutelude või koosolekute kohta, kuigi ta eitab algatuse võtmist selliste kontaktide tegemisel. Kuid ta ei ole ajaliselt piiranud nende kontaktide olemasolu.

72. Arvestades nende kontaktide olemasolu 1977. ja 1978. aastal ning hageja poolt 27. mail 1977. aastal toimunud koosolekul tehtud avaldusi, kerkib küsimus, kas hageja poolt EATP 22. novembri 1977. aasta koosolekul tehtud avaldused kujutavad ühise eesmärgi avaldust teiste tootjatega sihthinna kohta 1,30 Saksa marka/kg 1. detsembriks 1977, mille olemasolu tõendavad hageja poolt 26. mail 1978. aasta koosolekul tehtud avaldused.

73. Kohus leiab, et see on tõepoolest nii. EATP koosolekul 27. mail 1977. aastal (põhiline vastuväiteteatis, liide 5) tegi hageja ettepaneku, et traditsioonilised turuliidrid (st suur nelik) peaks looma mingit korda turul valitsevas kaoses; 1977. aasta keskpaiku (põhiline vastuväiteteatis, liide 2) sai ta telefoni teel teada, et suur nelik on sõlminud lepingu miinimumhindade kohta (1,25 Saksa marka/kg); EATP koosolekul 22. novembril 1977. aastal (põhiline vastuväiteteatis, liide 6) tervitas ta avalikult uudist ECN-is, et Monte oli teinud esimese sammu, teatades uued Euroopa hinnad polüpropüleenile (1,30 Saksa marka/kg), teades, et miinimumhindade leping on sõlmitud ja et Monte oli selle lepingu pool; EATP koosolekul 26. mail 1989 (põhiline vastuväiteteatis, liide 7) märkis ta, et hinnad on tõusnud, kuid mitte piisavalt ja et ei ole olnud realistlik uskuda, et hinnatõus tasemeni 1,30 Saksa marka/kg oleks saavutatav ühe sammuga.

74. Kohus leiab ka, et Amoco kohtuasi erineb hageja kohtuasjast selle poolest, et puuduvad tõendid selle kohta, et sellel ettevõttel oli kontakte teiste polüpropüleenitootjatega enne EATP 26. mai 1978. aasta koosolekut ja sel määral, kui ta ei osalenud EATP 27. mai 1977. aasta ja 22. novembri 1977. aasta koosolekutel, kusjuures neist viimati nimetatud käigus tuli esile erinevate polüpropüleenitootjate vaheline eesmärk. Mis puutub BP-sse, siis ei osalenud ta ühelgi neist koosolekutest.

75. Seega on komisjon piisavalt õiguslikult tõendanud esiteks selle, et hageja oli kursis hinnaalaste arutelude tulemustega ja et ta oli kontaktis teiste tootjatega, eriti 1977. ja 1978. aasta jooksul, vastavalt vajadusele ja teiseks, et hageja tehtud avaldused, mis on esitatud EATP 22. novembri 1977. aasta koosolekul, kujutasid hageja ja teiste tootjate vahelise ühise eesmärgi väljendust sihthinna 1,30 Saksa marka/kg kehtestamise kohta.

B – Regulaarsete koosolekute süsteem

a) Vaidlusalune otsus

76. Vastavalt otsusele (18. punkt, esimene lõige), peeti 1978. aasta jooksul vähemalt kuus koosolekut tippjuhtide vahel, kes vastutavad teatud tootjate („bosside”) polüpropüleeniaari üldise juhtimise eest. See süsteem arenes peagi nii kaugemale, et hõlmas ka koosolekute madalamat kihti, kus osalesid põhjalikumate turundusalaste teadmistega juhid („ekspertid”) (ICI vastus teabenõuetele vastavalt määruse nr 17 artiklile 11, põhilised vastuväiteteatised, liide 8). Otsuses väidetakse, et enne 1982. aasta keskpaika oli Hercules enda väidete kohaselt neil koosolekutel osalenud üksnes ebaregulaarselt, kuid alates selle aasta maist tunnistab ta enda osalemist sagedamini kui varem (18. punkt, kolmas lõik).

77. Vastavalt otsusele (78. punkt, kümnes lõik) oli Hercules, koosolekul esindatud ainus Ameerika päritolu tootja, enda väidete kohaselt kohal ainult „vaatlejana” ja

sedagi ainult ebaregulaarselt. Ta tunnistab, et osales koosolekutel alates 1979. aasta maist, samuti seda, et oli teadlik neil koosolekutel toimunust, kus tema esindaja ei olnud kohal. Alates 1982. aasta keskpaigast, vaatamata ähvardusele välja astuda, sest Saksa tootjad ei „aktsepteerinud” teda, käis Hercules'i esindaja ligikaudu 15 plenaarkoosolekul 30 teadaolevast koosolekust. Need hõlmasid mitut „bosside“ istungit ja ICI andmetest nähtub, et ta võttis aktiivselt osa aruteludest sel määral, et ta pani ette kontohaldussüsteemi. Ta osales ka kohalikel koosolekutel, mis hõlmasid vähemalt Beneluxi riike. Kuigi saades üksikasjalikke andmeid teiste tootjate igakuise müügi kohta, ei ole Hercules'i esindaja ilmselt teavitanud teisi oma firma näitajatest.

78. Otsuse 78. punkti üheteistkümnendas lõigus märgitakse, et Hercules püüdis näidata oma esindaja osalemist suhteliselt noore töötaja mitteametliku ettevõtmisena. Tema enda dokumentidest siiski nähtub, et talle kuulus vastutusrikas positsioon äriühingus turundusdirektorina polüpropüleenis osas ja et juba 1977. aastal, kui sõlmiti miinimumhinna leping, ja hiljem 1981. aastal olid tema ülemused juba teiste tootjatega hinnaalaste kokkulepete osas ühendust võtnud. Seega pole mõeldav, et nad ei teadnud tema ärireiside tegelikku eesmärki, mida nad volitasid alates 1979. aasta maist.

79. Otsuse 85. punkti kolmandas lõigus järeldatakse, et Hercules ei saa pääseda vastutusest rikkumise eest, väites, et tema esindaja osalemine oli „mitteametlik”, või et ta varjas teatud teavet teiste tootjate eest.

80. Otsuse 21. punktis märgitakse, et polüpropüleenitootjate regulaarsete koosolekute eesmärk oli eelkõige määrata kindlaks sihthinnad ja müügi mahud ning teostada tootjatepoolset järelevalvet nende järgimise üle.

b) Poolte väited

81. Hercules on seisukohal, et komisjon ei saa järeldada, et ta sooritas rikkumise, tulenevalt asjaolust, et üks tema töötajatest, hr B, osales polüpropüleenitootjate mõnel koosolekul, sest tema osalemine oli juhuslik, passiivne, teadmata tema ülemustele ja mitteametlik, sest selle töötaja ametikoht oli ebapiisav, võimaldamaks tal kohustada ettevõtet.

82. Ta väidab eelkõige, et tema töötaja osales viiel koosolekul otsuse tabelis mainitud kahekümne neljast 1982. aasta maile eelnenud perioodil, kuuel „bosside” koosolekul kuueteistkümnest ja üheksal „ekspertide” koosolekul viieteistkümnest perioodil alates 1982. aasta maist kuni 1983. aasta augustini ning ta ei osalenud ühelgi kolmest koosolekust, mis peeti pärast 1983. aasta augusti. Peale selle on ta seisukohal, et tema koosolekutel osalemise juhuslikku iseloomu toetab ICI vastus teabetaotlusele (põhiline vastuväiteteatis, liide 8) ja Monte vastus teabenõudele (liide 3 vastuväiteteatisele, mis on adresseeritud Monte).

83. Teiseks väidab hageja, et tema juhuslik osalemine koosolekul oli üksnes passiivne, nagu nähtub ICI vastusest teabenõudele, ja tõepoolest tunnistab komisjon otsuses (78. punkt, kümnes lõik), milles sätestatakse, et Hercules'i esindaja „ei ole ilmselt teavitanud teisi oma firma näitajatest”. Hageja arvates on see punkt väga oluline sel määral, kui nendest näitajatest teavitamine oli hädavajalik kartelli toimimiseks, sest teabevahetus saavutatud käibe kohta oli vahendiks, mille abil tootjad uskusid, et nad saavad kontrollida kokkulepitud korralduste elluviimist.

84. Hageja väidab kolmandaks, et tema töötajate kohalolek koosolekul ei olnud saanud tema ülemuste heakskiitu, kes ei olnud sellest teadlikud ja et see oli vastuolus äriühingu poliitikaga. Selles suhtes ta selgitab, et kuigi komisjoni otsusega kaetud perioodi alguses võtsid mõne tema ülemusega ühendust teised tootjad ning neid teavitati tootja koosolekute ja hinnaalaste kokkulepete olemasolust, ei tähenda see, et tema tippjuhid oleksid teadnud, et üks tema alluvatest oleks neil koosolekul osalenud. Kui nad said teada, et töötaja sai teavet, mis oli sarnane sellega, mida nemad said, ja neid oli kutsutud osalema koosolekul, siis tuletasid tema ülemused talle meelde, et tema osalemine tootjate koosolekul oleks vastuolus äriühingu poliitikaga. Hageja seisukoha järgi oleks alust seejärel oletada, et nende juhiseid järgiti. Kuna kõnealuse töötaja kohustused hõlmasid sagedast reisimist mitmesse Euroopa linna ja selline reisimine ei vajanud tema ülemuste eelnevat kinnitust ega mitte mingit temapoolset selgitust, siis ei olnud mitte mingit vihjet – isegi mitte tema reisikviitungitest, mille eesmärk oli üksnes hüvitada talle reisikulud –, et võimaldada tema ülemustel, kes ei teadnud koosolekute kohta ja kuupäeva, saada teada, kas ta läks nende juurde, kasvõi juhuslikult. Vastupidiselt sellele, mida komisjon väidab oma kaitseks, ei lükka seda järeldust ümber Hercules Incorporated'i õigusnõustaja aruanne (erivastuväited, Hercules, liide 6), milles väideti lihtsalt, et tema töötaja roll „oleks võinud olla teada” tema ülemustele, mitte aga, et see oli teada. Vastupidi, seda järeldust kinnitab asjaolu, et 29. juulil 1981. aastal teavitas see töötaja teda hiljuti läbiviidud koosolekul toimunust (erivastuväited, Hercules, liide 18), mis tõendas, et ta ei olnud teadlik oma alluva osalemisest. Vastavalt hagejale oli tema töötaja salajase osalemise motiiv saada teavet, et pälvida heakskiitu oma ülemustelt.

85. Seda arvesse võttes tunnistab hageja, et veel pole lahendatud küsimus selle kohta, kas ettevõtet võib pidada vastutavaks ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise eest, kui ta on rakendanud mõistlikke ettevaatusabinõusid nende esinemise takistamiseks ja vaatamata tema jõupingutustele on distsiplineerimata töötaja rakendanud meetmeid, mis on vastuolus tema ülemuste korraldustega.

86. Hageja märgib neljandaks, et tema töötaja ei olnud täisosaleja koosolekul ja et ta osales ainult vaatlejana ning et teised osalejad koosolekul olid sellest teadlikud, sest ta tegi oma mitteametliku vaatleja staatuse teatavaks, nagu nähtub 1983. aasta märtsis peetud koosoleku protokollist (erivastuväited, Hercules, liide 11), milles teatakse, et: „B, turundusdirektor osaleb mitteametlikult”. Vastavalt hagejale ärritas see mitteametlik osalemine Saksa ja Hollandi tootjaid, nagu nähtub 2. detsembri 1982. aasta koosoleku protokollist (põhiline vastuväiteteadis, liide 33) ning töötaja ja ICI

juhi vahelise 3. detsembri 1982. aasta telefonivestluse märkusest (põhiline vastuväiteteatis, liide 88).

87. Lõpuks märgib ta, et tema töötaja vastutuse tase äriühingus takistas tal sõlmimast lepinguid sihthindade või toodangu ja käibe piirangute kohta. Vastavalt hageja arvamusele ei olnud töötaja äriühingu tippjuht vaatamata oma ametikoha nimetusele. Tal ei olnud juhtimisalaseid ülesandeid ja tal ei olnud vajalikke volitusi äriühingu kohustamiseks. Eelkõige ei olnud tal volitust kontrollida tootmist ega üldist müügipoliitikat ning tema otsustele piirkonna müügijuhile esitatavate hinnaalaste juhiste kohta tuli saada tema ülemuste heakskiit.

88. Komisjon selgitab, et ta ei käsitlenud koosolekul osalemise sagedust asjakohase tegurina, kui ta oli veendunud, et ettevõtte nõustus ühtse plaaniga reguleerida hindu ja tarneid (vt otsus, 83. punkt, esimene lõik). Kuid sellele vaatamata viitab ta, et Hercules möönis oma vastuses vastuväiteteatisele, et tema töötaja käis „üsna sageli“ koosolekul 1982. aasta veebruarist kuni 1983. aasta märtsini. Ka 1. juuni 1983. aasta koosoleku protokolliga (põhiline vastuväiteteatis, liide 40) loetakse Hercules'i tavapäraste osalejate hulka koosolekul.

89. Ta vaidlustab, et hageja osalemine koosolekul oli passiivne, toetudes kahele väga lühikesele märkusele, neist ühes märgitakse „B. – Kontohaldus“ (erivastuväited, Hercules, liide 19) ja teises „B: Kontohalduse kontseptsiooni (ei toimi) koostaja“ (erivastuväited, Hercules, liide 11), millest ta järeldab, et hageja töötaja oli kontohaldussüsteemi alguse juures. Lisaks toetub ta 1982. aasta märtsis peetud koosoleku protokollile (erivastuväited, Hercules, liide 43), millest vastavalt komisjoni arvamusele nähtub, et hr B oli taotlenud talle eraldatud kvoodi korrigeerimist. Peale selle märgib ta, et see asjaolu, et hageja töötaja ei esitanud oma müüginäitajaid koosolekute käigus, ei oma tähtsust, sest ta teadis, et teised tootjad said need näitajad töötada välja andmete alusel, mis on saadaval Fides andmevahetussüsteemi kohaselt.

90. Mis puutub väitesse, et hageja töötajal keelati osaleda koosolekul, siis märgib komisjon, et vähemalt kahel korral, 1977. aastal (põhiline vastuväiteteatis, liide 2) ja 29. juulil 1982 (erivastuväited, Hercules, liide 18) sai ta oma ülemustelt andmeid sõlmitud hinnaalase lepingu kohta. 29. juulil 1981. aastal saadud teave 28. juulil peetud koosoleku kohta ei ole vastuolus komisjoni vastuväidetega, sest hageja töötaja ei osalenud sellel koosolekul. Seetõttu on vaevalt võimalik uskuda, et töötaja pidi aru saama, et äriühing ei nõustunud nende lepingutega ja et tal keelati koosolekul osaleda. Peale selle märgib komisjon, et dokumentaalseid tõendeid selle keelu kohta ei ole esitatud. Pealegi ei ole mõeldav, vastavalt komisjonile, et hr B ülemused ei olnud teadlikud tema osalemisest koosolekute. Peale selle märgiti selgesõnaliselt aruandes, mille oli koostanud Hercules Incorporated nõukogu pärast komisjoni uuringutele järgnenud nädalatel (erivastuväited, Hercules, liide 6), et: „Ilmneb, et hr B mitteosalejast vaatleja roll võis olla teada mitmele tema vahetule ülemusele“. Komisjon väidab veel, et isegi kui hr B tegevus ei olnud teada tema ülemustele ja

kujutas distsipliini rikkumist, millega tema väitel ei olnud tegemist, ei saa see võimaldada Hercules'il vabaneda oma vastutusest.

91. Komisjon leiab veel, et hageja töötaja osalemine koosolekul ei erinenud sisuliselt teiste tootjate osalemisest, nagu nähtub tema arvates aktiivsest rollist, mida ta omas aruteludes ja kohustusest, mida ta võttis äriühingu nimel. Ta viitab selles suhtes rollile, mida ta etendas kontohaldussüsteemi sisseseadmisel ja temapoolsest nõustumisest 2. detsembri koosolekul (põhiline vastuväiteteatis, liide 33, tabel 2) ja 3. detsembri 1982. aasta telefonivestluse käigus (põhiline vastuväiteteatis, liide 88) hagejale eraldatud kvootidega ja nende kvootide korrigeerimisega 1982. aasta märtsis toimunud koosolekul.

92. Lõpuks väidab komisjon, et asjatu püüe on näidata, et hageja töötajal ei olnud otsusetegemise õigust äriühingus, sest asjaolu, et hageja poolt pärast koosolekuid antud hinnaalased juhised kajastasid koosolekul kokkulepitud sihthindu, tõendab ühemõtteliselt vastupidist.

c) Kohtu seisukoht

93. Kohus märgib, et mis puutub hageja osalemisse tootjate koosolekul, märgitakse Hercules'ile adresseeritud erivastuväidetes, et „Hr F. B.,[...] osales mitmel „bosside” ja „ekspertide” koosolekul alates 1979. aastast [...]”

94. Vastavalt ICI, Monte ja hageja vastustele teabenõuetele (põhiline vastuväiteteatis, liide 8; erivastuväited, Monte, liide 3; ja erivastuväited, Hercules, liide 1), osales Hercules ebaregulaarselt koosolekul 1979., 1980. ja 1981. aastal. Ta tunnistas osalemist ühel või kahel koosolekul 1979. aastal, ühel koosolekul 1980. aastal ja kahel koosolekul 1981. aastal. Kuid siiski tuleb märkida, et Hercules'i töötaja hr B komisjoni poolse intervjuerimise protokollist (erivastuväited, Hercules, liide 7, liide A) nähtub, et töötaja väitis, et ta oli ehk osalenud kahel teisel koosolekul 1979. aastal, kahel teisel koosolekul 1980. aastal ja ühel teisel koosolekul 1981. aastal. Hageja vastusest vastuväiteteatisele nähtub, et hageja osales sageli koosolekul alates 1982. aasta veebruarist, millest nähtub, et ta osales koosolekul, mida peeti 1982. aasta veebruaris, märtsis ja aprillis (kokku viis koosolekut). Seega tema osalemine koosolekul neil aastail ei olnud nii ebaregulaarne, nagu ta väidab, sest vastavalt tema väidetele on võimalik, et enne 1982. aasta maid osales ta viieteistkümnel koosolekul kahekümne üheksast (st kakskümmend neli koosolekut, mis on mainitud otsuse tabelis 3 ja mis hõlmavad kõnealust perioodi; lisaks samal perioodil peetud koosolekud, mida on mainitud hr B intervjuu protokollis, kuid millele ei ole viidatud otsuse tabelis 3) ja mitte viiel koosolekul kahekümne neljast.

95. Hageja suhteliselt ebaregulaarne osalemine koosolekul, mis toimusid sel perioodil, ei ole ainus tegur, mida tuleb arvesse võtta tema osalemise uurimiseks polüpropüleenitootjate regulaarsete koosolekute süsteemis; arvesse tuleb võtta ka

kontakte, mis tal oleks võinud olla teiste tootjatega. Selles suhtes tuleb märkida, et hageja märkis oma vastuses teabenõudele (erivastuväited, Hercules, liide 1), et:

„Hr B-d oli mitmel korral teavitatud koosolekute ajakavast ja teda oli kutsutud osalema. Ei ole ilmne, et hr B-d oleks sellistes vestlustes teavitatud mis tahes meetmetest, mille rakendamist talle neil koosolekutel soovitati. Hr B ei võtnud mitte mingit kohustust hindade, mahtude ega seonduvate küsimuste osas ning ei volitanud mitte kedagi esindama või tegutsema Hercules'i nimel sellistel koosolekutel. Mitmel juhul, kuid mitte alati teavitati hr B-d pärast koosolekuid sellest, mis neil oli toimunud. Sellistel juhtudel ei võtnud hr B mitte mingeid kohustusi ega väljendanud mitte mingeid kavatsusi mis tahes hinnamuutuste järgimiseks või toetamiseks, mida võidi kokku leppida sellistel koosolekutel. Mõnel juhul oleks hr B võinud teha üldisi avaldusi, mis oleksid andnud märku Hercules'i soovist kõrgemate polüpropüleen hindade järele.”

96. Arvestades neid kontakte, mille abil hr B sai täiendada suurt hulka teavet, mida ta oli saanud koosolekutel, mis käsitlesid kaubanduspoliitikat, mida hageja konkurendid kavatsesid kasutusele võtta, leidis kohus, et hageja töötaja suhteliselt ebaregulaarne osalemine koosolekutel enne 1982. aasta maid ei lükka ümber tema osalemist polüpropüleenitootjate regulaarsete koosolekute süsteemis selle perioodi jooksul.

97. Kohus leiab, et hageja võttis regulaarselt osa koosolekutest alates 1982. aasta maist kuni 1983. aasta augustini, nagu nähtub tema vastusest teabenõudele, tema vastusest vastuväiteteatisele ning 3. mai ja 1. juuni 1983. aasta koosolekute protokollidest (põhiline vastuväiteteatis, liited 38 ja 40), millest esimeses märgitakse „peaaegu täielikku osalemist, kusjuures ainult Hercules puudus tavapärase osalejate hulgast” ja millest teine viitab „tavapärasele osalejatele, v.a Solvay + Hercules”. Selles suhtes tuleb märkida, et teatud koosolekute protokollid, nagu „bosside“ 21. septembri 1982. aasta koosoleku protokoll (põhiline vastuväiteteatis, liide 30), annavad märku sellest, et hageja osales neis, kuigi neid koosolekuid ei ole mainitud vastuses teabenõudele ja seega tuleb seda vastust pidada mittetäielikuks.

98. Komisjonil oli täielik õigus võtta seisukoht, tuginedes ICI vastusele teabenõudele, mida toetavad mitmed koosolekute protokollid, et koosolekute eesmärk oli eelkõige määrata kindlaks sihthinnad ja müüginahud. Tõepoolest, see vastus sisaldab järgmisi lõike:

„Sihthinnad polüpropüleeniga iga põhikategooria peamisele liigile, vastavalt tootjate poolt aeg-ajalt tehtud ettepanekutele alates 1. jaanuarist 1979, on esitatud lisas [...]”;

ja

„Koosolekutel arutati mitmeid ettepanekuid teatud tootjate mahtude kohta”.

99. Lisaks, selgitades turundusekspertide koosolekute ja ka „bosside“ koosolekute korraldust alates 1978. aasta lõpust või 1979. aasta algusest, nähtub ICI vastusest teabenõuetele, et arutelud sihthindade ja müügimahtude kehtestamisest muutusid üha konkreetsemateks ja täpsemateks, samas kui 1978. aastal olid „bossid“ piirdunud sihthindade tegeliku kontseptsiooni väljatöötamisega.

100. Lisaks eespool toodud lõikudele sisaldub järgmine väide ICI vastuses teabenõudele: „Ainult bosside ja ekspertide koosolekuid peeti igakuiselt.” Komisjonil oli täielik õigus tuletada sellest vastusest, samuti koosolekute samasugusest olemusest ja eesmärgist, et need kuulusid regulaarsete koosolekute süsteemi.

101. Tuleb märkida, et hageja töötaja väidetavalt passiivne osalemine koosolekutel on ümber lükatud erinevate tõenditega. Need hõlmavad eelkõige komisjoni poolt tsiteeritud käsitsikirjutatud märkusi, millest teine pärineb märtsist 1983 (erivastuväited, Hercules, liited 10 ja 11) ning mis sisaldavad viiteid „B. – Kontohaldus” ja „B: Kontohalduse kontseptsiooni (ei toimi) koostaja”, millest võib järeldada, et hr B tegi ettepaneku kontohaldussüsteemi kohta. Veel on olemas protokoll 2. detsembri 1982. aasta koosoleku kohta (põhiline vastuväiteteatis, liide 33) ning hageja ja ICI töötaja vahelise telefonivestluse protokoll 3. detsembrist 1982 (põhiline vastuväiteteatis, liide 88), mis koos näitavad, et töötaja teatas ICI-le Amoco, BP ja Hercules'i seisukohad neile eraldatud kvootide kohta 2. detsembri 1982. aasta koosolekul, kuigi hr B ei avaldanud Hercules'i müüginäitajaid.

102. Hageja väidatel, et hr B ülemused ei teadnud, et ta osales koosolekutel ja rääkisid talle, et tema osalemine oli äriühingu poliitika vastu, puudub usaldusväärsus, arvestades järgmisi tegureid. Hageja ei ole esitanud ühtki dokumentaalset tõendit keelu kohta neil koosolekutel osalemise suhtes. Kõnealuse töötaja ülemustel oli kontakte teiste koosolekutel osalejatega; see on tõendatud asjaoluga, et 1977. aasta juunis ja 1981. aasta juulis teavitasid need isikud hr B-d telefonivestluse käigus avaldatust (põhiline vastuväiteteatis, liide 2) ja tema poolt puudunud koosolekutel juhtunust (erivastuväited, Hercules, liide 6). Lõpuks annab asjaolu, et hageja oli kohtus teada andnud, et hr B otsused piirkonna müügijuhtidele antavaid hinnaalaseid juhiseid pidid kinnitama tema ülemused, märku sellest, et ta pidi põhjendama oma otsuseid, selgitades oma ülemustele otsuste aluseks olnud andmeid ja nende andmete päritolu.

103. Peale selle ei erinenud hageja töötaja osalemine koosolekutel, mida ICI kirjeldas „mitteametlikuna” eespool nimetatud 1983. aasta märtsi protokollis, teiste osalejate osalemisest, nagu nähtub talle aruteludes kuulunud aktiivsest rollist ja asjaolust, et hageja poolt pärast koosolekuid antud hinnaalased juhised vastasid suurel määral nende summa ja jõustumiskuupäeva osas neil koosolekutel määratud sihthindadele. See asjaolu, et ICI kirjeldas hr B osalemist neil koosolekutel „mitteametlikuna”, ei saa nõrgendada neid järeldusi, kuna selle kirjelduse kasutamine ei tõenda, et teised tootjad teaksid, et hageja töötaja osales oma ülemuste teadmista või isegi nende soovide vastaselt, või et tal ei olnud vajalikku volitust seal olemiseks. Sellest kirjeldusest

nähtub üksnes see, et ta ei soovinud, et tema osalemine neil koosolekutel saaks teatavaks väljaspool neid.

104. Mis puutub kõnealuse töötaja poolt täidetud kohustuste tasemesse hageja asukohariigis, siis see asjaolu, et hageja esitatud hinnaalased juhised vastavad koosolekute tulemustele, annab märku sellest, et hr B-1 olid volitused panna hageja hinnapoliitika otseselt kajastama tema poolt osaletud koosolekute tulemusi, mis tõendab seda, et tal olid vajalikud volitused äriühingu kohustamiseks, või, kui sellega ei olnud antud juhul tegemist, oli talle antud korraldus selle tegemiseks.

105. Järelikult oli komisjon õiguslikult piisavalt tõendanud, et hageja osales polüpropüleenitootjate regulaarsete koosolekute süsteemis alates 1979. aasta algusest kuni vähemalt 1983. aasta augustini; tal oli õigus seda järeldada hageja osalemisest koosolekutel ja kontaktidest, mida hagejal oli nende koosolekute suhtes; teiseks, et nende koosolekute eesmärk oli eelkõige kehtestada sihthinnad ja plaanilised müügiimahud; ja kolmandaks, et hageja osalemisel neil koosolekutel oli otsuses sellele antud tähtsus.

C – Hinnaalased algatused

a) Vaidlusalune otsus

106. Vastavalt otsusele (28.–51. punkt) rakendati sihthindade kehtestamise süsteemi hinnaalaste algatuste kaudu, millest kuus oli võimalik kindlaks teha: esimene kestis 1979. aasta juulist kuni detsembrini, teine 1981. aasta jaanuarist maini, kolmas 1981. aasta augustist kuni detsembrini, neljas 1982. aasta juunist kuni juulini, viies 1982. aasta septembrist novembrini ja kuues 1983. aasta juulist novembrini.

107. Esimese hinnaalase algatuse puhul märgib komisjon (otsuse 29. punkt), et tal ei ole üksikasjalikke tõendeid 1979. aasta esimesel poolel toimunud koosolekute ega läbiviidud hinnaalaste algatuste kohta. Kuid 26. ja 27. septembril 1979. aastal toimunud koosoleku protokollist nähtub, et hinnaalane algatus on kavandatud raffia hinna 1,90 Saksa marka/kg alusel kehtivusega alates 1. juulist ja 2,05 Saksa marka/kg alates 1. septembrist.

108. Kuid kuna edasisi hinnatõuse oli raske saavutada, otsustasid tootjad 26. ja 27. septembril 1979. aastal toimunud koosolekul lükata sihthindade kehtestamist mitme kuu võrra edasi – kuni 1. detsembrini 1979; uus plaan oli „hoida” olemasolevaid tasemeid oktoobrikuu kestel koos võimalusega teostada viivitamatu vahetõus tasemeni 1,90 või 1,95 Saksa marka/kg novembris (otsuse 31. punkt, esimene ja teine lõik).

109. Mis puutub teise hinnaalasesse algatusse, siis komisjon, tunnistades (otsuse 32. punktis), et 1980. aasta kohta ei leitud märkmeid ühestki koosolekust, märkis, et tol aastal toimus vähemalt seitse tootjate koosolekut (viidatakse otsuse tabelile 3). Kuigi

aasta alguses teatati kaubandusajakirjanduses tootjate kohta, et nad toetavad 1980. aasta jooksul tugevat hinnatõusu, toimus oluline turuhindade langus tasemele 1,20 Saksa marka/kg või allapoole enne hindade stabiliseerimise algust umbes 1980. aasta septembris. Mitmete tootjate – DSM, Hoechst, Linz, Monte, Saga ja ICI – poolt antud hinnaalased juhised andsid märku, et hinnatasemete uueks kehtestamiseks määrati sihthinnad 1980. aasta detsembrist kuni 1981. aasta jaanuarini raffia hinna alusel 1,50 Saksa marka/kg, homopolümeer 1,70 Saksa marka/kg ja kopolümeer 1,95–2,00 Saksa marka/kg. Solvay sisedokument sisaldab 1980. aasta oktoobriks ja novembriks "saavutatud hindade" võrdlevat tabelit koos "hinnakirjahindadega" 1,50/1,70/2,00 Saksa marka 1981. aasta jaanuariks. Esialgne plaan oli kohaldada neid tasemeid alates 1. detsembrist 1980 (koosolek toimus Zürichis 13.–15. oktoobrini), kuid see algatus lükati edasi 1. jaanuarini 1981.

110. Otsuses (33. punkt, kolmas lõik) märgitakse, et ei ole teada, kas Hercules osales 1981. aasta jaanuaris peetud koosolekul, kus otsustati, et 1980. aasta detsembris määratud hinnatõus 1. veebruariks 1981 oli vajalik kahes etapis hinna alusel 1,75 Saksa marka/kg raffia eest; 1. veebruari eesmärk oli säilitada tase 1,75 Saksa marka/kg ja eesmärk 2,00 Saksa marka/kg tuli võtta kasutusele „ilma eranditeta“ alates 1. märtsist. Koostati tabel sihthindade kuues rahvuslikus valuutas kuue põhimargi kohta, mis pidi jõustuma 1. veebruaril ja 1. märtsil 1981. Otsuses siiski märgitakse, et Hercules oli kohal eelmisel koosolekul 16. detsembril 1980.

111. Otsuse (34. punkt) kohaselt ei realiseerunud plaan jõuda 1. märtsil tasemeni 2,00 Saksa marka/kg. Tootjad muutsid oma ootusi ja lootsid nüüd jõuda märtsiks tasemeni 1,75 Saksa marka/kg. Turunduseksperptide koosolek, mille kohta ei ole mingeid dokumente, toimus Amsterdamis 25. märtsil 1981, kuid vahetult pärast seda andsid vähemalt BASF, DSM, ICI, Monte ja Shell juhiseid sihthindade (ehk „hinnakirjahindade“) tõstmiseks tasemeni 2,15 Saksa marka/kg raffia puhul kehtivusega alates 1. maist. Hoechst andis sarnaseid juhiseid 1. mai kohta, kuid jäi seda tehes teistest neli nädalat maha. Mõned tootjad lubasid oma müügiesindustel rakendada paindlikult „miinimumhindu“ ehk „kõvapõhjalisi“ hindu, mis on veidi madalamad kokkulepitud sihthindadest. 1981. aasta esimesel poolel esines tugev hindade tõusutrend, kuid vaatamata asjaolule, et tootjad toetasid tugevalt 1. mai tõusu, ei suudetud seda hoogu säilitada. Aasta keskpaigaks eeldasid tootjad kas hinnatasemete stabiliseerumist või isegi veidi allapoole liikumist, kuna nõudlus suvel langes.

112. Kolmanda hinnaalase algatuse suhtes märgitakse otsuses (35. punkt), et Shell ja ICI olid nimetatud aasta juunis, kui esimese kvartali hinnatõusu aeglustumine oli saanud ilmseks, juba ette näinud täiendava hinnaalase algatuse 1981. aasta septembriks/oktoobriks. Shell, ICI ja Monte kohtusid 15. juunil 1981, et arutada meetodeid kõrgemate hindade kehtestamiseks turul. Mõne päeva jooksul pärast seda koosolekut andsid nii ICI kui ka Shell juhiseid oma müügiesindustele valmistada turgu ette suuremaks tõusuks septembris tulenevalt plaanist tõsta raffia hinda tasemeni 2,30 Saksa marka/kg. Ka Solvay tuletas 17. juulil 1981 oma Benelux'i

mügiesindusele meelde, et nad hoiataksid kliente olulisest hinnatõusust, mis peaks toimuma 1. septembril ning mille täpne summa pidi otsustatama juuli viimasel nädalal, kui turunduseksperide koosolek oli planeeritud 28. juuliks 1981. Esialgne plaan saavutada 1981. aasta septembris hinnatase 2,30 Saksa marka/kg vaadati üle tõenäoliselt sel koosolekul, mil raffia planeeritud hinnatase augustiks oli tagasi 2,00 Saksa marka/kg. Septembri hind pidi olema 2,20 Saksa marka/kg. Hercules'i ruumidest saadud, käsitsikirjutatud märkuses 29. juulist 1981 (järgmisel päeval pärast koosolekut, millel Hercules tõenäoliselt ei osalenud) loetletakse neid hindu augusti ja septembri „ametlikeks” hindadeks ja viidatakse peidetud tähenduses teabeallikale. Lisaks peeti koosolekuid Genfis 4. augustil ja Viinis 21. augustil 1981. Pärast neid istungeid andsid tootjad uusi juhiseid saavutada 1. oktoobril hinnatase 2,30 Saksa marka/kg. BASF, DSM, Hoechst, ICI, Monte ja Shell andsid praktiliselt ühesugused juhised nende hindade kehtestamiseks septembris ja oktoobris.

113. Vastavalt otsusele (36. punkt) oli nüüd plaan jõuda 1981. aasta septembris ja oktoobris „baashinna” tasemele, mis oli 2,20–2,30 Saksa marka/kg raffia eest. Shell'i dokumendis näidatakse, et esialgu kavandati 1. novembril täiendav astmeline kasv tasemeni 2,50 Saksa marka/kg, kuid sellest loobuti. Erinevate tootjate aruannetest nähtus, et septembris hinnad kasvasid ja see algatus jätkus ka 1981. aasta oktoobris, mil saavutati turuhinnad ligikaudu 2,00–2,30 Saksa marka/kg raffia eest. Hercules'i märkusest nähtub, et 1981. aasta detsembris alandati sihthinda 2,30 Saksa marka/kg realistlikuma tasemeni 2,15 Saksa marka/kg, kuid antakse teada, et „üldise veendumuse kohaselt tõsteti hinnad tasemele 2,05 Saksa marka, mis on kõige lähemal kunagi avalikustatud (!) sihthindadele.” 1981. aasta lõpuks teatas kaubandusajakirjandus polüpropüleenil turuhinnaks raffia kohta 1,95–2,10 Saksa marka/kg, mis on ligikaudu 20 penni tootjate sihthindadest allpool. Võimsuse kasutus öeldi olevat „normaalsel” 80%-lisel tasemel.

114. Neljas hinnaalane algatus juunis–juulis 1982 toimus siis, kui nõudmine ja pakkumine läksid turul tasakaalu. See algatus otsustati tootjate koosolekul 13. mail 1982, kus ICI osales ja mille käigus koostati 1. juuniks sihthindade üksikasjalik tabel erinevate polüpropüleenil põhimarkide lõikes erinevates rahvuslikes valuutades (2,00 Saksa marka/kg raffia eest) (otsuse 37., 38. ja 39. punkt, esimene lõik).

115. 13. mai 1982. aasta koosolekule järgnesid ATO, BASF'i, Hoechst'i, Hercules'i, Hüls'i, ICI, Linz'i, Monte ja Shelli hinnaalased juhised, mis vastavad, välja arvatud mõned mitteolulised erandid, koosolekul kehtestatud sihthindadele (otsus, 39. punkt, teine lõik). 9. juuni 1982. aasta koosolekul said tootjad anda teada ainult tagasihoidlikest tõusudest.

116. Vastavalt otsusele (punkt 40) osales hageja ka 1982. aasta septembri–novembri viiendas hinnaalases algatuses, mille suhtes tehti otsus 20. ja 21. juulil 1982, mille eesmärk oli saavutada hinnatase 2,00 Saksa marka/kg 1. septembriks ja 2,10 Saksa marka/kg 1. oktoobriks, kuna ta oli kohal enamikul, kui mitte kõikidel koosolekutel, mis toimusid ajavahemikul juuli kuni november 1982, kus seda hinnaalast algatust

planeeriti ja jälgiti (otsus, 45. punkt). 20. augusti koosolekul 1982. aastal lükati 1. septembriks kavandatud hinnatõus edasi 1. oktoobrini ja seda otsust kinnitati 2. septembri 1982. aasta koosolekul (otsus, 41. punkt).

117. Pärast 20. augusti ja 2. septembri 1982. aasta koosolekuid andsid ATO, DSM, Hercules, Hoechst, Hüls, ICI, Linz, Monte ja Shell hinnaalaseid juhiseid vastavalt neil koosolekutel kehtestatud sihthindadele (otsus, 43. punkt).

118. Vastavalt otsusele (44. punkt) viidi 21. septembri 1982. aasta koosolekul, milles hageja osales, läbi eelnevalt kehtestatud sihtarvu saavutamiseks rakendatud meetmete läbivaatamine ja ettevõtte väljendasid üldist toetust ettepanekule tõsta hinda tasemele 2,10 Saksa marka/kg 1982. aasta novembriks-detsembriks. Seda tõstmist kinnitati 6. oktoobri 1982. aasta koosolekul.

119. Pärast 6. oktoobri 1982. aasta koosolekut andsid BASF, DSM, Hercules, Hoechst, Hüls, ICI, Linz, Monte, Shell ja Saga hinnaalaseid juhiseid, rakendades otsustatud hinnatõusu (otsus, 44. punkt, teine lõik).

120. Nagu ATO, BASF, DSM, Hercules, Hoechst, Hüls, Linz, Monte ja Saga, esitas hageja komisjonile hinnaalaseid juhiseid, mida oli väljastatud tema kohalikele müügiesindustele ja mis olid üksteisega vastavuses mitte ainult summa ja ajastuse suhtes, vaid ka sihthindade tabeli osas, mis oli lisatud ICI aruandele 2. septembril 1982. aastal toimunud „ekspertide” koosoleku kohta (otsus, 45. punkt, teine lõik).

121. Vastavalt otsusele (46. punkt, teine lõik) lõppes 1982. aasta detsembri koosolek kokkuleppega, et novembriks-detsembriks planeeritud hinnatase tuli kehtestada 1983. aasta jaanuari lõpuks.

122. Lõpuks, vastavalt otsusele (47. punkt) osales hageja 1983. aasta juuli-novembri kuuendas hinnaalases algatuses. 3. mai 1983. aasta koosolekul lepiti kokku, et tootjad püüaksid rakendada sihthinda 2,00 Saksa marka/kg 1983. aasta juunis. Kuid 20. mai 1983. aasta koosolekul lükati eelnevalt kehtestatud sihthind edasi kuni septembrini ja vahepealne sihthind määrati 1. juuliks (1,85 Saksa marka/kg). Seejärel esitavad tootjad taaskinnitatud täieliku kohustumise hinna tõstmiseks tasemeni 1,85 Saksa marka/kg. Seekord lepiti kokku, et Shell oleks ametlikult juhtpositsioonil European Chemical News'is (ECN).

123. Otsuses (49. punkt) märgitakse, et pärast 20. mai 1983. aasta koosolekut andsid ICI, DSM, BASF, Hoechst, Linz, Shell, Hercules, ATO, Petrofina ja Solvay juhiseid oma müügiesindustele hinnatabeli kehtestamiseks alates 1. juulist, võttes aluseks hinnataseme 1,85 Saksa marka/kg raffia eest. Selles märgitakse veel, et ATO-lt ja Petrofina'lt saadi ainult katkendlikke hinnaalaseid juhiseid, kuid need kinnitasid, et nimetatud tootjad rakendasid uusi hinnatasemeid, mõnevõrra hilinenult Petrofina ja Solvay puhul. Otsuses järeldatakse, et välja arvatud Hüls, mille kohta komisjon ei leidnud hinnaalaseid juhiseid 1983. aasta juuli kohta, on kõikide tootjate, kes osalesid

koosolekutel või lubasid toetust uuele sihthinnale 1,85 Saksa marka/kg, osas tõestatud, et nad andsid juhiseid uue hinna kohaldamiseks.

124. Otsuses (50. punkt) viidatakse samuti, et täiendavad koosolekud, milles osalesid kõik regulaarsed osalejad, sealhulgas Hercules, toimusid 16. juunil, 6. ja 21. juulil, 10. ja 23. augustil ning 5., 15. ja 29. septembril 1983. aastal. 1983. aasta juuli lõpus ja augusti alguses väljastasid BASF, DSM, Hercules, Hoechst, Hüls, ICI, Linz, Solvay, Monte ja Saga hinnaalaseid juhiseid erinevatele siseriiklikele müügiesindustele alates 1. septembrist, mis põhineb raffia hinnal 2,00 Saksa marka/kg, samal ajal kui Shelli sisene märkus 11. augustist, mis puudutab tema hindu Ühendkuningriigis, andis teada, et tema Ühendkuningriigi tütarettevõtte „reklaamis” põhihindu, mis jõustuvad 1. septembril ja vastavad teiste tootjate poolt kehtestatud sihthindadele. Kuid kuu lõpuks andis Shell siiski juhiseid Ühendkuningriigi müügiesindustele täieliku hinnatõusu edasilükkamiseks seni, kuni teised tootjad on kehtestanud soovitud põhitaseme. Otsuses sätestatakse, et koos väiksemate eranditega, olid need juhised identsed liigi ja rahalise vääringu osas.

125. Vastavalt otsusele (50. punkt, viimane lõik) nähtub tootjatelt saadud juhistest, et hiljem otsustati hoida septembrikuu tõstmise hoogu, kusjuures täiendavad sammud põhinesid raffia hinnal 2,10 Saksa marka/kg 1. oktoobril, tõustes tasemeni 2,25 Saksa marka/kg 1. novembril. Veel märgitakse (51. punkt, esimene lõik), et BASF, Hoechst, Hüls, ICI, Linz, Monte ja Solvay saatsid igaüks juhiseid oma müügiesindustele, määratledes identsed hinnad oktoobri ja novembri kohta, kusjuures Hercules märkis esialgu veidi madalamad hinnad.

126. Vastavalt otsusele (105. punkt, neljas lõik), olenemata viimase koosoleku kuupäevast, kestis rikkumine kuni 1983. aasta novembrini, kuna lepingu mõju jätkus vähemalt kuni selle ajani, kusjuures november on viimane kuu, mille kohta on teada, et sihthinnad on kokku lepitud ja hinnaalased juhised välja antud.

127. Otsuses (76. punkt, teine lõik) vastab komisjon üksikasjalikult Hercules'ile, kes oli teda kritiseerinud (tema poolt väidetud) erinevate tootjate hinnaalaste juhiste ebaõiglase samaaegsetena käsitlemise pärast, kuigi nad seda ei olnud. Samuti keeldub komisjon otsuses (76. punkt, kolmas lõik) aktsepteerimast seda, et Hercules'i poolt esitatud ülevaade tõendamaks, et tema enda hinnaalaste juhiste ja koosolekutel kehtestatud sihthindade vahelisel suhtel ei olnud mitte mingit tõendusväärtust.

128. Otsuses (77. punkt, esimene lõik) märgib komisjon veel seda, et mõned tootjad ei esitanud komisjonile hinnaalaste juhiste täielikku komplekti alates 1979. aastast, nagu neilt oli nõutud. Seega oli Hercules'i jaoks dokumentatsioon saadaval ainult 1982. ja 1983. aasta kohta.

b) Poolte väited

129. Hageja on seisukohal, et komisjonil ei olnud õigust järeldada teistelt tootjatelt saadud dokumentide alusel, et ta oli toetanud „sihthinna” süsteemi. Isegi, kui tema töötaja osales mõnel koosolekul, kus arutati hinnaalaseid algatusi, ei näita nende koosolekute protokollid ega ka mis tahes muud otsesed tõendid, et ta andis oma nõusoleku nendele hindadele või et ta kohustus neid rakendama. Olemasolevad tõendid, eriti teiste tootjate tõendid, mille kohaselt hr B ei võtnud mitte mingit kohustust ja tema poolne volituste puudumine äriühingu kohustamiseks tõendab vastupidist.

130. Ta väidab, et komisjon tugines oma järeldustes väärt ettevõtte sisemistes hinnaalastes juhistes kasutatud terminoloogiale, kuna sellist terminoloogiat kasutati tavapäraselt kaubanduspressis.

131. Hageja kaebab, et komisjon ei võtnud arvesse süüdistatud ettevõtete turul esinenud tegelikke näitajaid ja rajas otsuse täielikult ettevõtete sisemiste hinnaalaste juhiste analüüsile ja eeldusele, et need juhised moonutasid paratamatult konkurentsi. Hageja arvates on selline komisjoni poolne analüüs ebaõige. Hageja selgitab, et tema hinnasüsteem toimis sellisel viisil, et seda ei saanud kasutada teiste tootjatega sõlmitud hinnaalaste kokkulepete jõustamiseks. Esiteks, piirkonna müügijuhtidele antud juhised andsid neile laia volituse kalduda kõrvale soovitatud hinnaalastest eesmärkidest. Suurema osa perioodist 1982-1983 olid sellised juhised harilike sihthindade vormis. Arvestades selle hinnasüsteemi paindlikkust, ei ole komisjoni argument, et kokkulepitud hinnad olid alguspunktiks läbirääkimistele tarbijatega, kohaldatav Hercules'i suhtes. Teiseks, üldiste juhiste eesmärk oli säilitada tootmist maksimaalsel tasemel ja suurendada selleks müüki ka juhul, kui kasumimäär tuli vähendada.

132. Ta märgib, et see poliitika „maksimeerida” tootmist ja müüki muutis tema jaoks võimatuks järgida „sihthindade” kokkulepitud süsteemi. Turul tegelikult küsitud hinnad ei vastanud väidetavalt kokkulepitud „sihthindadele”. Vastavalt Hercules'ile nähtub see eelkõige Hercules'i poolt 1982. ja 1983. aastal teostatud 850 üksiku tehingu analüüsist neljas riigis, kus tal oli oluline käive (Saksamaa Liitvabariik, Ühendkuningriik, Prantsusmaa ja Itaalia). Samuti ei võtnud komisjon arvesse professor Albachi uuringut ja Coopers & Lybrand'i teostatud auditit. Sihthindade lihtne võrdlus kaubanduspressis 1981. aasta septembrist kuni 1983. aasta detsembrini avaldatud hindadega, millega komisjon piirdus (otsusele lisatud tabel 9), ei ole iseenesest mõistetav tõend ebaseaduslikust mõjust turul. Vastupidi, see võrdlus kinnitab tootjate väiteid, et turul küsitud hinnad jäid märksa madalamateks väidetud sihthindadest ja erinesid suurel määral, eelkõige muude liikide kui raffia puhul, milles toimus valdav enamus Hercules'i müügist.

133. Hercules väidab, et vastupidiselt komisjoni poolt kinnitatule ei tõlgendanud ta valikuliselt hinnaalaseid juhiseid, sest ta kasutas realselt antud viimast juhiseid, vastupidiselt komisjonile, mis valis ebajärjekindlalt mitme juhise hulgast. Samuti väidab ta, et ta ei kasutanud muudele liikidele peale raffia sihthindade asemel

„mõttelisi” näitajaid, nagu komisjon väidab. Tema poolt tehtud võrdlus hõlmas igat sihtarvu polüpropüleeniga iga liigi kohta igas vääringus. Lihtne fakt oli see, et kuna mitmed sihtarvud muudele toodetele peale raffia olid liiga väikesed, arvutas Hercules võrdlemise eesmärgil täiendavad „mõttelised sihtarvud”, kuid tegi seda täielikult järjepideval viisil. Ta väidab, et hoopis vastupidiselt on just komisjon kasutanud puudulikke ja mitteausaldusväärseid meetodeid oma püüetes näidata erinevate tootjate antud hinnaalaste juhiste samaaegsust ja sarnasust ning seostada neid juhiseid tootjate koosolekutega.

134. Selles suhtes väidab ta, et 1981. aasta augusti-detsembri hinnaalase algatuse puhul võttis komisjon arvesse Hercules'ile antud hinnaalase juhiseid märkust, mis oli täielikult sisene märkus (erivastuväited, Hercules, liide 18).

135. Ta väidab, et 1982. aasta juuni/juuli hinnaalase algatuse puhul jättis komisjon arvestamata asjaolu, et tema poolt väljaantud seitsmeteistkümnest hinnaalasest juhiseid ei vastanud kümme väidetavalt kehtestatud sihthinnale ning et komisjon võttis arvesse hageja hinnaalaste juhiste hulgast hinnakirja hinnad, et võrrelda neid teiste tootjate miinimumhindadega, kui ta pidi kaaluma hageja kehtestatud miinimumhinda, mis oli madalam teiste tootjate miinimumhinnast ja et ta jättis arvesse võtmata oma hinnaalaseid juhiseid Taani kroonides, mis olid madalamad sihthindadest homopolümeeri ja kopolümeeri puhul.

136. Ta väidab, et 1982. aasta septembri-novembri hinnaalase algatuse puhul ei saa tema 26. juuli 1982. aasta hinnaalast juhiste seostada 2. septembri 1982. aasta koosolekuga, mis eelnes sellele. Ta märgib samuti, et hinnaalased juhised 1982. aasta oktoobriks anti 20. oktoobril, mis oli palju aega hiljem pärast teiste tootjate uute hindade jõustumist ja pärast seda, kui ECN oli avalikustanud taotletud sihthinna. Ta märgib jällegi, et komisjon ajas segamini oma hinnakirja järgsed hinnad ja oma miinimumhinnad ning jättis arvesse võtmata teisi hinnaalaseid juhiseid, mida ta oli esitanud komisjonile ja mis ei toetanud tema kohtuasja.

137. Mis puutub 1983. aasta juulisse-novembrisse, siis selgitab hageja, et ta avaldas oma hinnaalased juhised 29. juunil 1983, s.o. neli nädalat pärast koosolekut, kus komisjon väidab, et sihthinnad kehtestati palju hiljem pärast seda, kui teised tootjad olid avaldanud enda hinnaalased juhised. Peale selle märgib ta, et tema hinnaalased juhised erinevad teiste tootjate juhistest ja väidetavalt 1983. aasta septembri ja oktoobri kohta kehtestatud sihthindadest, sest ta andis oma hinnaalased juhised pärast teisi tootjaid, vastavalt nende turul käitumise sõltumatule analüüsile.

138. Vastavalt hagejale toetas seda analüüsi asjaolu, et isegi teised tootjad võtsid seisukoha, et ta ei teinud koostööd hinnaalaste algatuste osas ja häiris turgu hinna langetamisega, nagu selgub eriti 2. detsembri 1982. aasta koosoleku protokollist (põhiline vastuväiteteatis, liide 33). Sellest suhtumisest nähtub tema arvates, et sisemised hinnaalased juhised mitte ainult ei vastanud „sihthindadele”, vaid ka kui asjassepuutumatud need juhised olid selle suhtes, mida müügisurve tegelikult tegi.

139. Lõpuks märgib hageja, et „Otsuse artikli 1 punkti d) tuleb tõlgendada järelalusena, et Hercules leppis kokku hinnaalased juhised, mida ta andis oma müügiesindustele [...] viitamata selliste juhiste tulemustele.”

140. Komisjon selgitab, et ta oli juba vastanud selle pealkirja all esitatud argumentidele ja et Hercules'il ei ole midagi öelda asjaolu kohta, et otsuse artikli 1 punkt b) käsitleb sihthindade kinnitamist ja mitte nende kohaldamist.

141. Komisjoni arvates puudutab Hercules'i poolt esitatud ainus oluline argument tema hinnasüsteemi paindlikkust. Kuid komisjon lükkab selle argumendi tagasi, märkides, et ta ei ole mitte kunagi väitnud, et tegelikult küsiti ühtseid hindu; oluline on see, et sihthindadele vastavaid juhiseid andis peakontor alusena läbirääkimisteks klientidega. Kui hageja müügiesindustel paluti järgida keskmisi hindu, mida küsiti polüpropüleeni erinevate liikide eest, siis need keskmised arvutati sihthindade ning hinnaalastes juhistes määratletud kehtivate hindade ja miinimumhindade alusel.

142. Komisjon märgib, et kui Hercules ei ole andnud nõusolekut koosolekute käigus, siis ei oleks teised tootjad leppinud tema esindaja olemasoluga, kui neil oli põhjust kahelda tema nõusolekus hinnamääramisega, mis oli nende koosolekute eesmärk.

143. Ta rõhutab veelkord Hercules'i poolt oma müügiesindustele saadetud teleksite ühemõttelist olemust (lisad, Hercules, E-I, komisjoni 29. märtsi 1985. aasta kirjale), kus on märgitud:

„Alates nüüdsest oktoobriks, kinnitada täielikud hinnakirja hinnad ilma eranditeta ja vähendada meie kohalolekut turul.”

„Broneerida varaseim võimalik äritegevus regulaarsetel kontodel, mis hetkel on hinnakirja hindadega või peaaegu selliste hindadega. Algatada võimalikult ruttu hinnaläbirääkimised regulaarsete kontodega, mis kalduvad liiga palju kõrvale hinnakirja järgsetest hindadest. Seega eeldada, et konkurents toimib sarnaste hinnakirja järgsete hinnatasemetega.” (G 8, lk 1 ja 2)

ja

„Ei keeldu täiendavast mahust tingimusel, et see on kõrgem hinnakirja järgsetest hindadest [...].Varasemalt põhikliendilt saadud tõsise järelepärimise/äriühisuse korral, kui konkurents põhjuste nimekiri ei ole saadaval, oleme me valmis arutama, kuid ei eelda eelnevat paindlikkust.” (G 9).

Komisjon märgib, et need teleksid olid mõlemad saadetud ajavahemikus 1982–1983, mille jooksul ei olnud Herculese sõnul tema keskmise hinna süsteem kasutusel. Vastavalt komisjoni seisukohale on seega selge, et see süsteem ei võtnud sihthindadelt nende olulisust.

c) Kohtu seisukoht

144. Kohus leiab, et polüpropüleenitootjate regulaarsete koosolekute protokollid näitavad, et neil koosolekutel osalenud tootjad leppisid kokku otsuses mainitud hinnaalaste algatuste suhtes. Näiteks 13. mai 1982. aasta koosoleku protokollis (põhiline vastuväiteteatis, liide 24) märgitakse:

„igauks leidis, et oli olemas väga hea võimalus saada hinnatõusu enne puhkusi + pärast teatud vaidlust lepidi kokku tasemel 2,00 Saksa marka alates 1. juunist (Ühendkuningriigis 14. juunist). Konkreetsete riikide näitajad on toodud lisatud tabelis.”

145. Kuna on piisavalt õiguslikult tõendatud, et hageja osales neil koosolekutel, ei saa ta väita, et ta ei toetanud hinnaalaseid algatusi, mille üle neil koosolekutel otsused vastu võeti ja mida neil koosolekutel kavandati ja kontrolliti, esitamata selle väite kinnituseks tõendeid. Nende tõendite puudumisel ei ole põhjust uskuda, et hageja ei oleks erinevalt teistest koosolekutel osalejatest neid algatusi toetanud.

146. Selles suhtes tuleb märkida, et hageja ei eita osalemist mis tahes konkreetsetes hinnaalases algatuses, kuid väidab, et ta mitte kunagi ei kohustunud järgima sihthindu; ta väidab, et see on tõendatud eelkõige tema töötaja staatusega nii koosolekutel kui ka Hercules'i firmas ning tema sisemise ja välise hinnapoliitikaga, mis oli sõltumatu väidetavatest sihthindadest ja mida need ei saanud mõjutada.

147. Ühtki sellist väidet ei saa aktsepteerida tõendina, mis võiks lükata ümber hageja väite selle kohta, et ta ei nõustunud kokkulepitud hinnaalaste algatustega.

148. Esimese väite puhul märgib kohus eelkõige seda, et põhjustel, mis panid teda arvama, et hageja järeldused hr B staatusest äriühingus ei saanud tõestada, et teda ei saanud kritiseerida tema osalemise eest koosolekutel, ei saa need järeldused samuti tõestada, et hageja ei nõustunud neil koosolekutel kokkulepitud hinnaalaste algatustega.

149. Teise väite puhul, sel määral, kui see puudutab Hercules'i sisemist hinnapoliitikat, st tema 1982. ja 1983. aasta hinnaalaseid juhiseid ja hindade kehtestamise süsteemi, võeti otsuses osaliselt arvesse hagiavalduuses viidatud haldusmenetluse käigus tehtud hageja kriitikat hinnaalaste juhiste sarnasuse ja samaaegsuse suhtes seoses teiste tootjate hinnaalaste juhistega ja sihthindadega, mis on kehtestatud 1982. ja 1983. aasta koosolekutel. Otsuse tabelites 7A–7N esitatakse taas hageja hinnaalaste juhiste ja teiste tootjate hinnaalaste juhiste või koosolekutel kehtestatud sihthindade vahelised sarnasused ja erinevused. Seejärel kirjeldas komisjon õigesti hageja olukorda. Selles suhtes tuleb lisada, et komisjoni tehtud valik hageja erinevate hinnaalaste juhiste vahel ei andnud valesti edasi hageja tegelikku olukorda, kuid sisaldub otsuse tabelites läbiviidud sünteesis.

150. Näiteks komisjoni analüüsi kriitikat hageja hindade suhtes 1981. aasta septembris võeti arvesse otsuse punkti 35 teises lõigus ja tabelis 7F, milles märgitakse selgelt, et Hercules ei avaldanud komisjonile hinnaalaseid juhiseid selle perioodi kohta, kuid on olemas sisene teade 29. juulist 1981, milles teatatakse siht hinnad (erivastuväited, Hercules, liide 18).

151. Peale selle on hageja kriitika 1982. aasta septembri-novembri hinnaalase algatuse kohta valesti suunatud, sest hageja hinnaalaseid juhiseid 26. (tegelikult 27.) juulist 1982 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisad, Hercules, G2–G6) tuleb seostada mitte 2. septembri 1982. aasta, vaid 20. ja 21. juuli 1982. aasta koosolekuga (põhiline vastuväiteteatis, liide 26), kus kehtestati siht hind 2,00 Saksa marka/kg 1. septembriks, nagu komisjon märgib tabeli 7I joonealuses märkuses.

152. Peale selle leiab kohus, et hageja ei saa toetuda hindade avalikule teadaandmisele ECN-is selgitamaks oma hinnaalaseid juhiseid, sest 1. juuni 1983. aasta koosoleku protokollist (põhiline vastuväiteteatis, liide 40) selgub, et hinnaalase algatuse otsustamise ajal anti sellest teada kaubanduspressis. Selles teadaandes märgitakse: „Shelli kohta on teada antud, et ta on võtnud liikumise kohustuse ja oleks avalikult juhtpositsioonil ECN-is”.

153. Mis puutub tagajärgedesse, mida hageja soovib tuletada 1982. ja 1983. aasta hinnaalaste juhiste samaaegsuse osalisest puudumisest, siis leiab kohus, et antud juhul periood, mis eraldab hageja hinnaalaseid juhiseid teiste tootjate hinnaalastest juhistest ja siht hinna kehtestanud koosolekust, ei saa samuti nõrgendada komisjoni esitatud tõendeid. Selle viivituse pikkus ei vii järeldusele, et hageja väljastas oma juhised sõltumatu turuhinnangu alusel, kuna ta sai koosolekutel teada hinnad, mida tema konkurendid silmas pidasid.

154. Mis puutub hageja poolt 1982. ja 1983. aastal väljaantud hinnaalaste juhiste sarnasusse siht hindade ja tema konkurentide juhistega, siis leiab kohus, et see asjaolu, et hageja rakendas ainult osaliselt kokkulepitud hinnaalast algatust, ei saa muuta asjaolu, et ta nõustus nendega koosolekutel, eriti kui nende koosolekute protokollidest ei ilmne hageja ja teiste osalejate vahelise arvamuse erinevus neid algatusi käsitlevatel koosolekutel, ja algatuse osaline rakendamine tingis kriitikat teiste tootjate poolt, nagu nähtub 2. detsembri 1982. aasta koosoleku protokollist (põhiline vastuväiteteatis, liide 33), mis viitab Saksamaa ja Hollandi tootjate poolt esitatud kriitikale. Hageja märgib, et ICI vastuses teabenõudele (põhiline vastuväiteteatis, liide 8) märgiti, et see kriitika olevat tingitud tema hinnapoliitikast.

155. Hageja enda hinnamääramise süsteemi paindlikkus ei ole samuti tegur, mis võiks nõrgendada komisjoni järeldusi, sest kuigi müügiesindustele antud hinnaalased juhised andsid neile suure vabaduse, mis võiks minna isegi nii kaugele, et võimaldaks neil käsitleda juhiseid keskmiste igakuiste siht hindadena, jääb siiski alles asjaolu, et koosolekutel kehtestatud siht hindu kasutati alusena müügiesinduste hinnangutele või

keskmiste igakuiste sihthindade kehtestamisele ja seega olid aluseks läbirääkimistele klientidega, nagu nähtub komisjoni poolt viidatud teleksitest (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisad, Hercules, E-I), mis pärinevad perioodist, mil kehtis hageja keskmiste hindade süsteem. Peale selle ei saa seda järeldust nõrgendada asjaolu, et neis teleksites kasutatud keel sarnanes kaubanduspressis kasutatud keelele.

156. Hinnamääramise süsteemi paindlikkuse tõttu ei saa hageja kaevata, et tema hinnaalaste juhiste analüüsis võttis komisjon mõnikord arvesse oma hinnakirja järgseid hindu ja mõnikord oma miinimumhindu, kuigi teiste tootjate puhul võttis ta arvesse ainult miinimumhindu, kuna see süsteem jättis suurema otsustamisvabaduse oma müügiesindustele.

157. Peale selle ei saa hageja tõhusalt väita, et tema hinnaalased juhised olid üksnes ettevõttesisesed, sest kuigi need olid tõepoolest sisesed sel määral, kui neid saatis peakontor müügiesindustele, saadeti neid siiski eesmärgil, et neid viidaks ellu ja seega, et need avaldaksid otseselt või kaudselt välist mõju, mis eitab nende sisemist olemust.

158. Mis puutub teist argumenti, siis sel määral, kui see puudutab Hercules'i väljapoole suunatud hinnapoliitikat, st turul küsitavaid hindu, ei sisalda otsus mitte mingit väidet selle kohta, et hageja oleks küsinud hindu, mis vastasid alati koosolekutel kokkulepitud hindadele, mis näitab, et vaidlusalune otsus ei toetu hageja poolt koosolekute tulemuse rakendamisele, tuvastamaks et ta osales nende sihthindade määramisel. Mis tahes erinevus hageja poolt turul tegelikult saavutatud hindade ja koosolekutel kindlaksmääratud hindade vahel, isegi kui see on tegelikult tõestatud, ei räägiks vastu hageja osalemisele sihthindade kindlaksmääramisel koosolekutel, vaid võiks parimal juhul näidata vaid seda, et hageja ei jõustanud neil koosolekutel saavutatud otsuseid, nagu nähtub ka kriitikast, mida hageja kohtas koosolekutel oma hinnapoliitika suhtes.

159. Seega antud juhul ei saa hageja tuletada ühtki soodsat argumenti oma sisemisest või välisest hinnapoliitikast, tuvastamaks et ta ei nõustunud otsustatud hinnaalaste algatustega, mida korraldati ja jälgiti koosolekutel, millel ta osales.

160. Peale selle oli komisjonil täielik õigus järeldada ICI vastusest teabenõudele (põhiline vastuväiteteatis, liide 8), milles ta märkis, et „Sihthinnad polüpropüleeni iga põhikategooria peamisele liigile, mida tootjad on aeg-ajalt ette pannud alates 1. jaanuarist 1979, on esitatud lisas [...]”, et need algatused kuulusid süsteemi koosseisu.

D – Hinnaalaste algatuste rakendamise hõlbustamiseks ette nähtud meetmed

a) Vaidlusalune otsus

162. Komisjon väidab otsuses (artikli 1 punkt c) ja 27. punkt; vt ka 42. punkt), et hageja leppis teiste tootjatega kokku mitmesuguste meetmete suhtes, mis pidid hõlbustama sihthindade rakendamist, näiteks toodangu ajutine piiramine, üksikasjalike andmete vahetamine tarnete kohta, kohalike koosolekute korraldamine ja alates 1982. aasta septembrist kontohaldussüsteem hindade tõstmiseks üksikklientidele.

163. Mis puutub kontohaldussüsteemi, mille hilisem viimistletum variant, kontojuhtimine, pärineb 1982. aasta detsembrist, siis hageja, nagu teisedki tootjad, määrati vähemalt ühe suurkliendi koordinaatoriks ehk juhiks, kelle suhteid hankijatega ta salaja koordineeris. Selle süsteemi kohaselt määrati Belgias, Itaalias, Saksamaal ja Ühendkuningriigis kindlaks kliendid, kellest igauhele määrati koordinaator. 1982. aasta detsembris tehti ettepanek see süsteem laialdasemalt vastu võtta ja määrata igale suurkliendile kontojuht, kes suunaks, arutaks ja korraldaks hinnamuutusi. Teisi selle kliendiga regulaarselt suhtlevaid tootjaid nimetati osapoolteks, kes teevad kontojuhiga koostööd kõnealusele kliendile hindade kehtestamisel. Kontojuhi ja osapoolte kaitsmiseks pidid kõik teised tootjad, kelle poole kliendid pöörduvad, kehtestama soovitud sihthinnast kõrgemad hinnad. Hoolimata ICI väidetest, nagu oleks see süsteem vaid mõni kuu pärast selle osalist ja ebatõhusat toimimist kokku varisenud, märgib komisjon otsuses, et 3. mail 1983 toimunud koosoleku täielik protokoll näitab, et tol ajal arutati põhjalikult üksikkliente, milliseid hindu iga tootja neile on pakkunud või pakub, ja tarnitavaid või tellitavaid koguseid.

164. Otsuses (20. punkt) märgitakse samuti, et Hercules osales kohalikel koosolekutel, vähemalt neil, mis hõlmavad Beneluxi riike (78. punkt, kümnes lõige) ja mida peeti selleks, et käsitleda siseriiklikul tasandil täisistungitel kokkulepitud korraldusi.

b) Poolte väited

165. Hageja eitab, et ta osales mis tahes teabevahetuses tarnete kohta ja märgib, et komisjon oli sellele selgesõnaliselt viidanud otsuse punktis 78. Nii tema kui ka Amoco ja BP jonnakas keeldumine avaldada turuosa näitajaid, mis koos lisatuna esindasid suurt üldist EMÜ turuosa, pidi vähendama usaldust, mida sellise osalise teabevahetuse viljad võiksid teistes tekitada.

166. Ta väidab, et puudusid tõendid selle kohta, et ta oleks nõustunud piirama toodangut või juhtima müüki eemale EMÜ-st või et ta oleks selliseid toiminguid teostanud. Oma vastuväiteteatises on komisjon märkinud, et 21. septembri 1982. aasta koosolekul (põhiline vastuväiteteatis, liide 30) oli hageja esindaja nõustunud võtma tehast liinilt maha, et toetada hinnaalast algatust. Kuid selle väite kummutavad tehase tegevusaruanded ja asjaolu, et Hercules'i esindajal ei olnud mitte mingit õigust kontrollida tehase tootmist. Peale selle ei toeta 13. mai 1982. aasta koosoleku

protokolli (põhiline vastuväiteteatis, liide 24) selles punktis ka Hercules'i poolt sama koosoleku kohta koostatud märkus (põhiline vastuväiteteatis, Hercules, liide 3).

167. Peale selle väidab hageja, et tema tootmisest ei läinud ükski osa välisturgudele, vaatamata asjaolule, et komisjoni otsusega kaetud perioodi jooksul oli kasumimarginaal välismüügilt parem kui müügilt EMÜ-s. Peale selle väidab ta, et tema turuosa EMÜ-s suurenes.

168. Ta väidab, et komisjon rajab oma järeldused tuvastamata dokumentidele, mille päritolu on selgitamata ja mis on kahtlase usaldusväärsusega, tuvastamaks tema osalust kontohaldussüsteemis. Ta märgib samas, et ICI väitis oma vastuses teabenõudele, et just Hercules vastutas süsteemi läbikukkumise eest (põhiline vastuväiteteatis, liide 8). Peale selle väidab ta, et ta ei olnud kontohaldussüsteemi looja, mida mainiti esmakordselt kohalikul koosolekul, nagu märkis töötaja oma intervjuus (erivastuväited, Hercules, liide 7).

169. Hageja väidab, et ta ei osalenud 2. septembri 1982. aasta ja 3. mai 1983. aasta koosolekute protokollidele (põhiline vastuväiteteatis, liited 29 ja 38) lisatud tabelite koostamisel. Tema arvates tõendab seda asjaolu, et teda ei ole mainitud „kontohaldurina” tema peamiste klientide osas Ühendkuningriigis ja Saksamaa Liitvabariigis. Kuid see asjaolu, et teda ei ole neis tabelites mainitud „kontohaldurina” teise kliendi puhul, ei tõesta midagi, sest kõik kliendid teadsid, et ta oli tema peamine tarnija.

170. Hageja väidab ka, et tema töötajate viibimine kohalikel koosolekutel oli juhuslik ja piirdus Belgiaga ning ei õigustanud komisjoni järeldust, et Hercules osales kõnealuste korralduste rakendamisel.

171. Hageja järeldab, et kuna ei ole realistlik kujutada ette, et ta osales kokkuleppes, osalemata meetmetes, millega taheti aidata kaasa selle rakendamisele, heidab see kahtlust ka tema osalemisele kokkuleppes.

172. Komisjon märgib, et ei leidnud, et Hercules oleks osalenud oma müüginäitajate teabevahetuses, nagu ta viitas selgelt otsuse 78. punkti kümnendas lõigus. Ta leiab, et Hercules osales rikkumises, mis hõlmas kokkulepet mitmete meetmete kohta, millega taheti aidata kaasa sihthindade kehtestamisele, kuid ta ei leidnud mitte kunagi, et neid meetmeid oleks rakendatud.

173. Komisjon väidab, et ta ei järeldanud mitte seda, et Hercules oleks nõustunud piirama toodangut, veelgi vähem seda, et sellised piirangud oleksid tegelikult esinenud. Kuid teatud koosolekute, näiteks 13. mai 1982. aasta koosoleku (põhiline vastuväiteteatis, liide 24) ka 21. septembri 1982. aasta koosoleku (põhiline vastuväiteteatis, liide 30) protokollidest nähtub, et see oli üks küsimusi, mille suhtes jõuti üldise kokkuleppeni ja et Hercules oli valmis piirama oma toodangut või juhtima mis tahes liigset toodangut välisturgudele.

174. Ta väidab, et Hercules ei vaidlusta ilmselt, et kontohaldussüsteem oli lepingu sisuks, nagu nähtub 2. septembri ja 2. detsembri 1982. aasta koosolekute ja 1983. aasta kevade koosoleku protokollidest (põhiline vastuväiteteatis, liited 29, 33 ja 37). Mis puutub tema osaluse iseloomu selles süsteemis, siis tema vastus teabenõudele, tema töötajaga komisjoni ametnike poolt peetud intervjuu protokoll ja kaks käsitsikirjutatud märkust (erivastuväited, Hercules, liited 1, 7, 10 ja 11) näitavad, et hr B oli esimene, kes tegi ettepaneku selle süsteemi kohta.

175. Mis puutub kohalikesse koosolekuisse, siis märgib komisjon lõpuks, et tema põhiargument põhineb asjaolul, et selliste koosolekute läbiviimises oli kokku lepitud ja et ta väidab ainult alternatiivina, et sellised koosolekud toimusid ja et Hercules nõustus oma vastuses teabenõudele, et ta neil vahetevahel osales.

c) Kohtu seisukoht

176. Kohus leiab, et otsuse punkti 27 tuleb tõlgendada punkti 26 teise lõigu valguses, mitte nagu väidetaks sellega, et iga tootja kohustas end eraldi kõikide sealmainitud meetmete vastuvõtmiseks, vaid nagu oleks ta kinnitanud, et erinevatel aegadel võtsid need tootjad koos teiste tootjatega vastu otsuses mainitud meetmete kogumi ja kavatsesid luua tingimusi, mis on soodsad hinnatõusule, eelkõige vähendades kunstlikult polüpropüleeni tarnet, ja et asjaomaste erinevate meetmete rakendamist jagati ühise lepingu alusel erinevate tootjate vahel vastavalt nende konkreetsele olukorrale.

177. Tuleb järeldada, et sellisel koosolekul osalemisel, kus võeti vastu meetmete kogum (eriti 13. mai, 2. ja 21. septembri 1982. aasta (põhiline vastuväiteteatis, liited 24, 29, 30)), nõustus hageja sellega, kuna ta ei ole esitanud mitte mingeid tõendeid vastupidise tõestamiseks. Selles suhtes on kontohaldussüsteemi kasutuselevõtmine selge järgmisest lõigust, mis on toodud 2. septembri 1982. aasta koosoleku protokollis:

„ohtude osas, et igäüks võiks määrata hinnaks täpselt 2,00 Saksa marka, aktsepteeriti A. seisukohta, kuid selle asemel, et minna madalamaks kui 2,00 Saksa marka, tehti ettepanek ja lepidi üldiselt kokku, et teised peale suurtootjate konkreetsete klientide puhul peaksid määrama hinnad mõnevõrra kõrgemana. Kuigi klienditurismi tuli selgelt järgmised paar kuud vältida, nõustuti, et ettevõtetel oleks väga raske keelduda hindu üldse määramast, kuna oli tõenäoline, et kliendid püüdsid vältida kõrgemate hindade maksmist regulaarsetele tarnijatele. Sellisel juhul määraksid tootjad miinimumhindadeks veidi kõrgemad hinnad oktoobriks.”

Samamoodi märgiti 21. septembri 1982. aasta koosolekul, kus hageja osales: „Muutuse toetuseks ütlesid BASF, Hercules ja Hoechst, et nad võtaksid tehase ajutiselt tootmisest maha” ja 13. mai 1982. aasta koosolekul märkis Fina: „Tehas suletakse 20 päevaks augustis.”

178. Kontohalduse küsimuse suhtes leiab kohus, et 2. septembri 1982. aasta (põhiline vastuväiteteatis, liide 29), 2. detsembri 1982. aasta (põhiline vastuväiteteatis, liide 33) ja 1983. aasta kevade (põhiline vastuväiteteatis, liide 37) koosolekute, milles kõigis hageja osales, protokollidest selgub, et neil koosolekutel nõustusid kohalviibinud tootjad selle süsteemiga.

179. Peale selle selgub ICI ruumidest leitud protokollist, mis hageja seisukohale vastavalt pärineb umbes 1983. aasta märtsist (erivastuväited, Hercules, liide 11), et tema töötajat käsitleti „kontohaldussüsteemi kontseptsiooni koostajana”.

180. Asjaolu, et hagejat ei määratud kontohalduriks oma suurimate klientide puhul, on igal juhul tähtsusetu. Oluline küsimus ei ole mitte see, kas klient on oluline tarnija seisukohast, vaid see, kas tarnija, antud juhul Hercules, on oluline kliendi vaatevinklist. Tõepoolest, hageja ei ole väitnud ega tõendanud, et ta oli tegelikult põhitarnija neile põhiklientidele, kelle puhul ta ei olnud määratud kontohalduriks.

181. Mis puutub väitesse, et klient piiras oma toodangut ja viis tootmise välisurgudele, leiab kohus veel, et vastupidiselt tema väidetele, tema 13. mai 1982. aasta koosoleku protokoll (erivastuväited, Hercules, liide 3) ei nõrgenda, vaid kinnitab ICI protokollis sama koosoleku kohta (põhiline vastuväiteteatis, liide 24), milles käsitleti selles osas toimunud arutelusid, kuigi on tõsi, et Hercules'i protokollis tema enda avaldusi uuesti ei esitata. Selles osas märgitakse ICI protokollis:

„Hercules – ekspordi nõudlus peaks jätkuma tugevalt, samuti suunaks iga ülejäägi välismaale, vaatamata sellele, et kaotas Lääne Euroopas viimase 2 kuu jooksul.”

182. Lõpuks märgib kohus, et hageja ei vaidlusta seda, et ta osales kohalikel koosolekutel ja et nende koosolekute eesmärki tõendas 12. augusti 1982. aasta koosoleku protokoll (põhiline vastuväiteteatis, liide 27), millest nähtub, et need koosolekud ei olnud mõeldud tagamaks teatud hinnaalase algatuse rakendamist kohalikul tasandil.

183. Tuleb lisada, et otsuse punkti 78 kümnendast lõigust nähtub, et otsus ei põhinenud järeldusel, et hageja vahetas teavet oma käibe kohta.

184. Eeltoodust järeldub, et komisjon on piisavalt õiguslikult tõendanud, et hageja oli üks polüpropüleenitootjatest, kelle hulgas kujunesid ühtsed kavatsused meetmete kohta, millega taheti aidata kaasa otsuses mainitud hinnaalaste algatuste rakendamisele.

E – Tonnide sihtarv ja kvoodid

a) Vaidlusalune otsus

185. Otsuse kohaselt (31. punkti kolmas lõik) „tunnistati range kvootidesüsteemi olulisust” 26.–27. septembril 1979 toimunud koosolekul, mille protokollis viidatakse Zürichis ettepanekuna esitatud või kokkulepitud süsteemile kuukäivete piiramiseks 80%-ga aasta esimese kaheksa kuu keskmisest käibest.

186. Peale selle juhitakse otsuses (52. punkt) tähelepanu asjaolule, et enne 1982. aasta augusti kohaldati erinevaid süsteeme turu jagamiseks. Kuigi igale tootjale oli eraldatud teatav protsent hinnanguliselt saadaval olevatest tellimustest, ei olnud sel etapil süstemaatilist piirangut edaspidisele kogutoodangule. Seega pidi hinnanguid kogu turu kohta jooksvalt uuendama ja iga tootja käivet (tonnides) kohandama talle eraldatud protsendiga.

187. 1979. aasta sihtmahud (tonnides) põhinesid vähemalt osaliselt kolme eelmise aasta käivetel. ICI ruumidest leitud tabelites on näidatud iga tootja korrigeeritud sihtmaht 1979. aastaks võrreldes Lääne-Euroopas sel ajavahemikul tegelikult saavutatud käibega tonnides (otsuse 54. punkt).

188. 1980. aasta veebruari lõpuks olid tootjad leppinud kokku 1980. aasta sihtmahude osas, mis olid jälle väljendatud tonnides, lähtudes eeldatavast turumahust 1 390 000 tonni. Otsuse (55. punkt) kohaselt leiti ATO ja ITI ruumidest mitu tabelit, milles olid näidatud iga tootja kokkulepitud sihtmahud. Turu algne hinnanguline kogumaht osutus liiga optimistlikuks ja kõikide tootjate kvoote pidi vähendama, kuna aasta jooksul tarbiti kokku ainult 1 200 000 tonni. Välja arvatud ICI ja DSM-i puhul, olid tootjate käibed suures osas nende sihtmahudega kooskõlas.

189. Otsuse kohaselt (56. punkt) tuli 1981. aasta turu jagamiseks pidada pikki ja keerulisi läbirääkimisi. 1981. aasta jaanuaris toimunud koosolekul lepiti kokku, et ajutise meetmena, mis aitaks saavutada veebruari/märtsikuu hinnaalast algatust, piirab iga tootja oma kuukäivet ühe kaheteistkümnendikuga 1980. aasta 85%-lisest sihtmahust. Püsivama süsteemi ettevalmistamiseks teatas iga tootja koosolekul, mitu tonni ta loodab 1981. aastal müüa. Kuid need soovid kokku ületasid tunduvalt prognoositavat kogunõudlust. Hoolimata Shelli ja ICI pakutud mitmesugustest kompromissvariantidest, 1981. aasta kvootide kohta kindlat kokkulepet ei saavutatud. Ajutise meetmena võtsid tootjad teoreetiliseks õiguseks iga tootja eelmise aasta kvoodi ja teatasid iga kuu koosolekul oma tegeliku käibe. Selliselt võrreldi tegelikku käivet kättesaadava turu eeldatava jagunemisega 1980. aasta kvootide põhjal (otsuse 57. punkt).

190. Otsuses (58. punkt) märgitakse, et 1982. aasta süsteemi kohta tehti keerulisi ettepanekuid, millega püüti tasakaalustada selliseid vastukäivaid tegureid nagu varasemad tulemused, püüdlused turul ja kasutatav võimsus. Jagatava turu hinnanguliseks kogumahuks loeti 1 450 000 tonni. Mõned tootjad esitasid üksikasjalikke kavu turu jagamiseks, kuid teised piirdusid ainult oma soovide esitamisega tonnides. Monte ja ICI püüdsid 10. märtsil 1982 toimunud koosolekul kokkuleppele jõuda. Otsuses (58. punkti viimane lõik) siiski märgitakse, et nagu

1981. aastalgi, ei saavutatud kindlat kokkulepet ning et esimesel poolaastal teatati koosolekul iga tootja kuukäibed ja võrreldi neid tema osakaaluga protsentides eelmisel aastal. Otsuse (59. punkt) kohaselt peeti 1982. aasta augustil toimunud koosolekul läbirääkimisi 1983. aasta kvootide kokkuleppimiseks ja ICI pidas uue süsteemi üle iga tootjaga kahepoolseid läbirääkimisi. Selle kvootidesüsteemi kehtestamiseni pidid aga tootjad 1982. aasta teisel poolel võtma eesmärgiks piirata oma kuukäivet sama protsendiga üldisest turust, mis igaüks neist oli 1982. aasta esimesel poolaastal saavutanud. Seega olid turuosades saavutatud 1982. aastaks suhteline tasakaal ning need püsisid enamikul tootjatel võrreldes eelmiste aastatega stabiilsed.

191. Otsuse (60. punkt) kohaselt palus ICI igal tootjal esitada 1983. aastaks oma kvoodisoonid ja ettepanekud kõikidele teistele eraldatavate protsentide kohta. Monte, Anic, ATO, DSM, Linz, Saga ja Solvay, samuti BASF-i kaudu esitasid Saksa tootjad oma üksikasjalikud ettepanekud. Seejärel töödeldi neid ettepanekuid arvutiga, et saada keskmine, mida võrreldi iga tootja soovidega. Need sammud võimaldasid ICI-l teha ettepaneku suuniste kohta uue raamlepingu sõlmimiseks 1983. aasta kohta. Neid ettepanekuid arutati 1982. aasta novembri ja detsembri koosolekul. 2. detsembri 1982. aasta koosolekul arutati ettepanekut, mis piirdus algselt esimese kvartaliga. ICI koostatud koosoleku protokoll näitab, et ATO, DSM, Hoechst, Hüls, ICI, Monte ja Solvay, samuti Hercules pidasid neile eraldatud kvote vastuvõetavateks (otsuse 63. punkt). Neid fakte kinnitab ICI üleskirjutus Herculesega 3. detsembril 1982. peetud telefonivestlusest.

192. Otsuses (63. punkt, kolmas lõik) sätestatakse, et Shell'i ruumes leidud dokument kinnitab, et kokkulepe sõlmiti, kuna sellega püüti mitte ületada oma kvooti. See dokument kinnitab samuti, et mahu kontrolliskeem jätkus 1983. aasta teises kvartalis, kuna selleks, et hoida oma turuosa teises kvartalis 11% lähedal, anti Shell'i gruppi kuuluvatele riiklikele müügiettevõtetele korraldus oma käibe vähendamiseks. Selle lepingu olemasolu on kinnitatud 1. juuni 1983. aasta koosoleku protokolliga, mis ei maini kvote, kuid on seotud andmevahetusega iga tootja poolt eelmisel kuul müüdud koguste kohta tonnides, mis näitab, et kasutati teatud kvoodisüsteemi (otsus, 64. punkt).

193. Vastavalt otsusele (66. punkt, viimane lõik; 78. punkt, kümnes lõik; 109. punkt, viies lõik), nähtub alates 1982. aasta juunis peetud koosolekute protokollidest, et igal tootjal sai harjumuspäraseks anda teada oma eelmise kuu käibest võrdluses talle määratud sihtarvuga. Amoco, BP ja Hercules'i puhul oli saadaval ainult ülemaailmne hinnang. BP ja Amoco ei osalenud koosolekul ja Hercules vaikis enda konkreetsetest näitajatest. Kuid Hercules lõikas kasu teiste tootjate konkreetsetest andmetest ja sisemistest dokumentidest nähtub, et ta valdas täpseid andmeid tarnete kohta iga liikmesriigis ja kõikide teiste tootjate turuosa kohta 1981. ja 1982. aastal.

b) Poolte väited

194. Hageja märgib eelkõige seda, et mitmetes dokumentides, nagu koosolekute protokollid või näitajate tabelid (põhiline vastuväiteteatis, liited 25, 28, 31–33, 59, 65, 69, 70 ja 87), on Hercules'i nimi toodud koos Amoco ja/või BP nimedega, kui on tegemist müüginäitajate ja eraldatud sihtarvudega. Ta leiab, et see tõendab seda, et ta ei avaldanud oma müüginäitajaid, mida teised tootjad pidid seega hinnangute alusel arvama.

195. Järgmisena väidab ta, et tabel pealkirjaga „Tootjate müük Lääne Euroopasse”, mis sisaldab „1979. aasta kokkulepitud sihtarvude” tulpa (põhiline vastuväiteteatis, liide 55), sisaldab vigu hinnanguliste müüginäitajate kohta, et selle oli koostanud tundmatu isik ja et see sisaldab käsitsikirjutatud muudatusi, mida võidi lisada hiljem. Peale selle nähtub hageja arvates 1981. aasta jaanuari koosoleku protokollist endast (põhiline vastuväiteteatis, liide 17), et selles toodud näitajad Hercules'i kohta on teiste tootjate tehtud prognoosid.

196. Hageja väidab veel, et mitmed dokumendid ei puuduta teda, sest need teiste tootjate sisedokumendid, mis mõnikord annavad ülevaate kahepoolsetest läbirääkimistest, mille osapooleks ta ei olnud (põhiline vastuväiteteatis, liited 62, 63, 67, 68 ja 93) või teiste tootjate kvoodiettepanekutest (põhiline vastuväiteteatis, liited 75 ja 76).

197. Lõpuks väidab ta, et tema müüginäitajad on alati suuresti ületanud talle eraldatud nn kvoote (põhiline vastuväiteteatis, liited 28, 32, 33, 59 ja 65).

198. Üldisemas plaanis märgib hageja, et komisjoni vastuväiteid ei saa toetada eelnevalt esitatud tõendite valguses, et Hercules keeldus osalemast oma müüginäitajate teabe vahetuses, mis oli vajalik kvoodi kokkulepete sõlmimiseks ja elluviimiseks. Komisjon toetub oma järeldustes dokumentidele, mis on ilmselt turu jaotusskeemide projektid või kajastused. Kuid ta jättis arvestamata asjaolu, et on olemas vastuvaidlematud tunnistused ja dokumentaalsed tõendid selle kohta, et Hercules ei osalenud (põhiline vastuväiteteatis, liide 8) ja et komisjoni poolt aluseks võetud dokumentides ei ole kvootide eraldamisi tehtud mitte ainult Hercules'ile üksinda, vaid Hercules'ile koos Amoco ja/või BP-ga, mis on ettevõtted, mille puhul on komisjon tunnistanud, et oli ebapiisav alus nende süüdistamiseks EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rikkumises.

199. Istungil väitis hageja veel esiteks seda, et 2. detsembri 1982. aasta koosoleku protokollis (põhiline vastuväiteteatis, liide 33) on sõna „muudetud” toodud nimede Amoco, Hercules ja BP kõrval, mis annab taas märku sellest, et tootjatel olid valed andmed nende kolme ettevõtte tootmisvõimsuse kohta, ja teiseks, et Hercules'ile adresseeritud erivastuväidete lisast 43 ei saa järeldada, et 1982. aasta märtsis lasi Hercules talle eraldatud kvoote parandada, kuna seal toodud parandused (125 kilotoni 100 kilotoni asemel) ei viidanud kvoodile, vaid Hercules'i nimivõimsusele. Paranduse nõue ei kujutanud Hercules'i poolset kohustumist suurendada või

vähendada oma võimsust, vaid oli viide valedele andmetele, mis sisaldasid juba kahes teises tabelis 8. ja 9. oktoobrist 1980 (põhiline vastuväiteteatis, liited 57 ja 58).

200. Teiselt poolt väidab komisjon, et Hercules osales teiste tootjatega kokkuleppes, mille kohaselt jagasid nad turu, eelkõige jaotades igale tootjale kvoodi või müügi sihtarvu. Kuid see ei ole oluline, kas Hercules oma igakuised müüginäitajad avaldas või mitte, kuna ta osales üldises kokkuleppes, kus need näitajad on vaid üks aspekt. Hercules'i osalemise määr seda liiki üldises plaanis on määratletud üksikasjalikult otsuse punktis 52 ja punkti 53 kolmandas lõigus, mille kohaselt eraldati igale osalenud tootjale kvoot või sihtarv, mis on määratletud kas tonnides või protsentides. Kvoodiskeemini jõudes tuli mõõndus teha tootjate suhtes, kes mitte osaledes koosolekul ei olnud võtnud osa üksikasjalikest aruteludest.

201. Komisjon märgib, et 1979. aastal, ehk perioodil, mille suhtes Hercules on tunnistanud koosolekul osalemist, olid Hercules'il enda konkreetset kvoodid, nagu nähtub tabelist pealkirjaga „Tootjate müük Lääne Euroopasse” (põhiline vastuväiteteatis, liide 55).

202. Perioodi 1980–1982 suhtes märgib ta, et Hercules'iga seotud näitajad olid rühmitatud koos BP ja/või Amoci näitajatega erinevates tabelites (põhiline vastuväiteteatis, liited 17, 59, 62, 68 ja 93).

203. Komisjon märgib veel, et samasugune Monte kavandav dokument 1982. aasta kvoodiskeemi kohta, nagu ICI ruumidest leitud dokument, leiti ka Hercules'i ruumidest. Selles märgitakse, et Hercules'i esindajad väitsid, et nad ei mõistnud, mida selles sisaldunud viide „kvoodile” võiks puudutada (põhiline vastuväiteteatis, liide 71).

204. Istungil märkis komisjon, et kuigi 2. detsembri 1982. aasta koosoleku protokollile lisatud tabelis (põhiline vastuväiteteatis, liide 33), pealkirjaga „1983. aasta esimese kvartali ettepanek” mainitakse kvooti 53 kilotonni Amoco, Hercules'i ja BP kohta tervikuna, sätestatakse selles ka jaotus 21/21/11. Sellest järeldab komisjon, et neis dokumentides leiduvad näitajad on ka ICI ja Hercules'i töötaja vahel 3. detsembril 1982. aastal aset leidnud telefonivestluse protokollis (põhiline vastuväiteteatis, liide 88). 1982. aasta märtsis toimunud koosoleku protokollis osas (erivastuväited, Hercules, liide 43) leiab komisjon, et sellest nähtub Hercules'i poolt etendatud aktiivne roll kvootide koostamisel. Tema arvates tõestab see, et suurema kvoodi saamiseks toimis Hercules nii, et muudetaks talle määratud nimivõimsust, mida tuli kasutada kvootide arvutamise alusena.

205. Lõpuks leiab komisjon, et asjaolu, et Hercules ei ole ehk avaldanud oma tootmisnäitajaid või müüginäitajaid teistele tootjatele, ei vabasta teda süüst, sest ta teadis täpselt, et teised tootjad võisid arvutada need näitajad (nagu ka Amoco ja BP näitajad), kasutades Fides'i andmeid. Seega võis Hercules lahendada võimatu probleemi, hoides kinni andmeid, samas teades, et see ei takistanud talle eraldatud

realistlike kvootide nõuetekohast hinnangut. Komisjon märgib ka seda, et kui hinnang ei olnud õige, lasi Hercules seda muuta, nagu juhtus 1982. aasta märtsis.

c) Kohtu seisukoht

206. Juba on kindlaks tehtud, et 1979. aasta algusest peale osales hageja regulaarselt polüpropüleenitootjate perioodilistel koosolekutel, kus peeti arutelusid erinevate tootjate müügimahtude kohta ja vahetati teavet sellel teemal.

207. Selles suhtes tuleb alguses märkida, et otsuses (66. punkt, viimane lõik; 78. punkt, kümnes lõik; 109. punkt, viies lõik) tunnistas komisjon, et hageja ei olnud avaldanud näitajaid oma müügimahtude kohta, kuid samuti leidis, et tulenevalt oma osalemisest koosolekutel valdas hageja põhjalikku teavet teiste tootjate igakuise müügi kohta.

208. Nendel asjaoludel peaks müügimahtude süsteemis osalemist uurides alustama kogu selle süsteemi toimimise analüüsimisega.

209. Komisjoni poolt esitatud mitmesugustes dokumentides kasutatud mõisted aastate 1979 ja 1980 kohta („muudetud sihtarv”, „avamise ettepanekud”, „ettepandud korrigeerimised”, „kokkulepitud sihtarvud”) õigustavad järeldust, et tootjad on jõudnud ühtse eesmärgini.

210. Mis puutub eelkõige 1979. aastasse, võttes arvesse nii 26.–27. septembri 1979. aasta koosolekut tervikuna (põhiline vastuväiteteatis, liide 12) kui ka ICI ruumidest võetud kuupäevata tabelit (põhiline vastuväiteteatis, liide 55) pealkirjaga „Tootjate käive Lääne-Euroopas”, kus on esitatud kõikide Lääne-Euroopa polüpropüleenitootjate 1976., 1977. ja 1978. aasta käibed kilotonnides, ja arve pealkirjade all „1979. aasta tegelik”, „korrigeeritud sihtarv” ja „79”, on selge, et nimetatud koosolekul tunnistati vajadust piirata 1979. aastaks kokku lepitud kvootide süsteemi selle aasta kolme viimase kuu jooksul. Termin „piirata” kasutamine koos 80%-lise aastakäibe piiramisega ühe kaheteistkümnendikuga näitab, et algselt 1979. aastaks kavandatud süsteemi tuli neil kolmel viimasel kuul veelgi piirata. Protokoll sellist tõlgendust kinnitab ka eelnimetatud tabel, kuna selle viimases veerus pealkirjaga „79”, pärast veergu „korrigeeritud sihtmärk”, on arvud, mis peaksid vastama algselt kehtestatud kvootidele. Neid tuli piirata, kuna nende aluseks oli olnud liiga optimistlik hinnang turule, nagu ka 1980. aastal. Otsuse 31. punkti kolmandas lõigus sisalduv viide „Zürichis ettepanekuna esitatud või kokku lepitud süsteemile kuukäivete piiramiseks 80%-ga aasta esimese kaheksa kuu keskmisest käibest” ei ole nende järeldustega vastuolus. Seda viidet võib koos otsuse 54. punktiga tõlgendada selliselt, et 1979. aasta esimeseks kaheksaks kuuks olid sihtmüüginahud juba algselt kehtestatud.

211. Komisjoni ametnikega peetud intervjuu käigus (erivastuväited, Hercules, liide 7, A) märkis hr B, et ta võis osaleda koosolekul Zürichis 19. juunil 1979. aastal. 26. ja

27. septembri 1979. aasta koosoleku protokollis (põhiline vastuväiteteatis, liide 12) märgitakse:

„Tunnistatakse, et karm kvoodisüsteem [on] oluline. Maht/läheb 80% skeemi ja viimasesse Zürichi protokollis.“

212. 1980. aasta suhtes leiab kohus, et ATO ruumidest leitud 26. veebruari 1980. aasta tabelist (põhiline vastuväiteteatis, liide 60), mis sisaldab tulpa pealkirjaga „kokkulepitud sihtarvud 1980“, nähtub, et müügimahtude sihtarvud olid kehtestatud terve aasta kohta. Neid dokumente toetab ka 8. oktoobri 1980. aasta tabel (põhiline vastuväiteteatis, liide 57), mis võrdleb kahte tulpa, ühes määratletakse „1980. aasta nimivõimsus“ ja teises „1980. aasta kvoot“ erinevate tootjate kohta.

213. Mis puutub 1981. aastasse, siis seisneb tootjate vastane kaebus selles, et nad osalesid läbirääkimistes kvoodilepinguni jõudmiseks sel aastal ja et selles kontekstis andsid nad teada oma „püüdlused“ ning kuni sellise kokkuleppe saavutamiseni, mis on kokku lepitud ajutise meetmena piirata oma igakuist müüki ühe-kaheteistkümnendi 85%-lisest „sihtarvust“, mille suhtes ollakse kokku lepitud 1980. aasta kohta 1981. aasta veebruari ja märtsi jooksul, et nad käsitlesid eelmise aasta kvooti teoreetilise õigustuseena ülejäänud aastaks, et nad andsid teada oma müügist iga kuu koosolekul, ja lõpuks, et nad jälgisid, kas müük vastas neile eraldatud teoreetilisele kvoodile.

214. Tootjatevaheliste läbirääkimiste kohta kvootide süsteemi kehtestamiseks ja oma soovide esitamise kohta neil läbirääkimistel on mitmesuguseid tõendeid, näiteks tabelid, kus on esitatud iga tootja 1979. ja 1980. aasta tegelikud ja sihtarvud ja soovid 1981. aastaks (põhiline vastuväiteteatis, liided 59–61); itaaliakeelne tabel (põhiline vastuväiteteatis, liide 62), kus on esitatud iga tootja 1980. aasta kvoot, teiste tootjate ettepanekud talle 1981. aasta kvoodi eraldamiseks ja tema enda soov 1981. aastaks, ning ICI sisene märkus (põhiline vastuväiteteatis, liide 63), kus kirjeldatakse nende läbirääkimiste käiku ning on märgitud:

„Vaadeldes eilsel koosolekul arutatud erinevaid alternatiivvariante, eelistaksime piirata jagatavat mahtu tasemega, mis ei ületa turu eeldatavat mahtu 1981. aastal, näiteks 1,35 miljoni tonniga. Kuigi seda ei ole Shelliga rohkem arutatud, võiksid neli suurimat ettevõtet eeskujuks olla ja nõustuda oma 1980. aasta sihturuosa vähendamise ligikaudu 0,35% võrra, tingimusel, et ka ambitsioonikamad väiksemad tootjad, nt Solvay, Saga, DSM, Chemie Linz, Anic/SIR oma nõudmisi vähendaksid. Kui suurettevõtted on sellega nõus, oleks kõrvalekaldeid kõige parem arutada individuaalsete arutelude käigus tippjuhtide tasandil, kui võimalik, enne Zürichis toimuvat koosolekut“.

Selle dokumendiga on kaasas kompromisettepanek, millele on lisatud arvud, millega võrreldakse iga tootja tulemusi 1980. aastaga („% 1980. aasta sihtarvust“).

215. Ajutiste meetmete vastuvõtmine, mis seisnesid kuukäibe vähendamises 1981. aasta veebruaris ja märtsis ühe kaheteistkümnendikuni 85%-lisest eelmiseks aastaks kokkulepitud sihtarvust, ilmneb 1981. aasta jaanuari koosolekute protokollist, milles märgitakse:

„Seni piiratakse [veebruari–märtsi] kuumahte 1/12-ga 85%-lisest 1980. aasta sihtmahust, külmutades klientide mahud”.

216. Asjaolu, et iga tootja võttis oma eelmise aasta kvooti teoreetilise õigusena ülejäänud aastaks ning jälgis käibe vastavust sellele kvoodile, vahetades teistega iga kuu müügiandmeid, ilmneb kolme dokumendi koos vaatlemisel: esiteks 21. detsembri 1981. aasta tabel (põhiline vastuväiteteatis, liide 67), kus on iga tootja käive esitatud kuude kaupa ja kolm viimast veergu novembri, detsembri ja aasta kogumahu kohta on lisatud käsitsi; teiseks itaaliakeelne kuupäevata tabel pealkirjaga „Scarti per società” (Vahed ettevõtete kaupa), mis leiti ICI ruumidest (põhiline vastuväiteteatis, liide 65) ja kus võrreldi iga tootja puhul 1981. aasta jaanuari kuni detsembri tegelikke käibeid teoreetiliste arvudega; ja lõpuks ICI ruumidest leitud kuupäevata tabel (põhiline vastuväiteteatis, liide 68), kus võrreldi iga tootja 1981. aasta jaanuari kuni novembri müügiandmeid ja turuosi 1979. ja 1980. aastaga ja tehti prognoose kuni aasta lõpuni.

217. Esimene tabel näitab, et tootjad vahetasid omavahel oma igakuiseid müügiandmeid. Kui vaadata ka nende arvude võrdlust 1980. aasta tegelike arvudega (võrdlusi kahes ülejäänud tabelis sama ajavahemiku kohta – , kuigi sõltumatu ettevõtja hoiaks selliseid andmeid konfidentsiaalse äriteabena rangelt salajas) kinnitab see otsuses tehtud järeldusi.

218. Seoses 1982. aastaga on tootjatele ette heidetud, et nad osalesid läbirääkimistel selle aasta kvootide kokkuleppimiseks; et nad teatasid seoses sellega oma soovid tonnides; et kui nad kindlat kokkulepet ei saavutanud, teatasid nad esimesel poolaastal koosolekutel oma kuukäibed, võrreldes neid eelmise aasta tegeliku protsendiga, ja püüdsid teisel poolaastal piirata oma kuukäivet sama protsendiga turu kogumahust selle aasta esimesel poolaastal.

219. Tootjatevaheliste läbirääkimiste pidamist kvootide süsteemi kehtestamiseks ja oma soovide teatamiseks neil läbirääkimistel tõendab esiteks dokument pealkirjaga „1982. aasta kvootide süsteemi läbiarutamise kava” (põhiline vastuväiteteatis, liide 69), kus on esitatud otsuse kõikidele adressaatidele peale Herculese tonnide arv, mida igal tootjal oli tema arvates õigus toota, ja peale selle mõnede puhul neist (kõik tootjad peale Anic'i, Linzi, Petrofina, Shelli ja Solvay) tonnide arv, mis tuleks nende arvates eraldada teistele tootjatele; teiseks ICI märgukiri pealkirjaga „Polüpropüleen 1982, suunised” (põhiline vastuväiteteatis, liite 70 punkt a), kus ICI analüüsib käimasolevaid läbirääkimisi; kolmandaks 17. veebruari 1982. aasta tabel (põhiline vastuväiteteatis, liite 70 punkt b), kus võrreldakse erinevaid müügiandmeid jagamise ettepanekuid –, millest ühele pealkirjaga „ICI algne süsteem” on Monte samuti käsitsi koostatud tabelis väiksemaid parandusi teinud veerus „Milliavacca 27/1/82”

(Monte töötaja nimi) (põhiline vastuväiteteatis, liite 70 punkt c) – ja, viimasena, itaaliakeelne tabel (põhiline vastuväiteteatis, liide 71), mis on kompleksne ettepanek (mida on mainitud otsuse 58. punkti teise lõigu lõpus).

220. Esimeseks poolaastaks vastu võetud meetmed määrati kindlaks 13. mai 1982. aasta koosoleku protokollis (põhiline vastuväiteteatis, liide 24), kus muu hulgas märgitakse:

„Selle sammu toetamiseks on vaja läbi viia mitu tegevust a) piirata müügi mahtu teatava kokkulepitud osakaaluga tavapärasest käibest.”

Nende meetmete rakendamist tõendab 9. juuni 1982. aasta koosoleku protokoll (põhiline vastuväiteteatis, liide 25), millele lisatud tabelis on esitatud kõigi tootjate kohta nende tegelikud käibed 1982. aasta jaanuarist aprillini võrreldes teoreetilise arvuga 1981. aasta keskmise turuosa põhjal ning 20. ja 21. juuli 1982. aasta koosoleku protokoll (põhiline vastuväiteteatis, liide 26) ajavahemiku kohta 1982. aasta jaanuarist maini ning 20. augusti 1982. aasta protokoll (põhiline vastuväiteteatis, liide 28) ajavahemiku kohta 1982. aasta jaanuarist juulini.

221. Teise poolaasta kohta vastuvõetud meetmed on tõendatud 6. oktoobri 1982. aasta koosoleku protokolliga (põhiline vastuväiteteatis, liide 31), milles teatatakse: „Oktoobris tähendaks see ka müügi piiramist jaanuari/juuni saavutatud turuosani, mis on hinnanguliselt 100 kt” ja seejärel „vaadati üle tulemus septembri sihtarvu suhtes”. Sellele protokollile on lisatud tabel pealkirjaga „Septembri esialgne müük versus sihtarv (põhineb jaanuari-juuni turuosas, mida kohaldatakse hinnangulisele nõudlusele 120 kt)”. Nende meetmete jätkumist kinnitab 2. detsembri 1982. aasta koosoleku protokoll (põhiline vastuväiteteatis, liide 33), mis on lisatud tabelile, mis võrdleb 1982. aasta novembri osas „tegelikku” müüki „teoreetiliste” arvnäitajatega, mis on arvatud alates „j-juuni % 125 kt”.

222. Kohus leiab, et komisjonil oli 1981. aasta ja 1982. aasta kahe poole kohta õigus järeldada regulaarsetel koosolekutel kuukäivete eelmise ajavahemiku suhtes piiramise süsteemi rakendamise üle toimunud vastastikuse kontrolli põhjal, et süsteemi olid vastu võtnud neil koosolekutel osalejad.

223. 1983. aasta suhtes leiab kohus esiteks, et komisjoni poolt esitatud dokumentidest nähtub (põhiline vastuväiteteatis, liited 33, 74–87), et 1982. aasta lõpus ja 1983. aasta alguses arutasid polüpropüleenitootjad 1983. aasta kvoodisüsteemi.

224. Mis puudutab küsimust selle kohta, kas need läbirääkimised olid tegelikult edukad 1983. aasta esimese kahe kvartali osas, nagu on kinnitatud otsuses (punkt 63, kolmas lõik ja punkt 64), siis on selge 1. juuni 1983. aasta koosoleku protokollist (põhiline vastuväiteteatis, liide 40), et kümme tootjat andsid sel koosolekul teada oma müüginäitajad maikuu kohta. Peale selle on järgmine lõik toodud Shelli grupi 17.

märtsi 1983. aasta ettevõttesisesse koosoleku protokollis (põhiline vastuväiteteatis, liide 90):

„[...]ja viiks turuosani, mis läheneb 12%-ni ja kõvasti üle kokkulepitud Shelli sihtarvust 11%. Seetõttu määrati kindlaks ja lepiti kokku ühendatud ettevõtete poolt järgmised vähendatud müügi sihtarvud”.

Esitatud on uued näitajad tonnides, pärast mida märgitakse, et:

„see oleks 11,2% 395 kt suuruse turu kohta. Seda olukorda jälgitakse hoolikalt ja mis tahes muutust sellest kokkulepitud plaanist tuleks arutada eelnevalt teiste PIMS liikmetega”.

225. Kohus leiab selles suhtes, et komisjonil oli õigus järeldada nende kahe dokumendi alusel, et tootjatevahelised läbirääkimised tingisid kvoodisüsteemi kasutuselevõtu. Shelli grupi ettevõttesisesest protokollist nähtub, et see ettevõtte palus oma siseriiklikel müügiettevõtetel vähendada oma müüki, mitte Shelli grupi üldise müüginäitajate vähendamiseks, vaid grupi üldise turuosade vähendamiseks 11%-ni. Sellist piirangut väljendatuna turuosana võib selgitada üksnes seoses kvoodisüsteemiga. Peale selle kujutab 1. juuni 1983. aasta koosoleku protokoll täiendavat tõendit sellise süsteemi olemasolu kohta, kuna teabevahetus erinevate tootjate igakuise müügi kohta omab esmast eesmärki jälgida vastavust võetud kohustustele.

226. Lõpuks, 11%-line näitaja Shelli turuosade puhul on toodud mitte ainult Shelli ettevõttesiseses protokollis, vaid ka kahes teises dokumendis, nimelt ICI ettevõttesiseses protokollis, kus ICI märgib, et Shell paneb ette selle arvnäitaja enda, Hoechst'i ja ICI kohta (põhiline vastuväiteteatis, liide 87), ja ICI poolt koostatud protokollis 29. novembri 1982. aastal ICI ja Shelli vahel toimunud koosoleku kohta, kus viidati eelmisele ettepanekule (põhiline vastuväiteteatis, liide 99).

227. Tulenevalt müüginäitajate piiramise erinevate meetmete sarnasest eesmärgist – nimelt vähendada liigse tarnega hindadele avaldatud survet – oli komisjonil õigus järeldada, et need meetmed kuulusid kvoodisüsteemi.

228. Mis puutub hageja osalemisse selles süsteemis, siis eitab ta mis tahes osalemist ja viitab selles osas otsuse punkti 66 viimasele lõigule, punkti 78 kümnendale lõigule ja punkti 109 viiendale lõigule, ja teiseks ICI vastusele teabenõudele (põhiline vastuväiteteatis, liide 8), mille kohaselt Hercules „keeldus isegi käsitlemast mis tahes kvoodisüsteemi”, „isegi kui Hercules osales koosolekutel, ei oleks nad andnud teada oma müüginäitajaid” ja „[Amoco/Hercules'i/BP müüginäitajad arvutati, tuletades teadaolevatest Lääne Euroopa müüginäitajatest (saadud Fides andmetest) nende teiste tootjate kogumüügi, kes olid teatanud üksikasjalikult oma müüginäitajad”. Hageja leiab, et sellised tõendid lükatakse ümber vigadega, mis sisalduvad tabelis pealkirjaga „Tootjate müük Lääne Euroopasse” (põhiline vastuväiteteatis, liide 55) müüginäitajate kohta, teiseks asjaoluga, et 1981. aasta koosolekute protokollid

(põhiline vastuväiteteatis, liide 17) annavad märku, et Hercules'i kohta avaldatud näitajad on ligikaudsed, kolmandaks asjaoluga, et dokumentides on tema näitajad toodud koos Amoco ja BP näitajatega ja lõpuks asjaoluga, et ta ületas alati oma väidetavaid kvoote.

229. Kuigi vaidlustamata neid asjaolusid, ei pidanud komisjon neid piisavaks, et nõrgendada tõendeid selle kohta, et Hercules osales kvoodisüsteemis, võttes eelkõige arvesse asjaolu, et Hercules lasi oma nimivõimsuse näitajat korrigeerida 1982. aasta märtsis peetud koosolekul (erivastuväited, Hercules, liide 43), ja asjaolu, et tabel 2 pealkirjaga „1983. aasta 1. kvartali ettepanek”, mis on lisatud hageja poolt osaletud 2. detsembri 1982. aasta koosoleku protokollile (põhiline vastuväiteteatis, liide 33), mis sisaldab nimede „Am./Herc./BP” kõrval märkust „tundub OK Hercules'ile jaotuse 20/20/13 suhtes. Seejärel muudetud jaotuseks 21/21/11.” Komisjoni arvates on viimane väljavõte veelgi selgem tõend Hercules'i aktiivsest rollist kvootide läbirääkimistel, kui nähtub protokollist, mis on kootatud hageja töötaja (määratletud initsiaalidega) ja ICI vahelise 3. detsembri 1982. aasta telefonivestluse kohta (põhiline vastuväiteteatis, liide 88): „F.B. helistas, et öelda, et ta oli rääkinud Genfis ja nad soovivad mängida 21 kt-ga esimese kvartali kohta, nii soovib ka Hercules, tingimusel, et BP nõustub ettepannud bilansiga. Ülejäänud aasta osas tundub Amocole, et nende osa on veidi madal, kui nende kopolümeeri liin on samuti arvestatud [...] F.B. oli samuti ärritatud Saksa ja Hollandi suhtumisest oma kohalolekusse. Valmis välja jääma, kui temaga ei lepita.”

Komisjon märgib, et 1982. aasta Monte turu jagamise skeem leiti hageja ruumidest (põhiline vastuväiteteatis, liide 71), mida aga Hercules ei osanud selgitada.

230. Mis puutub 1982. aasta märtsile eelnenud perioodi, siis leiab kohus esiteks, et osaledes polüpropüleenitootjate regulaarsete koosolekute süsteemis alates 1979. aastast osales hageja läbirääkimistes, mille tulemusena kehtestati plaanilised müüginäitajad, ja teiseks, et ilma mis tahes vastuväideteta eraldati talle kvoot, mis on arvatud Fides süsteemi kaudu teadaolevate näitajate alusel.

231. 1982. aasta maile järgneva perioodi suhtes leiab kohus, et hageja osales aktiivselt aruteludes kvootide kohta, kuigi tema nimi ei ole toodud dokumendis pealkirjaga „Arutelude skeem 1982. aasta kvoodisüsteemi kohta” (põhiline vastuväiteteatis, liide 69). Tõepoolest, tema ruumidest leiti Monte plaan üldise turu jagamise skeemi kohta 1982. aastal (põhiline vastuväiteteatis, liide 71), mida ta lasi parandada 1982. aasta märtsil toimunud koosolekul, et kõrvaldada vead tema nimivõimsuse osas, mille eesmärgiks oleks võinud olla üksnes soodsamate kvootide saamine (erivastuväited, Hercules, liide 43). Peale selle leiab kohus, et 13. mai ja 21. septembri 1982. aasta koosolekutel (põhiline vastuväiteteatis, liited 24 ja 30) esitas hageja andmeid oma edasise tootmise kohta ja 2. detsembri 1982. aasta koosolekul jättis ta mulje, et ta võiks nõustuda ühise kvoodiga enda, BP ja Amoco kohta (märkuse autor kirjutab „tundub OK”). Lõpuks märgib kohus, et päev pärast koosolekut võttis ta ühendust

ICI-iga, et saada teada BP ja Amoco arvamust ettepanud kvoodist ja kinnitada oma nõusolekut (põhiline vastuväiteteatis, liide 88).

232. Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades tuleb järeldada, et komisjon on piisavalt õiguslikult tõendanud, et hageja on osalenud aktiivselt läbirääkimistel kvootide üle alates 1982. aasta märtsist ja oli üks polüpropüleenitootjaist, kelle hulgas kujunes ühtne eesmärk plaaniliste müügitahude kehtestamiseks 1983. aasta esimese poole kohta.

2. EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamine

A – Õiguslik iseloomustus

a) Vaidlusalune otsus

233. Otsuse (81. punkti esimene lõik) kohaselt on regulaarsete ja institutsionaliseeritud koosolekute käigus kokku lepitud kompleksne süsteem käsitatav ühtse jätkuva kokkuleppena artikli 85 lõike 1 tähenduses.

234. Käesoleval juhul osalesid tootjad ühtse kava kehtestamisega hindade ja pakkumise reguleerimiseks polüpropüleeniturul üldises raamkokkuleppes, mis avaldus aeg-ajalt välja töötatud üksikasjalikumate kokkulepete seeriana (otsuse 81. punkti kolmas lõik).

235. Otsuses (82. punkti esimene lõik) märgitakse ka, et üldise kava üksikasjalikul väljatöötamisel jõuti mitmes küsimuses otsese kokkuleppeni, näiteks konkreetsete hinnaalaste algatuste ja iga-aastaste kvootide süsteemide suhtes. Mõnedel juhtudel ei jõudnud tootjad kindla kokkuleppeni, näiteks 1981. ja 1982. aasta kvootide suhtes. Kuid ajutiste meetmete vastuvõtmine, sealhulgas tegelike kuukäivete andmete vahetus ja kontrollimine mõne eelmise võrdlusperioodi tegelike tulemustega, eeldas otsese kokkuleppe saavutamist selliste meetmete kehtestamiseks ja kasutamiseks, aga näitas ka varjatud kokkulepet võimalikult säilitada tootjate senised positsioonid.

236. Konkreetset 1977. aasta detsembri algatuse suhtes märgitakse otsuses (punkti 82 kolmandas lõigus), et isegi EATP koosolekutel klientide juuresolekul rõhutasid tootjad nagu Hercules, Hoechts, ICI, LINZ, Rhône-Poulenc, SAGA ja Solvay tajutud vajadust kooskõlastatud tegevuseks eesmärgiga tõsta hindu. Tootjate vahel oli täiendav kontakt hindade määramiseks väljaspool EATP koosolekuid. Nende lubatud kontaktide valguses leiab komisjon, et ühe või mitme tootja plaan, kes kaebasid ebapiisava tootlikkuse taseme üle ja soovivad ühistegevust, samas kui teised väljendasid „toetust” sellisele liikumisele, tugines olemasolevale hinnamääramise kokkuleppele. Ta lisab, et isegi täiendavate kontaktide puudumisel võib selline plaan anda märku ebapiisavast kooskõlastatusest artikli 85 lõike 1 tähenduses.

237. Järeldust, et oli olemas üks jätkuv kokkulepe, ei muutnud asjaolu, et paratamatult ei osalenud mitte kõik tootjad kõikidel koosolekutel. Iga algatuse kavandamisele ja rakendamisele kulus mitu kuud ja vahetevahel puudumine tootja kaasatust oluliselt ei mõjutanud (otsuse 83. punkti esimene lõik).

238. Otsuse (86. punkti esimene lõik) kohaselt oli ühtsel üksikasjalikul kaval põhineva kartelli toimimine käsitatav kokkuleppena EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses.

239. Otsuses (86. punkti teises lõigus) märgitakse, et kokkulepe ja kooskõlastatud tegevus on selgepiirilised mõisted, kuid teatavatel juhtudel võib salajasel kokkuleppel olla mõlema keelatud koostöövormi elemente.

240. Kooskõlastatud tegevus on ettevõtetevaheline koostöövorm, mis ei ole jõudnud kokkuleppe sõlmimise etappi, kuid mille puhul teadlikult asendatakse konkurentsiga seotud riskid praktilise koostööga (otsuse 86. punkti kolmas lõik).

241. Otsuse (87. punkti esimene lõik) kohaselt kasutati asutamislepingus kooskõlastatud tegevust eraldi mõistena selleks, et ennetada võimalust, et ettevõtjad väldivad artikli 85 lõike 1 kohaldamist konkurentsivastase salajase kokkuleppega, mis ei ole otseselt sõlmitud kokkulepe, näiteks teavitades üksteist ette oma kavatsetavast suhtumisest, et kõik võiksid oma kaubanduslikku käitumist reguleerida teadmiseiga, et konkurendid käituvad samal viisil (vt eespool viidatud otsust Euroopa Kohtu kohtuasjas 48/69 *ICI v. komisjon*).

242. Euroopa Kohus leidis liidetud kohtuasjades 40–48, 50, 54–56, 111, 113 ja 114/73 *Suiker Unie* (1975) EKL 1663, tehtud otsuses, et selle pretsedendiõiguses kehtestatud kriteeriumidest kooskõlastamisele ja koostööle, mille puhul ei ole tingimata nõutav tegeliku kava väljatöötamine, tuleb aru saada asutamislepingu konkurentsialaste sätete valguses, mille kohaselt iga ettevõtja peab määrama oma kaubanduspõhimõtted ühisturul iseseisvalt. See sõltumatusenõue ei jäta ettevõtjaid ilma õigusest kohandada end arukalt oma konkurentide olemasoleva või eeldatava käitumisega, kuid välistab rangelt kõik nendevahelised otsesed või kaudsed kontaktid, mille eesmärk või tulemus on kas mõjutada tegeliku või potentsiaalse konkurendi käitumist turul või avaldada sellele konkurendile käitumisviisi, mida ta ise on otsustanud või kavatseb turul omaks võtta (otsuse 87. punkti teine lõik). See käitumine võib olla käsitatav artikli 85 lõike 1 kohaselt kooskõlastatud tegevusena ka sel juhul, kui pooled ei ole eelnevalt kokku leppinud ühtset kava oma tegevuse määratlemiseks turul, vaid võtavad omaks või järgivad salajasi vahendeid, mis hõlbustavad nende kaubandusliku käitumise kooskõlastamist (otsuse 87. punkti kolmanda lõigu esimene lause).

243. Otsuses (87. punkti kolmanda lõigu kolmas lause) juhitakse tähelepanu asjaolule, et keerulises kartellis võivad teatavad tootjad ühel või teisel ajal mitte väljendada oma selgesõnalist nõusolekut teatava teguviisiga, mille suhtes teised on kokku leppinud,

kuid siiski kõnealust kava üldiselt toetada ja vastavalt käituda. Seega võib mõnes mõttes tootjate jätkuval koostööl ja varjatud kokkuleppel üldise kokkuleppe rakendamisel olla kooskõlastatud tegevusele iseloomulikke jooni (otsuse 87. punkti neljanda lõigu teine lause).

244. Otsuse (87. punkti viies lõik) kohaselt ei tulene kooskõlastatud tegevuse mõiste tähtsus seega niivõrd selle erinevusest kokkuleppega võrreldes, kui just artikli 85 lõike 1 alla kuuluvate varjatud kokkulepete vormide eristamisest puht paralleelsest käitumisest, millel puuduvad kooskõlastatuse elemendid. Seega käesoleval juhul ei sõltu miski salajaste kokkulepete täpsest vormist.

245. Otsuses (88. punkti esimene ja teine lõik) märgitakse, et enamik tootjatest väitis haldusmenetluse ajal, et nende käitumine seoses väidetavate hinnaalaste algatustega ei tulenenud kokkuleppest artikli 85 tähenduses (vt otsuse 82. punkt), ning et selle põhjal ei saa kindlaks määrata ka kooskõlastatud tegevuse olemasolu. Viimane mõiste eeldab nende väitel mingit avalikku tegu turul, mis väidetavalt käesoleval juhul täiesti puudub: klientidele hinnakirju ega sihthindu mitte kunagi ei teatatud. See väide lükati otsuses ümber: kui käesoleval juhul oleks vaja tõendada kooskõlastatud tegevuse olemasolu, oleks täielikult täidetud nõue, et osalejad astusid teatavaid samme oma ühise eesmärgi saavutamiseks. Mitmesugused hinnaalased algatused olid registreeritud. Üksiktootjad tegutsesid vaieldamatult ka paralleelselt nende rakendamiseks. Tootjate eraldi ja ühiselt astunud sammud ilmnesisid tõendavatest dokumentidest: koosolekute protokollid, sisemised märgukirjad, juhised ja ringkirjad müügiesindustele ja klientidele saadetud kirjad. Ei olnud üldse asjakohane, kas nad hinnakirju avaldasid või mitte. Hinnaalased juhised olid parimad saadaolevad tõendid iga tootja tegevuse kohta ühise eesmärgi rakendamisel, samuti kinnitas nende sisu ja ajastatus salajast kokkulepet.

b) Poolte väited

246. Hageja väidab, et ta ei osalenud mitte üheski kokkuleppes ega mitte üheski kooskõlastatud tegevuses ja soovib tõendada, et nii kokkulepet kui ka kooskõlastatud tegevust moodustavad tegurid tema puhul puuduvad.

247. Esiteks väidab ta, et ta ei osalenud üheski kokkuleppes. Tema arvates peaks selleks, et pool võtaks kohustusi lepingu alusel, olema tal tahe olla kohustatud, ta peab olema väljendanud nõusolekut kohustumiseks, ta peab olema pädev selle tegemiseks ja lõpuks peab olema saavutatud ühine seisukoht.

248. Teiseks väidab ta, et ta ei osalenud kooskõlastatud tegevuses. Kuigi ettevõtte töötajatel oli kontakte konkurentidega, siis ei olnud nende kontaktide eesmärgiks mõjutada konkurentide käitumist turul ega avalikustada Hercules'i käitumisviisi. Hercules'i käitumine ei vastanud kooskõlastatud tegevust määravatele kriteeriumitele, nimelt „tavale”, kooskõlastamisele ja koostööle (eespool viidatud Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas *Suiker Unie*, punktid 173 ja 174), käitumise paralleelsus, mis

iseenesest ei saa kujutada kooskõlastatud tegevust (eespool viidatud Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas 48/69 *ICI v. komisjon*, 66. punkt).

249. Lõpuks võtab hageja seisukoha, et selleks, et mõistetel „koostöö” ja „kooskõlastamine” oleks mingi tähendus, peavad need viitama vastastikusele tulemuse ootusele, isegi kui sellised ootused ei kuulu kokkuleppe alla (eespool viidatud otsus kohtuasjas 48/69 *ICI v. komisjon*, 118. punkt). Antud juhul nähtub selgesti tõenditest, et teistel tootjatel ei olnud sellist ootust ning nad ei saanud põhjendatult kujundada sellist ootust, arvestades Hercules'i töötaja käitumist koosolekul ja Hercules'i käitumist turul. Peale selle ei andnud teiste tootjate käitumine turul alust arvata, et arutelude käigus kehtestatud sihtarve saaks tegelikult järgida. See nähtus, mida hr B suutis jälgida, aitas tal vabaneda ootusest, et teised tootjad võiksid kooskõlastada oma käitumist tema käitumisega.

250. Komisjon viitab sellele, mida ta on märkinud varem hageja töötaja koosolekul osalemise kohta. Kuid Hercules'i kooskõlastatud tegevuses osalemise suhtes märgib ta, et nii kaua, kui tõenditest nähtub, et Hercules osales koosolekul ja omas teisi kontakte, mille käigus arutati hindu ja kvoote, sellega andes märku oma huvist ja toetusest selliste arutelude suhtes, siis ei saa ta taotleda vabastust vastutusest, isegi väites, et ta mitte kunagi või harva andis teatud liiki andmeid teistele tootjatele või et ta mitte kunagi ei soovinud selgesõnaliselt veenda oma konkurente, et need tegutseksid teatud viisil turul.

251. Komisjoni arvates on tegevus kooskõlastatud niipea, kui on olemas kooskõlastatud meede, mille eesmärgiks on piirata ettevõtete autonoomiat üksteise suhtes, ka juhul, kui tegelikku käitumist ei ole turul leitud. Tema arvates tüürleb väide sõna „tava” tähenduse ümber. Ta on vastu ICI esitatud väitele, et selle sõna kitsas tähendus on „käitumine turul”. Tema arvates saab see sõna sisaldada ka vaid kontaktides osalemist tingimusel, et nende eesmärk on piirata ettevõtete autonoomiat.

252. Komisjon väidab veel, et kui need kaks nõuet – kooskõlastatud meede ja käitumine turul – olid nõutavad kooskõlastatud tegevuse olemasoluks, nagu hageja eeldab, siis kogu tegevuse ulatus, mille eesmärgiks, kuid mitte ilmingimata mõjuks on konkurentsi moonutamine ühisturul, ei ole kaetud artikliga 85. Osa artikli 85 eesmärgist nurjatakse seega. Pealegi ei ole see hageja seisukoht kooskõlas Euroopa Kohtu pretsedendiõigusega, mis käsitleb kooskõlastatud tegevuse kontseptsiooni (eespool viidatud otsus kohtuasjas 48/69 *ICI v komisjon*, punkt 66; otsus liidetud kohtuasjades 40–48, 50, 54–56, 111, 113 ja 114/7 *Suiker Unie v. komisjon*, 26. punkt; ja otsus kohtuasjas 172/80 *Züchner*, 14. punkt). Kuigi kõik need otsused mainivad tegevust turul, ei ole need mainitud rikkumist kujutava elemendina, nagu väidab hageja, vaid tegeliku elemendina, millest võib tuleneda kooskõlastatud tegevus. Vastavalt sellele pretsedendiõigusele ei ole tegelik käitumine turul nõutav. Kõik, mis on nõutav, on majandusettevõtjate vaheline kontakt, mis iseloomustab nende poolt nende vajalikust autonoomiast loobumist.

253. Komisjoni arvates ei ole seetõttu vajalik artikli 85 rikkumise tõestamiseks, et ettevõtted oleksid enda poolt ühiselt arutatu ellu viinud. Artikli 85 lõike 1 kohane rikkumine on täielikult olemas, kui kavatsus asendada koostöö konkurentsiriskidega on materialiseerunud koostöö näol, ilma et pärast seda sündmust oleks pidanud kaasnema vastav käitumine turul.

c) Kohtu seisukoht

254. Komisjon iseloomustas iga hageja vastu leitud fakti kas kokkuleppena või kooskõlastatud tegevusena EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses. Otsuse 80. punkti teisest lõigust, 81. punkti kolmandast lõigust ja 82. punkti esimesest lõigust ilmneb neid koos lugedes, et komisjon iseloomustas kõiki neid erinevaid elemente eeskätt kokkulepetena.

255. Samuti nähtub otsuse 86. punkti teisest ja kolmandast lõigust, 87. punkti kolmandast lõigust ja 88. punktist neid koos lugedes, et komisjon iseloomustas rikkumise elemente alternatiivina kooskõlastatud tegevustena, kui need elemendid ei võimaldanud järeldada, et pooled leppisid eelnevalt kokku ühtse kava, kus oli määratletud nende tegevus turul, kuid pooled olid võtnud omaks või järginud salajasi vahendeid, mis hõlbustasid nende kaubandusliku käitumise kooskõlastamist või ei võimaldanud kartelli keerulisuse tõttu kindlaks määrata, et teatavad tootjad olid väljendanud oma kindlat nõusolekut teatava teiste poolt kokku lepitud teguviisiga, kuigi nad olid avaldanud kõnealusele kavale üldist toetust ja vastavalt käitunud. Seega järeldatakse otsuses, et tootjate jätkuval koostööl ja salajasel kokkuleppel üldise kokkuleppe rakendamisel võib olla teatud mõttes kooskõlastatud tegevusele iseloomulikke jooni.

256. Kuna Euroopa Kohtu pretsedendiõigusest selgub, et kokkuleppeks EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses piisab, kui kõnealused ettevõtjad on väljendanud ühist kavatsust turul teataval viisil käituda (vt otsust kohtuasjas 41/69 *ACF Chemiefarma v. komisjon* (1970) EKL 661, 112. punkt, ja otsust liidetud kohtuasjades 209–215 ja 218/78 *Heintz van Landewyck v. komisjon* (1980) EKL 3125, 86. punkt), on käesolev kohus seisukohal, et komisjonil oli õigus käsitada EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses kokkulepetena hageja ja teiste polüpropüleenitootjate vahelisi ühiseid kavatsusi, mida komisjon oli piisavalt õiguslikult tõendanud ja mis puudutasid hinnaalaseid algatusi, hinnaalaste algatuste rakendamisele kaasaitavaid meetmeid ja müügitarve 1983. aasta esimese poole kohta.

257. Lisaks, olles piisavalt õiguslikult tõendanud, et hinnaalaste algatuste mõju jätkus kuni 1983. aasta novembrini, oli komisjonil täielik õigus võtta seisukoht, et rikkumine jätkus kuni vähemalt 1983. aasta novembrini. Tõepoolest nähtub Euroopa Kohtu pretsedendiõigusest, et artikkel 85 on kohaldatav ka lepingutele, mis ei ole enam kehtivad, kuid mis avaldavad mõju ka pärast nende kehtivuse ametlikku lõppemist (otsus kohtuasjas 243/83 *Binon* (1985) EKL 2015, 17. punkt).

258. Kooskõlastatud tegevuse määratlemiseks tuleb viidata Euroopa Kohtu pretsedendiõigusele, mis näitab, et Euroopa Kohtus varem kooskõlastamisele ja koostööle kehtestatud kriteeriumidest tuleb aru saada EMÜ asutamislepingu konkurentsialastes sätetes sisalduva mõiste järgi, mille kohaselt iga ettevõtja peab määrama iseseisvalt kindlaks põhimõtted, mille ta kavatses ühisturul omaks võtta. Kuigi see sõltumatusenõue ei jätta ettevõtjaid ilma õigusest kohandada end arukalt oma konkurentide olemasoleva või eeldatava käitumisega, välistab see rangelt kõik nendevahelised otsesed või kaudsed kontaktid, mille eesmärk või tulemus on kas mõjutada tegeliku või potentsiaalse konkurendi käitumist turul või avaldada sellele konkurendile käitumisviisi, mida ta ise on otsustanud või kavatses turul omaks võtta (eespool nimetatud otsus liidetud kohtuasjades 40–48, 50, 54–56, 111, 113 ja 114/73 *Suiker Unie*, 173. ja 174. punkt).

259. Käesoleval juhul osales hageja sihthindade ja sihtmüügimahtude kehtestamiseks korraldatud koosolekul, kus konkurendid vahetasid omavahel andmeid hindade kohta, mida nad soovisid turul näha või ise kehtestada, oma tasuvuslävede, müügimahtude vajalike piirangute või müügiandmete kohta. Neil koosolekul osalemise kaudu osales ta konkurentidega kooskõlastatud tegevuses, mille eesmärk oli mõjutada nende käitumist turul ja avaldada üksteisele, millise teguviisi iga tootja kavatses turul omaks võtta.

260. Seega hageja mitte ainult ei taotlenud eesmärki kõrvaldada juba ette ebakindlust oma konkurentide tulevase käitumise suhtes, vaid ei saanud ka jätta otseselt või kaudselt arvesse võtmata neil koosolekul saadud teavet enda turul omaks võetavate põhimõtete kindlaksmääramisel. Ka tema konkurendid pidid oma põhimõtete kindlaksmääramisel, mida nad kavatsesid järgida, võtma otseselt või kaudselt arvesse teavet, mis hageja neile avaldas oma teguviisi kohta, mille hageja ise oli valinud või mida ta kavatses turul omaks võtta.

261. Komisjonil oli seepärast õigus alternatiivina liigitada nende eesmärgi, arvestades polüpropüleenitootjate regulaarsed koosolekud, millel hageja osales alates 1979. aasta algusest kuni 1983. aasta augustini, ja tema osalemist plaaniliste müügimahtude kehtestamisel 1979-1982. aasta kohta kooskõlastatud tegevuseks EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses.

262. Seoses küsimusega, kas komisjonil oli õigus leida, et tegemist oli ühe rikkumisega, mida oli otsuse artiklis 1 kirjeldatud kokkuleppena ja kooskõlastatud tegevusena, märgib kohus, et nende ühesugust eesmärki silmas pidades kuulusid mitmesugused järgitud kooskõlastatud tegevused ja sõlmitud kokkulepped regulaarsete koosolekute, sihthindade kehtestamise ja kvootide kehtestamise süsteemidesse.

263. Need süsteemid moodustasid osa kõnealuste ettevõtjate jõupingutustest ühtse majandusliku eesmärgi taotlemisel, mis seisnes nimelt hindade normaalse liikumise

moonutamises polüpropüleenil turul. Seega oleks kunstlik selline pidev ainsat eesmärki järgiv käitumine osadeks jagada, käsitledes seda mitme eraldi rikkumisena. Hageja osales faktiliselt aastate jooksul terviklikus süsteemide kogumis, mis moodustas kokku ühe rikkumise, mis avaldus üha enam nii ebaseaduslike kokkulepete kui ka ebaseaduslike kooskõlastatud tegevustena.

264. Komisjonil oli ka õigus iseloomustada seda ühtset rikkumist kokkuleppe ja kooskõlastatud tegevusena, kuna see rikkumine hõlmas üheaegselt kokkulepetele ja kooskõlastatud tegevustele iseloomulikke fakte. Kuna rikkumine oli nii kompleksne, tuleb sellest kahesest iseloomustusest komisjoni poolt otsuse artiklis 1 selliselt aru saada, et ei ole vaja üheaegselt ja kumulatiivselt tõendada, et iga fakt kuuluks nii kokkuleppe kui ka kooskõlastatud tegevuse alla, vaid pigem, et see viitab komplekssele tervikule, mis koosneb paljudest faktidest, millest mõned on iseloomulikud kokkulepetele ja mõned kooskõlastatud tegevustele EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses, milles ei ole seda liiki kompleksse rikkumise kohta eraldi kategooriat ette nähtud.

265. Seega tuleb hageja vastuväide tagasi lükata.

B – Piirav mõju konkurentsile

a) Vaidlusalune otsus

266. Otsuses märgitakse (90. punkti esimene ja teine lõik), et kokkuleppe avalikult konkurentsivastast eesmärki arvestades ei ole artikli 85 lõike 1 kohaldamiseks rangelt vajalik näidata selle kahjulikku mõju konkurentsile. Kuid käesoleval juhul näitavad tõendid, et kokkuleppe avaldas konkurentsitingimustele tõepoolest märgatavat mõju.

b) Poolte väited

267. Hageja väidab, et teod, milles teda süüdistatakse, ei saa iseenesest piirata konkurentsi. Ta väidab, et komisjon otsustas eeldada, et toimus konkurentsi oluline moonutamine, ilma et oleks võtnud arvesse tõendeid, et hinnaalastel algatustel ei olnud mitte kunagi mingit mõju turule ja seega mõju ostudele oli tühine või olematu. Ka paralleelsete hinnaalaste juhiste olemasolu eeldades ei saanud olla täidetud tingimus, millega nõutakse mõju olemasolu konkurentsile, kuna puudus põhjuslik seos ühelt poolt koosolekute ja paralleelsete hinnaalaste juhiste ning teiselt poolt küsitavate hindade vahel (eespool nimetatud Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas 56/65 *Maschinenbau Ulm* (1966) EKL 235 ning liidetud kohtuasjades 56 ja 58/64 *Consten ja Grundig v. komisjon*).

268. Komisjon vastab, et Hercules'i osalemine rikkumises ei mõjutanud konkurentsi, eriti hindu; kuid mitte Hercules'i tegevusel ei pea olema oluline mõju konkurentsile, vaid kartelli kui terviku tegevusel, millele Hercules on suurel määral kaasa aidanud.

c) Kohtu seisukoht

269. Hercules püüab oma väidetega tõendada, et EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõige 1 ei olnud kohaldatav tema osalemise suhtes polüpropüleenitootjate regulaarsetel koosolekutel, kuna tema konkurentsialane käitumine turul näitas, et sellel osalemisel ei olnud konkurentsivastast eesmärki ega mõju.

270. EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 keelatakse, kui ühisturuga kokkusobimatud, kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped ja kooskõlastatud tegevus, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ning mille eesmärgiks või tagajärjeks on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi ühisturu piires, iseäranis need kokkulepped, otsused ja tegevus, millega otseselt või kaudselt määratakse kindlaks ostu- või müügihinnad või mis tahes muud tehingutingimused ning jagatakse turge või tarneallikaid.

271. Kohus kordab, et tema seisukohtadest komisjoni tuvastatud faktide kohta ilmneb selgesti, et nende regulaarsete koosolekute, millel hageja koos konkurentidega osales, eesmärk oli piirata konkurentsi ühisturul, eelkõige hindade ja müügiimahtude kehtestamise teel, ning et seega oli tema osalemisel neil koosolekutel konkurentsivastane eesmärk EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses.

272. Peale selle tuleb tagasi lükata hageja väide, et tema ei oleks saanud enda tegevusega konkurentsi piirata, kuna asjakohane ei ole küsimus, kas hageja oleks saanud oma osalemisega konkurentsi piirata, vaid küsimus, kas rikkumine, milles ta koos teistega osales, oleks võinud sellist mõju avaldada. Otsuses leiti, et toimepandud rikkumises osalenud ettevõtjate käes oli peaaegu kogu turg, mis näitab selgesti, et nende ühine rikkumine võis konkurentsi piirata.

273. Seega tuleb vastuväide tagasi lükata.

C – Mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele

a) Vaidlusalune otsus

274. Otsuses (93. punkti esimene lõik) väidetakse, et tootjatevaheline kokkulepe võis kergesti liikmesriikidevahelisele kaubandusele märgatavat mõju avaldada.

275. Käesoleval juhul pidi salajase kokkuleppe laia ulatuse tõttu, mis hõlmas tähtsa tööstustoote peaaegu kogu EMÜ (ja teiste Lääne-Euroopa riikide) kaubandust, kaubandus automaatselt kõrvale kalduma kanalitest, mis oleksid välja kujunenud sellise kokkuleppe puudumisel (otsuse 93. punkti kolmas lõik). Hindade kehtestamine kunstlikul tasemel kokkuleppega, selle asemel, et võimaldada turul endal tasakaalustuda, rikkus konkurentsistruktuuri kogu ühenduses. Ettevõtjatel ei olnud

vaja reageerida vahetult turujõududele ega tegelda väidetava ülemäärase võimsuse probleemiga (otsuse 93. punkti neljas lõik).

276. Otsuse 94. punktis leiab komisjon, et igale liikmesriigile sihthindade kehtestamine, mille puhul oli küll vaja teataval määral arvesse võtta kohalikke tingimusi, mida riigisisestel koosolekutel üksikasjalikult arutati, kahjustas paratamatult kaubandusmudeleid ja tootjate efektiivsuses esinevate erinevuste mõju hinnatasemele. Kontohalduse süsteem, millega suunati kliente konkreetselt nimetatud tootjate juurde, süvendas hinnakujundussüsteemi mõju. Komisjon tunnistab, et kvootide või sihtarvude kehtestamisega ei lähtunud tootjad turu jagamisel liikmesriikidest ega piirkondadest. Kuid juba kvoodi või sihtarvu olemasolu piirab tootja võimalusi.

b) Poolte vastuväited

277. Hageja väidab, et teod, milles teda süüdistati, ei saanud iseenesest mõjutada liikmesriikide vahelist kaubandust (eespool nimetatud Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas 48/69 *ICI v. komisjon*, 64. punkt, ja liidetud kohtuasjades 40–48, 50, 54–56, 111, 113 ja 114/73 *Suiker Unie*, 172. ja 173. punkt).

278. Komisjon viitab sellele, mida ta on märkinud otsuse punktides 93 ja 94.

c) Kohtu seisukoht

279. Komisjon ei pidanud tõendama, et hageja osalemine kokkuleppes ja kooskõlastatud tegevuses mõjutas märgatavalt liikmesriikidevahelist kaubandust. EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaselt on vaid vaja, et konkurentsivastased kokkulepped ja kooskõlastatud tegevused mõjutaksid liikmesriikidevahelist kaubandust. Seoses sellega tuleb järeldada, et leitud piirangud konkurentsile võisid kaubandusmudeleid kõrvale kallutada suunast, mida need muidu oleksid järginud (vt eespool viidatud Euroopa Kohtu otsus liidetud kohtuasjades 209–215 ja 218/78 *Van Landewyck v. komisjon*, 172. punkt).

280. Komisjon on oma otsuse 93. ja 94. punktis järelikult piisavalt õiguslikult tõendanud, et rikkumine, milles hageja osales, võis liikmesriikidevahelist kaubandust mõjutada, ning et tal ei olnud vaja tõendada, et hageja individuaalne osalemine liikmesriikidevahelist kaubandust mõjutas.

281. Hageja vastuväide tuleb seega tagasi lükata.

D – Kollektiivne vastutus

a) Vaidlusalune otsus

282. Vastavalt otsusele (83. punkt, esimene lõige), ei muuda järeldust ühe kehtiva kokkuleppe kohta asjaolu, et teatud tootjad ei olnud paratamatult kohal igal koosolekul. Iga „algatuse” planeerimiseks ja elluviimiseks kulus mitu kuud ning tootja kaasamisele omaks vähe tähtsust tema puudumine teatud juhul. Igal juhul oli tavapärase teavitada puudujaid koosolekutel otsustatust. Kõik otsuse adressaatideks olnud ettevõtted osalesid üldplaanide kontseptsioonis ja üksikasjalikes aruteludes ning nende vastutuse määr ei ole mõjutatud nende puudumisest teatud istungist (või Shelli puhul, kõikidest plenaaristungitest).

283. Otsuses väidetakse veel (83. punkt, teine lõik), et antud juhtumi sisuks on pika perioodi jooksul tootjate tegutsemine ühise eesmärgi nimel ja see, et iga osaleja peab võtma vastutuse mitte ainult enda otsese rolli, vaid kokkuleppe kui terviku toimimise eest. Iga tootja kaasatuse määr ei ole seega määratud vastavalt perioodile, mille suhtes olid saadaval tema hinnaalased juhised, vaid kogu perioodile, mille jooksul ta järgis ühist ettevõtmist.

284. See kaalutus kehtib ka Anic'i ja Rhône-Poulenc'i suhtes, kes lahkusid polüpropüleenisektorist enne komisjoni uuringute algust. Kummagi ettevõtte hinnaalased juhised müügiesindustele ei olnud kättesaadavad. Nende osalemist koosolekutel ning nende osalemist mahueesmärkides ja kvoodiskeemides võib siiski kindlaks teha dokumentaalsetest tõenditest. Seda väidet tuleb käsitleda tervikuna ja nende kaasamine on tehtud kindlaks isegi siis, kui neilt ei ole saadud mitte mingeid hinnaalaseid juhiseid (otsus, 83. punkt, kolmas lõik).

285. Vastavalt hageja seisukohale on komisjoni poolt olemasolevate tõendite alusel tehtavad järeldused suurel määral valed. Tema arvates ei ole komisjonil õigust võtta vastu „süüdi seose kaudu” lähenemisviisi, ja seega peab ta tõestama Hercules'i osalemist igas rikkumises, mida on kirjeldatud otsuses artiklis 1, nagu Euroopa Kohus märkis oma otsuses *ACNA* kohtuasjas, milles ta tunnustas selle ettevõtte poolt kartellis etendatud erirolli ja seetõttu vähendas talle kehtestatud trahvi (otsus kohtuasjas *57/69 ACNA v. komisjon* (1972) EKL 933, 75. punkt, lk 955). Hageja väidab veel, et komisjon ei saa luua uut rikkumist artikli 85 lõike 1 alusel, mis koosneb üksnes teadmistest teiste poolt sooritatud rikkumiste kohta. Ta peab seetõttu tõestama Hercules'i konkreetset osalemist ja mitte lihtsalt “passiivset nõusolekut” teiste poolt sooritatud rikkumistes.

286. Komisjon vastab, et otsuses ei süüdistata iga ettevõtet osalemises artiklis 1 kirjeldatud rikkumise igas aspektis. Otsuses leitakse, et iga ettevõtte on rikkunud EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõiget 1, osaledes ühes kehtivas kokkuleppes ja kooskõlastatud tegevuses, millega tootjad teostasid üldiselt artiklis 1 kirjeldatud tegevust, nagu nähtub artikli 1 nõuetekohasest lugemisest koos otsuse punktiga 81 ja punkti 83 kolmanda lõiguga. Polüpropüleeni kartelli tuleb käsitleda üldise „raamlepinguna” koos täiendavate aspektidega. Ettevõtte ei saa seega jagada kartellikokkulepet nende koostisosadeks ja vaielda tema kaasatuse üle igati.

287. Komisjoni hinnangul nähtub põhjalikest tõenditest, et kartelli kontekstis tehtud erinevad asjad on üksnes erinevatel tasanditel toimuvate süstemaatiliste, regulaarsete ja tihedate koosolekute raamistikuga kokku liidetud ühe terviku tahud. Seni, kuni Hercules oli seotud „raamlepinguga”, ei saanud ta vabaneda vastutusest ja seega on täiesti asjatu püüda näidata, et ta oli teistest tootjatest vähem seotud rikkumise konkreetse aspektiga. Seega peab vastavalt komisjoni seisukohale iga osaleja kandma vastutust, mitte ainult omaenda vahetu osa eest selles, vaid ka kokkuleppe kui terviku teostamise eest. Hercules'i tehtud viide värvainete kohtuasjale ei ole asjakohane, sest on erinevus teatud algatustes üldse mitte osalemise, nagu ACNA puhul, ja ainult teatud aspektides aktiivselt osalemise vahel, nagu Hercules'i puhul.

c) Kohtu seisukoht

289. Kohtu seisukohast asjaolude ja EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 komisjoni poolse rakendamise kohta järeldub, et hageja puhul on komisjon piisavalt õiguslikult tõendanud tema vastu otsuses leitud rikkumise iga aspekti ja seetõttu ta ei omistanud hagejale vastutust teiste tootjate käitumise eest.

290. Otsuse punkti 83 teine ja kolmas lõik ei ole vastuolus selle järeldusega, kuna see käsitleb peamiselt rikkumisekohase järelduse põhjendamist ettevõtete puhul, mille suhtes komisjon ei avastanud hinnaalaseid juhiseid tervel perioodil, mil nad osalesid regulaarsete koosolekute süsteemis.

291. Seega tuleb see vastuväide tagasi lükata.

3. Kokkuvõte

292. Eespool toodud kaalutlustest järeldub, et hageja vastuväide asjaolude ja EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 komisjoni poolse rakendamise kohta vaidlusaluses otsuses tuleb tagasi lükata.

Võrdse kohtlemise põhimõte

293. Hageja on seisukohal, et pelgalt see asjaolu, et üks tema töötajatest osales vahetevahel koosolekutel, ei ole piisav tõestamiseks, et ta rikkus EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõiget 1, kui Amoco ja BP, kellel oli kontakte ka teiste tootjatega, ei ole mõistetud süüdi rikkumises. Hageja arvates oleks nende kolme ettevõtte poolt selgelt tuvastatud keeldumine turu jagamise skeemide toetamisest pidanud viima komisjoni järeldusele, et ükski kolmest ettevõttest ei ole hinnaalaste kokkulepetega nõustunud ega neis osalenud.

294. Komisjon märgib, et otsuse punktis 78 viidatakse selgelt, et põhjus, miks Amoco ja BP ei kuulunud otsuse adressaatide hulka, seisnes selles, et „tõendite kogumit arvestades ei olnud nendevastased tõendid osalemise kohta artikli 85 lõike 1 rikkumises lõplikud”. Asjaolu, et puudusid tõendid näitamaks, et need kaks ettevõtet

oleks üldse kunagi osalenud koosolekutel, oli loomulikult oluline, sest selle tõttu oli veelgi raskem tõestada, et nad osalesid kartellis. Vastavalt komisjoni seisukohale süüdistatakse Hercules'i mitte ainult selles, et ta osales koosolekutel või sai teavet koosolekute kohta, milles ta ei osalenud; vastuväite põhjuseks on kogu tema käitumine, nagu nähtub selgelt mitmetest tõendusmaterjalidest, mis tõendavad tema osalemist kartellis (eriti andes hinnaalaseid juhiseid, mis peegeldavad koosolekutel kehtestatud sihthindu). Seetõttu on Hercules'il asjatu oma vastutuse minimeerimiseks osutada juhtumitele, mil tema esindaja ei osalenud koosolekutel, kuigi komisjon ei ole mitte kunagi väitnud, et ta on neis osalenud.

295. Komisjon märgib, et võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine eeldab seda, et võrreldavaid olukordi on käsitletud erinevalt. Kuid antud juhul erineb hageja olukord Amoco ja BP olukorrast sel määral, kuivõrd erinevalt neist kahest ettevõttest osales Hercules regulaarsete koosolekute süsteemis, mille puhul määrati kindlaks plaanilised hinnad ja müügiimahud ning konkurendid vahetasid omavahel ulatuslikku teavet oma edasise käitumise kohta. Seega võrdse käsitlemise põhimõtte rikkumine ei saanud toimuda.

Põhjendused

1. Ebapiisav põhjendamine

296. Hageja märgib, et tühistada tuleb iga otsus, mis on tehtud rikkudes kohustust esitada põhjused vastavalt asutamislepingu artiklis 190 sätestatule. Tema arvates on kõnealune otsus ebapiisavalt põhjendatud, tulenevalt komisjoni suutmatusest teostada oma uurimist täielikult ja sel põhjusel, et ta rajas oma järeldused ebapiisavatele tõenditele. Eelkõige puudutab põhjendamise puudulikkus suutmatust uurida asjaomaseid fakte ja tootjate väidetava käitumise mõju turule ja ka komisjoni keeldumist võtta arvesse olulise tähtsusega andmeid ning asjaolu, et ta valis ebaõiglasel ja ebajärjepideval viisil ainult sellised tõendid, mis ilmselt toetavad tema seisukohta.

297. Komisjon märgib, et Hercules'i hagiavaldus ei ole selles suhtes nõuetekohaselt põhjendatud. Tema arvates ei ole need mõned näited, millele Hercules toetub, näitamaks komisjoni uurimise ebatäiuslikkust, tema arvates veenvad.

298. Kohus leiab, et tema hinnangutest komisjoni poolt tuvastatud asjaoludele rikkumise tõendamiseks nähtub, et komisjon uuris nõuetekohaselt vastavaid asjaolusid ja tegi need kindlaks, toetudes tõenditele ja et ta selgitas piisavalt õiguslikult oma otsuse põhjendusi.

299. Seega tuleb see vastuväide tagasi lükata.

2. Äraakuulamise eest vastutava ametniku aruandele viitamise puudumine

300. Hageja väidab veel, et komisjoni poolt tehtud otsusest selgub ära kuulamise eest vastutava ametniku seisukoht ja ära kuulamise eest vastutava ametniku pädevusest selgub see, et kui komisjon võtab vastu oma otsuse, siis tuleb arvesse võtta ära kuulamise eest vastutava ametniku arvamust, kuigi selle järgimine ei ole kohustuslik. Kuid antud juhul ei viidata otsuses sellele arvamusele, sellega rikkudes EMÜ asutamislepingu artiklit 190.

301. Komisjon märgib, et ära kuulamise eest vastutava ametniku aruanne ei ole arvamus, mille hankimine on nõutav EMÜ asutamislepingu artikli 190 kohaselt, kuna see säte viitab üksnes asutamislepingu enda või selle alusel kehtestatud teisest õigusaktidega nõutud arvamustele; ära kuulamise eest vastutava ametniku arvamus on sätestatud ainult komisjoni poolt koostatud pädevuses.

302. Kohus märgib kõigepealt, et ära kuulamise eest vastutava ametniku pädevust puudutavad asjakohased sätted, mis on lisatud kolmeteistkümnele aruandele konkurentsipoliitika kohta, on järgmised:

„Artikkel 2

Ära kuulamise eest vastutav ametnik tagab ära kuulamise nõuetekohase toimumise ning aitab sel viisil kaasa ära kuulamise ja selle põhjal tehtud otsuse objektiivsusele. Ära kuulamise eest vastutav ametnik püüab eelkõige hoolitseda selle eest, et komisjoni otsuste eelnõude koostamisel võetakse nõuetekohaselt arvesse kõik asjakohased faktid, olenemata sellest, kas need on asjaosalistele soodsad või ebasoodsad.

Oma kohustuste täitmisel võtab ära kuulamise eest vastutav ametnik arvesse kaitseõiguste austamise vajadust, samuti konkurentsieeskirjade tõhusa rakendamise vajadust kehtivate õigusaktide ning Euroopa Kohtu poolt kehtestatud põhimõtete kohaselt.

Artikkel 5

Ära kuulamise eest vastutav ametnik esitab konkurentsi peadirektorile aruande ära kuulamise ja oma sellekohaste järelduste kohta. Ära kuulamise eest vastutav ametnik võib teha märkusi menetluse edasise kulgemise kohta. Nimetatud märkused võivad muude asjaolude seas osutada vajadusele saada lisateavet, tagasi lükata teatavad vastuväited või sõnastada täiendavad vastuväited.

Artikkel 6

Ära kuulamise eest vastutav ametnik võib artiklis 2 määratletud ülesannete täitmisel vajaduse korral esitada oma märkused otse konkurentsi eest vastutavale komisjoniliikmele samal ajal, kui viimasele esitatakse otsuse projekt edasisuunamiseks piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitlevale nõuandekomiteele.

Artikkel 7

Konkurentsi eest vastutav komisjoni liige võib otsustada ära kuulamise eest vastutava ametniku soovil lisada komisjonile esitatavale otsuse projektile ära kuulamise eest vastutava ametniku lõpparuande, et tagada kogu asjakohase teabe olemasolu otsuse tegemiseks üksikjuhtumi kohta.”

303. Ära kuulamise eest vastutava ametniku pädevuse sõnastusest selgub, et tema aruande edastamine nõuandvale komiteele ega komisjonile ei ole kohustuslik. Aruande edastamist nõuandvale komiteele ei ole üheski sättes ette nähtud. Kuigi ära kuulamise eest vastutav ametnik peab tõepoolest andma aru konkurentsi peadirektorile (artikkel 5) ning võib vajaduse korral esitada oma märkused otse konkurentsivaldkonna eest vastutavale komisjoni liikmele (artikkel 6), kes võib ise ära kuulamise eest vastutava ametniku soovil lisada ära kuulamise eest vastutava ametniku lõpparuande komisjonile esitatavale otsuse projektile (artikkel 7), ei ole üheski sättes ette nähtud, et ära kuulamise eest vastutav ametnik, konkurentsi peadirektor või konkurentsivaldkonna eest vastutav komisjoni liige peaks ära kuulamise eest vastutava ametniku aruande komisjonile edastama. Seega ära kuulamise eest vastutava ametniku aruanne ei ole EMÜ asutamislepingu artikli 190 tähenduses arvamus, mida komisjon on kohustatud saama otsuse tegemisel vastavalt EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõikele 1.

304. Nende asjaolude korral ei ole alust rahuldada hageja taotlust, et kohus peaks uurima ära kuulamise eest vastutava ametniku aruannet.

305. Seega tuleb tagasi lükata väide EMÜ asutamislepingu artikli 190 väidetava rikkumise kohta.

Trahv

306. Hageja heidab ette, et komisjon on rikkunud määruse nr 17 artiklit 15, kuna ei ole otsuses õigesti hinnanud avastatud rikkumise raskusastet ja kestust.

1. Aegumine

307. Hageja väidab, et tuleb kohaldada aegumistähtaaja eeskirja, mis on kehtestatud nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruses (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, 29.11.1974, lk 1–3). Komisjon leidis, et alates 1977. aasta “miinimumhinna” lepingust oli toimunud pidev käitumislühen. Kuigi ta oli sellest teadlik, ei osalenud Hercules selles lepingus ja tema sellejärgset käitumist ei saa iseloomustada kui pideva käitumislüheni osa, mis sai alguse 1977. aastal.

308. Komisjon rõhutab veelkord, et hageja vastu esitatud süüdistus seisneb selles, et ta osales ühesainsas kehtivas lepingus, millega välistati aegumistähtaja eeskirjade kohaldamine antud kohtuasjas.

309. Komisjon märgib, et määruse nr 2988/74 artikli 1 lõike 2 kohaselt hakkab viieaastane aegumistähtaeg komisjoni trahvide kehtestamise õigusele kehtima jätkuvate või korduvate rikkumiste korral rikkumise lakkamise päeval.

310. Antud juhul nähtub kohtu seisukohtadest rikkumise tõendi kohta, et hageja osales ühesainsas rikkumises, mis algas 1977. aasta novembris, kui ta nõustus kokkuleppega, millega kehtestatakse sihthind 1977. aasta 1. detsembri kohta ja mis kehtis kuni 1983. aasta novembrini. Selles suhtes tuleb märkida, et rikkumise jätkumist selle lepingu ning alates 1979. aastast avastatud kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse vahelisel perioodil tõendavad kontaktid teiste tootjatega, mida hageja omas katkestamatult alates 1977. aastast.

311. Seega hageja ei saa toetuda aegumistähtajale trahvide kehtestamise suhtes.

2. Rikkumise kestus

312. Hageja väidab, et rikkumise kestus on ilmselt etendanud olulist rolli trahvisumma kindlaksmääramisel, kuigi komisjon ei ole selgitanud trahvide arvutamise viisi. Kuid enne 1979. aastat ei ole tema vastu avastatud mitte ühtki rikkumist.

313. Komisjon vastab, et ta on teinud kindlaks rikkumise kestuse ja väitnud otsuse kolmandas lõigus, et ta leidis, et rikkumise tõsisemad aspektid ei ilmnenu enne 1979. aasta algust ja et ta võttis seda trahvisumma määramisel arvesse.

314. Kohus märgib, et ta on juba leidnud, et komisjon on nõuetekohaselt hinnanud perioodi kestust, mille jooksul hageja rikkus EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõiget 1.

315. Seega tuleb see vastuväide tagasi lükata.

3. Rikkumise raskusaste

A – Hageja piiratud roll

316. Hageja väidab, et talle kehtestatud trahv on liigne võrreldes hoolsuse võimaliku puudumisega, mida võidi tõendada, ja seega tuleb trahv tühistada või seda oluliselt vähendada.

317. Ta väidab vastupidiselt komisjoni väidetele, et teda ei saa pidada vastutavaks kogu kartelli tegevuse eest. Seetõttu ei saa komisjon jätta kindlaks määramata, kas hagejast sai teatud all-lepingute osapool, sest isegi nende teostamisel üldise

konkurentsivastase eesmärgi või lepingu raames tuleb iga osalejat hinnata ja trahvida konkreetse tegevuse alusel (eespool nimetatud Euroopa Kohtu otsus *ACNA* kohtuasjas, 75. punkt). Samal põhjusel ei saa omistada hagejale teiste tootjate tegevust, mis leidis aset enne, kui tõestati hageja töötaja osalemine ebaseaduslikes kokkulepetes.

318. Rikkumise tõsiduse puhul on hageja seisukohal, et komisjon jättis ebaõigesti eristamata muud tootjad peale "suure neliku". Kuna ei saa eeldada, et iga tootja on juriidiliselt vastutav kõikide käitumise eest, oleks komisjon pidanud uurima konkreetseid asjaolusid, mis kehtisid igale ettevõttele, et uurida iga poole süüd, nagu Euroopa Kohus märkis oma otsuses *Suiker Unie* kohtuasjas (viidatud eespool, 622. punkt).

319. Hageja usub, et kui komisjon oleks käitunud sellisel viisil, oleks ta vähendanud talle kehtestatud trahvi teistele tootjatele kehtestatud trahvide suhtes, kusjuures teised tootjad osalesid erinevalt hagejast koosolekul sagedamini, aktiivsemalt ja pikema perioodi jooksul, osaledes aktiivselt kohalikel koosolekul, esitades andmeid oma müüginäitajate kohta konkurentidele ja näidates oma kokkulepet sihthindade või müügikvootide suhtes.

320. Hageja väidab, et tema käsitlemine on eriti ebaõiglane, võrreldes Amoco ja BP käsitlemisega, kelle käitumine oli sarnane ja keda teiste tootjate poolt seostati Hercules'iga kui „mitteosalejaid”.

321. Komisjon on seisukohal, et ta on juba piisavalt uurinud hageja poolt etendatud rolli ja et iga konkreetse kehtestatava trahvisumma kindlaksmääramisel uuris ta iga ettevõtja konkreetse osaluse ulatust, võttes arvesse proportsionaalsust (otsus, punkt 109). Tema arvates oli hageja osalemine kartellis piisav talle kehtestatud trahvi põhjendamiseks. Euroopa Kohus on otsustanud, et iga konkreetne osalemine rikkumises – isegi rikkumisele kaasaaitav passiivne nõusolek – on piisav trahvi kehtestamiseks (otsused kohtuasjas 19/77 *Miller International Schallplatten v. komisjon* (1978) EKL 131 ja liidetud kohtuasjades 32/78 ja 36 kuni 82/78 *BMW Belgium v. komisjon* (1979) EKL 2435).

322. Komisjon väidab, et ta on juba vastanud diskrimineerimise süüdistusele Amoco ja BP suhtes.

323. Kohus leiab, et tema hinnangutest rikkumise tõendite kohta nähtub, et komisjon on nõuetekohaselt tõendanud hageja poolt rikkumises etendatud rolli ja et komisjon märkis otsuse 109. punktis, et ta võttis arvesse seda rolli trahvisumma kindlaksmääramisel.

324. Kohus leiab samuti, et tuvastatud faktide raskusest, eriti plaaniliste hindade ja müügimahtude kehtestamise osas, nähtub, et hageja ei tegutsenud kiirustades ega isegi mitte hoolimatult, vaid tahtlikult.

325. Kuna ühelt poolt hageja ning teiselt poolt Amoco ja BP olukorrad ei ole võrreldavad, ei saa olla küsimust diskrimineerimises hageja vastu nende kahe ettevõtte suhtes.

326. Seega tuleb vastuväide tagasi lükata.

B – Kahjulike turutingimuste mittenõuetekohane arvessevõtmine

327. Hageja märgib, et turu tegelike tingimuste ja polüpropüleenide sektori majandusraskuste arvestamata jätmise ei ole kooskõlas teiste komisjoni poolt hiljuti vastu võetud otsustega, milles trahvisumma oli palju madalam (6. augusti 1984. aasta otsus kohtuasjas *Zinc Producer Group*, EÜT 1984, L 220; 2. novembri 1984. aasta otsus kohtuasjas *Peroxide*, EÜT L 35).

328. Komisjon märgib, et kuigi tal ei ole kohustust võtta arvesse raskeid majandustingimusi trahvisummade kindlaksmääramisel konkurentsioiguse rikkumise eest, nõustus ta trahvide leevendamisel, et asjaomased ettevõtted olid kandnud olulist kahju oma polüpropüleenide alases tegevuses pika perioodi jooksul (otsus, 108. punkt).

329. Komisjon väidab, et ta järgis käesoleval juhul trahve määrates oma kehtestatud põhimõtetest ning Euroopa Kohtu sõnastatud põhimõtetest trahvimise suhtes. Ta juhib tähelepanu asjaolule, et ta on alates 1979. aastast kohaldanud järjekindlalt põhimõtet, et konkurentsireeglite täitmise tagamiseks on vaja kehtestada suuremad trahvid, eelkõige ühenduse õiguses hästi reguleeritud rikkumiste liikide ja eriti raskete rikkumiste eest, nagu käesoleval juhul, et tugevdada karistuse hoiatavat mõju. Selle poliitika on heaks kiitnud Euroopa Kohus (otsus liidetud kohtuasjades 100–103/80, *Pioneeri* kohtuasi (1983) EKL 1825, 106. ja 109. punkt), ja mitmel juhul aktsepteerinud, et karistuste kindlaksmääramisel hinnatakse tegureid komplekselt (eespool nimetatud otsus liidetud kohtuasjas, 120. punkt, ja otsus liidetud kohtuasjades 96–102, 104, 105, 108 ja 110/82 *IAZ v. komisjon* (1983) EKL 3369, 52. punkt).

330. Komisjon väidab, et tal on eriti hea sellist hinnangut anda, sest seda saab kummutada ainult olulise faktilise või õigusliku vea tõttu. Lisaks on Euroopa Kohus kinnitanud, et komisjoni seisukohad vajalike karistuste suhtes võivad olla eri kohtuasjades erinevad, isegi kui neis kohtuasjades käsitletakse sarnaseid olukordi (eespool viidatud otsus liidetud kohtuasjas 32/78 ja 36 kuni 82/78 *BMW v. komisjon*, 53. punkt, ja otsus kohtuasjas 322/82 *Michelin v. komisjon*, punkt 111 jj).

331. Kohus leiab, et selle väite hindamiseks peab eelkõige uurima viisi, kuidas komisjon tegi kindlaks hagejale kehtestatud trahvisumma.

332. Komisjon määras esiteks kindlaks kriteeriumid otsuse adressaatideks olevatele ettevõtetele kehtestatud trahvide üldise taseme määramiseks (otsuse 108. punkt) ja seejärel määras kindlaks kriteeriumid õiglase tasakaalu saavutamiseks neist ettevõttest igaihele kehtestatud trahvide vahel (otsuse 109. punkt).

333. Kohus leiab, et otsuse punktis 108 sätestatud kriteeriumid põhjendavad piisavalt otsuse adressaadiks olevatele ettevõtetele kehtestatud trahvide üldtaset. Selles suhtes tuleb olulist rõhku asetada asutamislepingu artikli 85 lõike 1 ning eelkõige selle sätte punktide a), b) ja c) rikkumise selgele olemusele, mille tingimused olid teada polüpropüleenitootjatele, kes tegutsesid teadlikult ja suurima saladuskatte all.

334. Kohus leiab ka, et otsuse 109. punktis nimetatud neli kriteeriumi on asjakohased ja piisavad õiglase tasakaalu saavutamiseks igale ettevõttele kehtestatud trahvide vahel.

335. Selles kontekstis tuleb märkida, et komisjon ei olnud kohustatud individuaalselt käsitlema ega selgitama viisi, mil ta oli arvesse võtnud polüpropüleeni tööstuses erinevate tootjate poolt kannatatud kahju, kuna see oli üks otsuse 108. punktis mainitud teguritest, mis aitas määrata kindlaks kohtu poolt põhjendatuks peetud trahvide üldtaset,

336. Lisaks ei saa asjaolu, et komisjon on tegelikku olukorda arvestades varem arvesse võtnud kõnealust majandussektorit tabanud kriisi, kohustada komisjoni käesoleval juhul sellist olukorda arvesse võtma, kuna on piisavalt õiguslikult tõendatud, et ettevõtted, kellele otsus on suunatud, panid toime EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 eriti tõsise rikkumise.

337. Hageja vastuväide tuleb seega tagasi lükata.

C – Rikkumise mõjude väidetav mittenõuetekohane arvestamine

338. Hageja väidab, et rikkumine ei omanud mitte mingit mõju turule. Vastavalt Euroopa Kohtu pretsedendiõigusele (eespool viidatud otsus kohtuasjas *Suiker Unie*, 612. punkt) tuleb trahvisummat seostada majandusliku kontekstiga, milles rikkumine esineb.

339. Komisjon vastab eelkõige, et kartellil ei olnud mõju tegelikele hindadele ja teiseks, et trahvisumma määramisel võttis ta arvesse asjaolu, et hinnaalased algatused ei saavutanud üldjuhul kogu oma eesmärki (otsus, 108. punkt). Tema arvates oli see juba rohkem, kui ta oli kohustatud tegema, sest vastavalt EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõikele 1 tuleks karistada mitte ainult konkurentsivastast mõju omavaid kartelle, vaid ka konkurentsivastaseid eesmärke omavaid kartelle.

340. Kohus märgib, et komisjon eristas rikkumisega tekitatud kahte liiki mõju. Esimest liiki mõju seisnes asjaolus, et pärast kokkulepet sihthindade koosolekul andsid tootjad oma müügiesindustele korralduse rakendada seda hinnataset; „sihthinnad” olid seega aluseks klientidega peetavatele hinnaläbirääkimistele. Sellest lähtuvalt järeldas komisjon, et antud juhul nähtus tõenditest, et see kokkulepe omas tegelikult märgatavat mõju konkurentsitingimustele (otsus, 74. punkt, teine lõige, viitega punktile 90). Teist liiki mõju seisnes asjaolus, et konkreetsetelt klientidelt küsitavate hindade muutused võrreldes sihthindadega, mis on kehtestatud teatud hinnaalaste algatuste käigus, olid kooskõlas ICI ja teiste tootjate ruumidest leitud dokumentatsioonis toodud ülevaatega hinnaalaste algatuste rakendamise kohta (otsus, 74. punkt, kuues lõik).

341. Esimest liiki mõju on komisjoni poolt piisavalt õiguslikult tõestatud erinevate tootjate esitatud ja kooskõlas olevate paljude hinnaalaste juhiste alusel ning samuti koosolekul kindlaks määratud sihthindadega, mis pidid ilmselgelt olema aluseks klientidega peetavatele hinnaläbirääkimistele.

342. Asjaolu, et hageja hinnaalased juhised ei vastanud alati rangelt koosolekul kindlaksmääratud sihthindadele, ei olnud selline, mis oleks võinud õõnestada seda järeldust, kuna komisjoni poolt trahvide üldtaseme kindlaksmääramisel arvesse võetud mõjud ei ole sellised, mis tulenevad tegelikust käitumisest, mida konkreetne ettevõtte olevat väidetavalt kasutusele võtnud, vaid sellised, mis tulenevad kogu rikkumisest, milles ettevõtte koos teistega osales.

343. Teist liiki mõju puhul ei olnud komisjonil põhjust kahelda tootjate enda poolt oma koosolekul läbiviidud analüüside täpsuses (vt eelkõige 21. septembri, 6. oktoobri, 2. novembri ja 2. detsembri 1982. aasta koosolekute protokollid). Neist protokollidest nähtub, et koosolekul kehtestatud sihthinnad olid sellel koosolekul suures osas saavutatud ja isegi kui Coopers & Lybrand'i audit ja teatud tootjate tellitud majandusuuringud tõestasid, et tootjate enda poolt oma koosolekul tehtud analüüsid olid valed, ei tingi see asjaolu trahvi vähendamist, sest komisjon viitas otsuse punkti 108 viimases taandes, et ta võttis arvesse trahvide leevendamisel asjaolu, et hinnaalased algatused ei saavutanud üldjuhul oma eesmärki täielikult ja et viimase abinõuna puudusid piiravad abinõud tagamaks vastavust kvootide või teiste meetmetega.

344. Kuna otsuse põhjendusi trahvisumma kindlaksmääramisel tuleb lugeda otsuse teiste põhjenduste valguses, siis tuleb järeldada, et komisjon võttis õigesti arvesse esimest liiki mõju ja teist liiki mõju piiratud olemust. Selles suhtes tuleb märkida, et hageja ei ole tõestanud, mil viisil ei ole teist liiki mõju piiratud olemust trahvisumma leevendamisel piisavalt arvesse võetud.

345. Seega tuleb see vastuväide tagasi lükata.

D – Varasemate rikkumiste puudumine

346. Hageja märgib, et ta ei ole mitte kunagi olnud seotud mis tahes muu menetlusega konkurentsioiguse rikkumise suhtes. Antud kohtuasi on tema väite kohaselt kõige enam vaid eraldiseisev ja kahetsusväärne juhtum töötajapoolse mõtlematu äripoliitika rikkumise kohta, kuna ta osales mõnedel koosolekutel, nagu on tõendatud kiirete ja jõuliste meetmetega, mida hageja rakendas, et teha koostööd uurimises ja hoida ära taolisi rikkumisi.

347. Komisjoni arvates ei saa eelnevate rikkumiste puudumine olla põhjuseks trahvisumma vähendamiseks, sest hageja ei saa eitada, et ta oli teadlik oma käitumise ebaseaduslikkuses. Kuid komisjon laseb kohtul suurendada trahve, mis on määratud varem süüdimõistetud ettevõtetele.

348. Kohus leiab, et kui komisjon on ettevõtte varem juba konkurentsieeskirjade rikkumises süüdi tunnistanud ja teda selle rikkumise eest karistanud, võib seda käsitada selle ettevõtte puhul raskendava tegurina, kuid varasema rikkumise puudumine on normaalne asjaolu, mida komisjon ei pea leevendava tegurina arvesse võtma, eriti kuna käesoleval juhul on EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 eriti selgelt rikutud.

349. Seega tuleb see vastuväide tagasi lükata.

E – Leevendavad asjaolud

350. Hageja väidab veel, et komisjon jättis arvesse võtmata mitmesuguseid leevendavaid asjaolusid. Ta rõhutab, et ta lõpetas rikkumise vabatahtlikult. Selles suhtes vaidlustab ta komisjoni oletuse, et ilma vahelesekkumiseta oleksid rikkumised jätkunud. See oletus on vale, vähemalt Hercules'i kohtuasjas, sest tema töötaja osalemine koosolekutel või selle töötaja ja teiste tootjate vahelistes kontaktides on tõendatud ainult kuni 1983. aasta augustini, enne komisjoni vahelesekkumist.

351. Ta väidab, et tema poolt viivitamatult rakendatud meetmed äriühingu poliitika värske rikkumise ärahoidmiseks tulevikus, nagu näiteks ühe tema töötaja osalemine tootja koosolekutes, väärivad komisjoni konkurentsipoliitika huvides esiletõstmist, nagu tegi komisjon *National Panasonic*'i kohtuasjas (7. detsembri 1982. aasta kohtuotsus kohtuasjas *National Panasonic*, EÜT 1982, L 354). Komisjon oleks pidanud selgitama oma otsuses, miks ta ei hinnanud sellist meedet antud asjas.

352. Hageja väidab, et komisjon jättis arvesse võtmata ka asjaolu, et ta lõi tavapärasemast suuremal määral kaasa uurimise käigus, saates näiteks vabatahtlikult komisjonile otsustavaid dokumente (põhiline vastuväiteteatis, liide 2, ja erivastuväited, Hercules, liide 18). See siiras koostöö väärib kiitmist, mitte laitmist. Komisjoni väide, et ta ei võtnud arvesse teiste tootjate koostööd, on ebapiisav, sest ta

ei nimetanud mitte kunagi kõnealuseid tootjaid ega viisi, mil ta võttis arvesse sellist koostööd.

353. Komisjon märgib eelkõige seda, et otsuse 50. ja 51. punktis tuvastas ta Hercules'i osalemise rikkumises ajavahemikus juuni kuni november 1983 ja et komisjoni uurimine oli toimunud nimetatud aasta 13. ja 14. oktoobril.

354. Hageja poolt koostööprogrammi vastuvõtmise suhtes pärast rikkumise avastamist märgib komisjon, et vastavalt Euroopa Kohtu pretsedendiõigusele (otsus liidetud kohtuasjades 240 kuni 242, 261, 262, 268 ja 269/82 *Stichting Sigarettenindustrie v. komisjon* (1965) EKL 3831, 97. ja 98. punkt), ei vähenda pingutused viimaks teiste käitumist kooskõlla konkurentsiseadusega õigust kehtestada trahve rikkumise suhtes. Komisjon märgib veel, et Hercules'i varasem koostööprogramm, mis oleks pidanud takistama tema töötaja mittekohast tegevust, ei teinud seda, samuti ei takistanud Hercules'il osalemast EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rikkumises.

355. Komisjon märgib, et ta ei võtnud ühelgi juhul arvesse Hercules'i koostööd, kui ta määras kindlaks trahvisumma. Peale selle märgib ta, et see ei ole koostöö halvustamine, kui ta märgib, et see algas uuringu üsna hilises etapis, pärast teatud süüdistavate dokumentide avastamist komisjoni poolt. Ükski hilisem koostöö ei saa muuta rikkumise toimumise asjaolu.

356. Kohus leiab, et vastupidiselt hageja väidetele ei lõpetanud ta rikkumises osalemist 1983. aasta augustis, sest 30. septembril 1983. aastal andis ta oma müügiesindustele hinnaalaseid juhiseid, mis jõustusid alates 1983. aasta novembrist, s.t. pärast komisjoni sekkumist ja mis raffia puhul (2,25 Saksa marka/kg) ja homopolümeeri puhul (2,35 Saksa marka/kg) olid identsed BASF-i, Hüls'i, ICI, Linz'i, Monte ja Solvay' poolt antud hinnaalaste juhistega ning Hoechst'i poolt antud hinnaalase juhiseiga (ainult raffia kohta) (otsus, tabel 7N). Seega ei lõpetanud hageja vabatahtlikult rikkumist 1983. aasta augustis ega isegi enne komisjonipoolset sekkumist, kuna hageja poolt antud ja komisjoni poolt tõendina kasutatud viimane hinnaalane juhiseid oli teostamises sel hetkel, mil komisjoni ametnikud viisid läbi oma uurimist 13. ja 14. oktoobril 1983. aastal. Seda ei saa seetõttu pidada leevendavaks teguriks, mida komisjon oleks pidanud arvesse võtma hagejale kehtestatava trahvisumma kindlaksmääramisel.

357. Teiseks, kuigi on oluline, et hageja rakendas meetmeid takistamiseks ühenduse konkurentsioiguse uute rikkumiste sooritamist tulevikus oma personali liikmete poolt, ei muuda see asjaolu tõsiasja, et antud juhul on rikkumise sooritamine tuvastatud. Puutudes kokku selle asjaoluga, märgib kohus, et on juba otsustanud, et otsuse punktis 108 toodud kriteeriumid õigustavad kehtestatud trahvide üldtaseme ja et kriteeriumid õiglase tasakaalu saavutamiseks erinevatele asjaomastele ettevõtetele kehtestatud trahvisumma vahel, mis on sätestatud otsuse 109. punktis, on piisavad ja hästi põhjendatud. Selles suhtes tuleb lisada, et asjaolu, et varasemal juhul leidis

komisjon faktilisi asjaolusid arvestades, et arvesse tuleb võtta kõnealuse ettevõtte poolt rakendatud meetmeid takistamiseks ühenduse konkurentsioiguse uute rikkumiste esinemist tulevikus, ei saa kohustada teda võtma arvesse samal viisil sarnaseid meetmeid antud kohtuasjas, kuna komisjon rõhutas otsuses (108. punkt), et EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rikkumine oli eriti tõsine ja et see on sooritatud tahtlikult ja suure saladuskatte all.

358. Kolmandaks ei saa aktsepteerida hageja väidet selle kohta, et tema koostööd uurimises ei arvestatud. Isegi kui oleks olnud eelistatav määratleda, millistele ettevõtetele viidati otsuse punkti 109 viimases lõigus, on komisjon märkinud kohtus pooleliolevas menetluses, et selles lõikes viidati ainult hagejale ja ICI-le. Seda kinnitust ei ole vaidlustanud hageja ega ükski muu ettevõtte, kes on esitanud otsuse vastu edasikaebuse.

359. Seejuures ei nähtu, et komisjon oli kohustatud näitama täpselt ulatuse, mil määral ta võttis arvesse täiendavat kriteeriumi erinevatele ettevõtetele kehtestatud trahvide kaalumiseks, et vähendada temaga uurimises koostööd teinud ettevõtetele kehtestatud trahve. Seda kriteeriumi tuli käsitleda koos teiste kaalumiskriteeriumitega, mida on mainitud otsuse 109. punktis. Hageja ei ole väitnud, et nende kriteeriumite rakendamine oleks andnud ebarahuldava tulemuse tema kohtuasjas, ka ei ole kohus leidnud, et see nii oleks.

360. Kõikidest eespool toodud kaalutlustest nähtub, et hagejale kehtestatud trahv on nõuetekohane, arvestades ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise, mille sooritamine hageja poolt on avastatud, kestust ja tõsidust.

Kohtukulud

361. Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna hagi on jäetud rahuldamata kõikides olulistest aspektides ja komisjon on nõudnud kulude sissenõudmist hageja vastu, tuleb hagejalt sisse nõuda kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

ESIMESE ASTME KOHUS (esimene koda),

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Nõuda hagejalt kulude hüvitamist.

Cruz Vilaça

Schintgen

Kirschner

Lenaerts

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 17. detsembril 1991 Luxembourgis.

Kohtusekretär

Esimees

H. Jung

J. L. Cruz Vilaça